

Державний вищий навчальний заклад
«Українська академія банківської справи Національного банку України»
Кафедра банківської справи

ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри

д.е.н., професор

_____ І.В. Сало

«___» _____ 2010 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня магістр
за спеціальністю 8.050105 «Банківська справа»

УПРАВЛІННЯ ВАЛЮТНИМ РИЗИКОМ БАНКУ

Виконав студент V курсу, група МБС-51

_____ Я.І. Мозговий

«___» _____ 2010 р.

Керівник дипломної роботи

_____ Т.Г. Савченко

«___» _____ 2010 р.

Суми - 2010

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ВАЛЮТНИМ РИЗИКОМ БАНКУ	9
1.1 Валютний ризик банку: сутність, види, фактори виникнення	9
1.2 Система управління валютним ризиком банку	19
1.3 Інструменти регулювання валютного ризику банку	26
Висновки до розділу 1	40
РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ВАЛЮТНИМ РИЗИКОМ В ПАТ АБ «СТОЛИЧНИЙ»	42
2.1 Загальна фінансово–господарська характеристика ПАТ АБ «Столичний»	42
2.2 Організація процесу управління валютним ризиком в банку	55
2.3 Аналіз валютного ризику ПАТ АБ «Столичний»	64
Висновки до розділу 2	71
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВАЛЮТНИМ РИЗИКОМ БАНКУ	73
3.1 Обґрунтування необхідності управління ефектом від взаємодії валютного та кредитного ризиків банку	73
3.2 Впровадження трансфертного ціноутворення для удосконалення управління валютним ризиком ПАТ АБ «Столичний»	86
Висновки до розділу 3	99
ВИСНОВКИ	101
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	105
ДОДАТКИ	115

ВСТУП

На сьогоднішній день банки є одними з основних учасників валютного ринку, що обумовлює необхідність управління активами та пасивами в іноземній валюті, а також регулювання валютного ризику банку.

Валютний ризик є одним з найбільш небезпечних ризиків банківської діяльності. Даний ризик здатний за короткий термін завдати значних збитків банківській установі. Тому у світлі останніх подій, в умовах значної і майже не прогнозованої волатильності валютних курсів, проблема управління валютним ризиком є однією з найбільш актуальних для фінансово-кредитних установ. Окрім того для банківських установ актуальною стала проблема негативного впливу ефекту від взаємодії валютного та кредитного ризиків, яка є недостатньо дослідженою в Україні. Слід також зазначити, що на даний момент можливості українських банків щодо мінімізації валютного ризику шляхом синтетичного управління валютною позицією майже відсутні, і процес регулювання даного ризику обмежується використанням лімітів. Саме тому виникає необхідність підвищення ефективності управління валютним ризиком банку, що, на нашу думку, може бути здійснене шляхом використання системи трансфертного ціноутворення. Наявність проблемних аспектів управління валютним ризиком вітчизняних банків обумовлює актуальність даної дипломної роботи.

Метою дослідження є визначення напрямів удосконалення управління валютним ризиком банку на основі систематизації теоретичних підходів та критичного аналізу існуючих методик управління валютним ризиком банку.

Реалізація даної мети обумовила необхідність постановки та вирішення таких завдань:

– дослідити суть та види валютного ризику банку, виявити та систематизувати фактори впливу на валютний ризик банку;

- комплексно дослідити підходи щодо формування системи управління валютним ризиком банку;
- проаналізувати методи мінімізації валютного ризику банку;
- дослідити динаміку та структуру основних фінансових показників банку;
- вивчити особливості організації управління валютним ризиком в ПАТ АБ «Столичний»;
- розрахувати валютну позицію, провести стрес-тестування та VaR – оцінку валютного ризику ПАТ АБ «Столичний»;
- здійснити аналіз впливу ефекту від взаємодії валютного та кредитного ризиків на банківську систему України і ПАТ АБ «Столичний» для обґрунтування необхідності управління ним;
- запропонувати систему трансфертного ціноутворення для управління валютним ризиком в ПАТ АБ «Столичний»

Об'єктом дослідження є процес управління валютним ризиком банку. Предметом дослідження є теоретико-методичні підходи до управління валютним ризиком банку.

Для досягнення поставленої в роботі мети було застосовано такі методи дослідження: методи теоретичного узагальнення і порівняння – для розкриття змісту й сутності поняття «валютний ризик»; метод синтезу та узагальнення для формування класифікації валютного ризику та факторів валютного ризику; групування, вибірки, узагальнення, порівняння при дослідженні системи управління валютним ризиком та інструментів його мінімізації тощо.

Теоретико-інформаційну базу дослідження становлять нормативні та законодавчі акти, які регулюють діяльність банків, зокрема, банківське законодавство, інструкції та положення НБУ, монографічні роботи і статті вітчизняних і зарубіжних економістів у фахових економічних виданнях, фінансова та статистична звітність банку, внутрішні положення та документи банку тощо.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ВАЛЮТНИМ РИЗИКОМ БАНКУ

1.1 Валютний ризик банку: сутність, види, фактори виникнення

Банківські операції за своєю природою є ризикованими, саме тому проблема управління ризиками є однією з ключових в банківській діяльності.

Поняття ризику можна розглядати, як ймовірність втрати банком частини своїх ресурсів, недоодержання доходів, появи додаткових витрат у результаті проведення визначеної фінансової стратегії. Окрім того, доцільно згадати про ризик упущеної можливої вигоди, тобто ризик не отримати прибуток у результаті того, що який-небудь захід не було проведено чи була зупинена діяльність. Якщо дивитися на проблему більш формально, то мова йде не тільки про ризик втрат, а й про ризик вигоди.

У своїй діяльності банки щоденно стикаються з необхідністю прийняття та управління ризиками. І вони тоді мають успіх, коли прийняті ними ризики розумні, контрольовані і знаходяться в межах їх фінансових можливостей і компетенцій.

Основним принципом, яким керуються банки у своїй роботі є прагнення до одержання якомога більшого прибутку. Воно обмежується можливістю понести збитки. Отже, ризик – це вартісне вираження ймовірної події, що веде до втрат. Розмір ризику є важливим фактором в отриманні прибутку. Ризик утворюється у результаті відхилень дійсних даних від оцінки сьогоденного стану і майбутнього розвитку. Ці відхилення можуть бути як позитивними, так і негативними [2].

Існує велика кількість ризиків, з якими може зітнутися у своїй діяльності банк, їх у систематизованому вигляді представлено в таблиці А.1 додатку А. Відповідно до поставленої мети дослідження надалі ми зосередимось на вивченні валютного ризику.

Одним із завдань даної дипломної роботи є дослідження сутності валютного ризику. Аналізуючи праці вітчизняних [2, 3, 4, 9, 16, 18, 30, 32, 34, 38, 57, 59, 68, 74, 76, 81] і зарубіжних [8, 13, 17, 18, 31, 35, 37, 65, 67, 80] вчених нами було з'ясовано, що єдиного підходу до визначення суті даного поняття немає. Існує ряд поглядів стосовно визначення поняття валютного ризику. Зокрема О.А. Кириченко [2] визначає дану категорію наступним чином : «Валютний ризик – небезпека валютних (курсових) збитків, пов'язаних зі зміною курсів іноземних валют стосовно національної валюти». Л.О. Примостка [38] зазначає, що «валютний ризик відображає ймовірність фінансових втрат внаслідок того, що курс однієї валюти щодо іншої зміниться протягом певного часу».

На думку К.В. Уварова, ризик зміни валютного курсу – це ризик можливих втрат при наявності відкритої позиції в іноземній валюті [74]. О.Є. Шора [81] під валютним ризиком розуміє «можливість одержання банком грошових збитків або зменшення вартості його капіталу внаслідок несприятливих змін валютних курсів між моментом придбання і моментом продажу позицій у валюті». Він зазначає, що з економічної точки зору валютний ризик є наслідком незбалансованості активів і пасивів щодо кожної з валют за термінами і сумами. Вищенаведені визначення розкривають суть валютного ризику з точки зору ймовірності втрат банку, проте не розглядають варіанту, за якого можливе виникнення прибутку для банку у разі реалізації ризику. Проте для української банківської системи більш характерна ситуація, коли ризики виступають джерелом втрат, а не додаткових доходів.

Також цю категорію можна розглядати з погляду нормативно правової бази. У Постановах правління НБУ № 104 [59] і № 361 [47] вказано, що «валютний ризик – це наявний або потенційний ризик для надходжень і капіталу, який виникає через несприятливі коливання курсів іноземних валют та цін на банківські метали». А в наказі Міністерства фінансів України № 559 наголошується, що валютний ризик – це «імовірність того, що вартість

фінансового інструмента буде змінюватися внаслідок змін валютного курсу» [42].

За своєю суттю валютний ризик є ринковим, спекулятивним (оскільки наслідки можуть бути як негативними так і позитивними), складним так як складається з трьох складових.

Перша складова це – прямий валютний ризик, який вимірюється відкритою валютною позицією;

Другою складовою виступає негативний ефект, який проявляється через вплив на кредитний ризик у вигляді можливості втрат банку в разі реалізації кредитного ризику, що виникає в наслідок неможливості позичальників обслуговувати борг через зміну валютного курсу. Саме цей ефект від взаємодії валютного та кредитного ризиків, у період значної волатильності валютних курсів, виявився одним з найнебезпечніших факторів для банківської системи. Через механізм реалізації вказаного ефекту відбувається трансформація валютного ризику у кредитний. Особливо такі процеси стосуються приватних та корпоративних клієнтів банку, які мають набагато менше моделей ефективного управління валютним ризиком, порівняно з фінансовими установами.

Існує декілька трансмісійних каналів реалізації цього ефекту:

– по–перше, за умови, що клієнти та контрагенти банку мають власні економічні та бухгалтерські валютні експозиції (наприклад, значні обсяги залучень ресурсів, у тому числі банківських кредитів, в іноземних валютах), зміни курсів валют впливають на їх фінансовий стан. Несприятливі зміни негативно позначаються на здатності корпоративного та банківського сектору розраховуватись за отриманими кредитами;

– по–друге, зміна обмінного курсу впливає на вартість обслуговування кредитів, отриманих приватним сектором, який, як правило, не має постійних джерел надходжень у іноземних валютах;

– по–третє, в результаті коливань курсів валют посилюється вплив операційного валютного ризику на вітчизняний корпоративний сектор, що

призводить до зниження рівня його конкурентоспроможності у порівнянні з іноземним корпоративним сектором. У такому випадку спостерігається зменшення обсягів реалізації товарів та послуг і, як наслідок, зниження кредитоспроможності корпоративних клієнтів банків [48].

Третьою складовою є валютний ризик ліквідності, який проявляється коли банк не може виконати свої зобов'язання в іноземних валютах через складність залучення валютних коштів.

У даній роботі під валютним ризиком банку ми пропонуємо розуміти фактичну і потенційну загрозу надходженням або капіталу банку, яка спричинена несприятливими змінами курсів іноземних валют.

Досліджуючи підходи до класифікації валютного ризику [2, 5, 7, 9, 13, 16, 17, 38, 39, 47, 74] нами було визначено, що загальна і вичерпна класифікація ризиків ще не створена і єдиного підходу до цього питання не існує. На сьогодні в економічній літературі один і той же термін іноді використовується не зовсім аналогічним чином, а в інших, навпаки – один і той же вид ризику визначається різними термінами.

Відповідно за можливістю управління валютні ризики, як вважає О.А. Кириченко, можна розподілити на відкриті та закриті [2]. Відкриті ризики не підлягають регулюванню, закриті, навпаки, постійно регулюються.

Н. Литвин вважає, що при класифікації валютних ризиків з точки зору їх впливу на валютну позицію банку їх спершу доцільно поділити на економічні та фінансові ризики. Причому фінансовий ризик складається з операційного та трансляційного ризиків і є основним об'єктом ризик-менеджменту при управлінні валютними активами та пасивами банку [18]. Залежно від того, чи є зв'язок між ризиками і доходами, НБУ рекомендує поділити на їх на дві групи: ризики, що піддаються кількісній оцінці (фінансові ризики) та ризики, що не піддаються кількісній оцінці (нефінансові ризики) [42]. Тоді управління такими фінансовими ризиками полягає в їх оптимізації, а нефінансовими зводиться до їх мінімуму.

Також за ще однією класифікацією О. А. Кириченко валютний ризик можна класифікувати як курсовий та інфляційний ризики. Такий підхід заснований на розподілі факторів, а саме на зміні курсу іноземної валюти внаслідок попиту та пропозиції валютного ринку та зміні курсу національної валюти внаслідок інфляційних процесів в країні [2].

Вітчизняний науковець В. Васюренко вважає, що валютний ризик для банків містить лише три складові за класифікацією щодо характеру та місця виникнення ризику: економічний, операційний (ризик валютних операцій), трансляційний (балансовий, ризик перерахувань) [7].

Ризик валютних операцій – найбільш поширений вид ризику, що виникає внаслідок несприятливих змін валютного курсу протягом періоду, на який укладена комерційна угода, і періоду здійснення платежів в іноземній валюті. Якщо не вжити спеціальних заходів щодо страхування ризику, зміни валютного курсу можуть не тільки зменшити ефективність угоди, а й призвести до значних збитків.

Трансляційний (балансово-валютний ризик) – це ризик, який виникає внаслідок того, що при зміні валютних курсів суб'єкти економічної діяльності змушені проводити переоцінку своєї обліково-балансової позиції в іноземній валюті.

Економічний (кон'юнктурний) ризик – це ризик, пов'язаний з тим, що під дією змін валютних курсів змінюється кон'юнктура і, як наслідок, змінюються конкурентні позиції клієнтів банку на внутрішньому чи зовнішньому ринках.

Російські економісти А. В. Петров і І. А. Заріпов пропонують оцінити валютний ризик для банку так:

- ризик простий, який в іноземній літературі має назву «riskiness» – ризикованість, короткостроковий ризик за торговими операціями банку;
- ризик комплексний («risk exposure») – загальна ризикова позиція суб'єкта валютного ринку за тими чи іншими валютами [36].

З позиції форексного ринку Д. Ю. Піскулов вважає, що банк стикається з такими елементами валютного ризику як кредитний ризик, який підлягає

зовнішньому лімітуванню і є ризиком неплатежу контрагентом за укладеною угодою та ринковий ризик. Останній обумовлений несприятливими змінами ринкової кон'юнктури і має бути врегульований за допомогою внутрішніх торгових лімітів [38]. При цьому валютний ризик для банку тісно пов'язаний із процентним ризиком та ризиком ліквідності.

С. Кирилюк має свій погляд на класифікацію валютного ризику. По-перше, він виділяє кредитний ризик, який має політичну та економічну сторони. На нашу думку, цей ризик з'являється тоді, коли контрагенти не можуть чи не хочуть виконувати взяті раніше зобов'язання. Політична сторона в ризику країни та ризику переведення коштів (transfer risk) виникає, якщо держава забороняє перерахування коштів чи їх конверсію в інші валюти з економічних причин.

По-друге, фінансовий ризик, що включає ризик обмінного курсу та ризик відсоткової ставки. Ризик обмінного курсу зумовлений можливістю втрат від відкритих незахеджованих позицій (спотових, форвардних, свопових, опціонних) через зміну відсоткових ставок. Ризик відсоткової ставки виникає при проведенні форвардних операцій, якщо терміни виконання придбаних і проданих форвардів не співпадають. Для зниження такого ризику необхідно встановити обмеження на відкриті форвардні позиції, дати закінчення контрактів і види валюти.

По-третє, операційний ризик, який слід розглядати в розрізі трьох складових: ризик службовців, технічний ризик та організаційний ризик. Ризик службовців полягає в дії людського фактора: слабкість особистості, кар'єризм, неетична поведінка, «білі плями» в освіті, невдоволення умовами для роботи тощо. Технічний ризик виникає при використанні таких технічних засобів як телефон, телекс, дилінгові системи, комп'ютери, в роботі яких можуть бути збої, перевантаження, вимикання електроструму, розрив зв'язку, втрата інформації та ін. Організаційний ризик зумовлений неефективною організацією, нечітким адмініструванням, неповними платіжними інструкціями, складним

клірингом, недостатнім обміном інформацією між дилером та менеджерами, проблемами обов'язків та відповідальності.

І останній, контрольний ризик, що виникає при: перевірці «правдоподібності» (plausibility) інформації, контролі доповідей. Необхідно записувати незвичні транзакції (операції) та передавати їх менеджерам, періодично доповідати про них відділу нагляду, службі зовнішнього аудиту банку, наймати спеціалістів для забезпечення зовнішнього аудиту, дотримання автоматичних платіжних інструкцій. Особливо це треба робити при зміні вхідних даних, а також періодично перевіряти, використання спеціальних позначок на документах (fiches), системах запису телефонних розмов [25, с. 21].

За можливістю прогнозування можна виділити прогнозовані та не прогнозовані ризики. За рівнем допустимих меж валютний ризик може бути допустимим, критичним та катастрофічним.

До того ж, валютний ризик може мати вплив на інші банківські ризики і виходячи з цієї ознаки його можна класифікувати наступним чином: на ризик ліквідності, на кредитний ризик, на ринковий ризик, на ризик репутації, на процентний ризик, на інші ризики.

Гончаренко А. А. [16] за строком дії валютний ризик поділяє на: стратегічний, денний та поточний:

– стратегічний (строковий) ризик, виникає внаслідок політики, яку щоденно проводить банк на ринку банківських послуг. Така політика зокрема може бути спрямована на збільшення обсягів операцій з іноземними валютами, проведення більш активних операцій на ринку валютних інструментів, залучення та подальше розміщення на внутрішньому ринку ресурсів іноземних банків та/або міжнародних фінансових організацій, тощо.

– денний ризик – більшою мірою пов'язаний з поточним рухом валютних курсів та цін на банківські метали на ринках фінансових засобів. Також значною мірою на денний ризик впливають обсяги грошових потоків банку. Денний ризик визначається як обсяг втрат, які понесе банк внаслідок реалізації ризиків від діяльності та/або бездіяльності банку протягом одного дня.

– поточний (короткостроковий) ризик – ризик який виникає в період між початком та закінченням (розрахунком) по кожній окремій банківській операції з валютними цінностями.

Як бачимо, вітчизняні та іноземні економісти мають власну точку зору щодо класифікації валютних ризиків. Проведене нами дослідження цього питання дозволяє стверджувати, що погляди фахівців, зокрема щодо впливу на валютну позицію банку, співпадають стосовно трьох складових валютного ризику: економічний, операційний, трансляційний ризику. На цьому ж базується і класифікація видів валютного ризику, яку рекомендує НБУ.

Кожен вид валютного ризику має свої особливості, які необхідно враховувати при аналізі. Водночас на практиці досить важко розрізнити економічний, операційний і трансляційний ризику, оскільки кожний з них може трансформуватися в інший. Графічно узагальнену класифікацію валютного ризику представлено на рисунку Б.1.

Одним із завдань дипломної роботи є обґрунтування системи факторів, що впливають на рівень валютного ризику банку.

За думкою Р. І. Тиркала [69] фактори, які впливають на валютний ризик, можна розподілити на ті, що збільшують та зменшують величину даного ризику. До першої групи відносять коливання валютних курсів та відкриті валютні позиції. Друга група включає ліміти позицій за валютами, контроль за ризикам з боку керівництва, використання методів хеджування.

На думку Ю. М. Терника [68] основними факторами валютного ризику для вітчизняних банків, котрі спричиняють високу волатильність курсів на внутрішньому валютному ринку, є:

- коливання курсів на світових валютних ринках;
- політична та загальноекономічна нестабільність;
- значні інфляційні очікування;
- вагомий обсяг спекулятивних операцій;
- слабка прогнозованість валютно–курсової політики Національного банку;

– дисбаланс у структурі національного валютного ринку, що полягає у недостатньому розвитку його строкового сегменту.

Банківські спеціалісти розрізняють довгострокові та короткострокові фактори коливання обмінних курсів [2]. Довгострокові фактори виникнення валютного ризику відображають загальну економічну ситуацію в країні, політичну ситуацію, рівень відсоткових ставок, рівень інфляції, стан платіжного балансу, систему валютного регулювання тощо. Короткострокові – незбалансованість окремих ринків та стан ринкового і конкурентного середовища.

Зазначені вище фактори є зовнішніми для банку. Банк може мати незначний вплив на формування даних факторів, тому зусилля його повинні бути спрямовані на управління валютним ризиком усередині самого банку.

На нашу думку внутрішні фактори валютного ризику доцільно поділити на прямі та непрямі. Непрямі фактори являють собою інші ризики банківської діяльності, що мають непрямий вплив на валютний ризик, до них можна віднести технологічний ризик, операційний ризик, стратегічний ризик.

До прямих внутрішніх факторів можна віднести:

– стратегічну валютну позицію банку – визначається стратегією банку на ринку;

– тактичну валютну позицію – аналог позиції, що відображається на балансі, тобто балансова валютна позиція. На тактичну позицію впливає як стратегія та цілі діяльності банку, так і потреба клієнтів в тих, чи інших послугах.

– оперативні (спекулятивні) валютні позиції, які створюються на короткий час (до 1 дня, 1 день, тиждень). Класифікацію факторів валютного ризику наведено на рисунку 1.1.

Отже валютний ризик – це складна економічна категорія, яку можна визначити як фактичну і потенційну загрозу надходженням або капіталу банку, що спричинена несприятливими змінами курсів іноземних валют. Головними видами валютного ризику є операційний, трансляційний та економічний.

Рисунок 1.1 – Класифікація факторів валютного ризику

Значну увагу слід приділяти також такому аспекту валютного ризику, як ефект від взаємодії валютного та кредитного ризиків, що являє собою ймовірність втрат для банку, через невідповідне обслуговування боргу позичальником спричинене зміною валютних курсів. Нами запропонована класифікація факторів валютного ризику, де їх поділено на зовнішні та внутрішні, що у свою чергу розподіляються непрямі та прямі, саме на останні банк може і має впливати у процесі управління валютним ризиком.

1.2 Система управління валютним ризиком банку

Оскільки ринкові умови та організаційно–управлінські структури банків є різними, не існує єдиної системи управління ризиками, прийнятної для всіх банків. Кожна установа має розробити свою власну модель управління ризиками, відповідно до своїх потреб і обставин. Наприклад, банк, більший за розміром, із складнішими операціями, що має підрозділи в різних географічних регіонах, повинен мати більш досконалу та розвинену систему управління ризиками. Однак усі ефективні системи управління ризиками мають декілька спільних основних характеристик.

Управління валютним ризиком в банку – це процес, за допомогою якого банк виявляє (ідентифікує) валютний ризик, проводить оцінку його величини, здійснює його моніторинг, контролює та лімітує свої відкриті валютні позиції, враховує взаємозв'язок валютного ризику з рештою видів ризиків [4].

Метою управління валютним ризиком є створення ефективної системи для досягнення поточних та стратегічних цілей банку на основі застосування відповідних методів та засобів управління та контролю за валютними ризиками, які генеруються зовнішньою середою, структурою активів і пасивів та діяльністю банку.

Головним завданням управління валютним ризиком є захист прибутку та капіталу банку, а також забезпечення відповідності профілю валютного ризику очікуваній волатильності валютних курсів в майбутньому. Проміжними завданнями управління валютним ризиком банку можуть бути: своєчасне та точне виявлення і оцінка валютного ризику; ефективне застосування інструментів мінімізації валютного ризику; забезпечення функціонування системи контролю та моніторингу валютного ризику; побудова, підтримка та розвиток якісної організаційної структури та підсистеми інформаційного забезпечення процесу управління валютним ризиком банку.

Об'єктом управління валютним ризиком, у межах даної роботи, пропонуємо вважати співвідношення активів і пасивів, позабалансових вимог та зобов'язань в іноземній валюті, тобто валютну позицію банку, яка визначає внутрішні фактори валютного ризику.

Процес управління валютним ризиком доволі трудомісткий і складний, тому в ньому беруть участь ряд суб'єктів. Суб'єкти управління валютним ризиком доцільно розділити у межах трьох рівнів: стратегічний, тактичний та оперативний [47].

Стратегічний рівень управління валютним ризиком банку представлений спостережною радою банку та правлінням.

На тактичному рівні управління валютним ризиком здійснюється:

- комітетом з управління активами і пасивами;
- казначейством;
- службою внутрішнього аудиту;
- підрозділом з ризик-менеджменту – у межах його функцій щодо виявлення, кількісної та якісної оцінки, контролю та моніторингу ризиків;
- бек-офісами – у межах їх функцій щодо контролю за дотриманням встановлених вимог;
- фронт-офісами – у межах їх функцій прийняття банком ризиків у рамках доведених повноважень. Оперативний рівень управління представляють окремі відповідальні працівники.

Налагодження ефективного процесу управління валютним ризиком передбачає формування відповідних бізнес-процесів та чіткий розподіл обов'язків між вищезазначеними суб'єктами.

Структура системи управління валютним ризиком в комерційному банку наведена на рисунку 1.2.

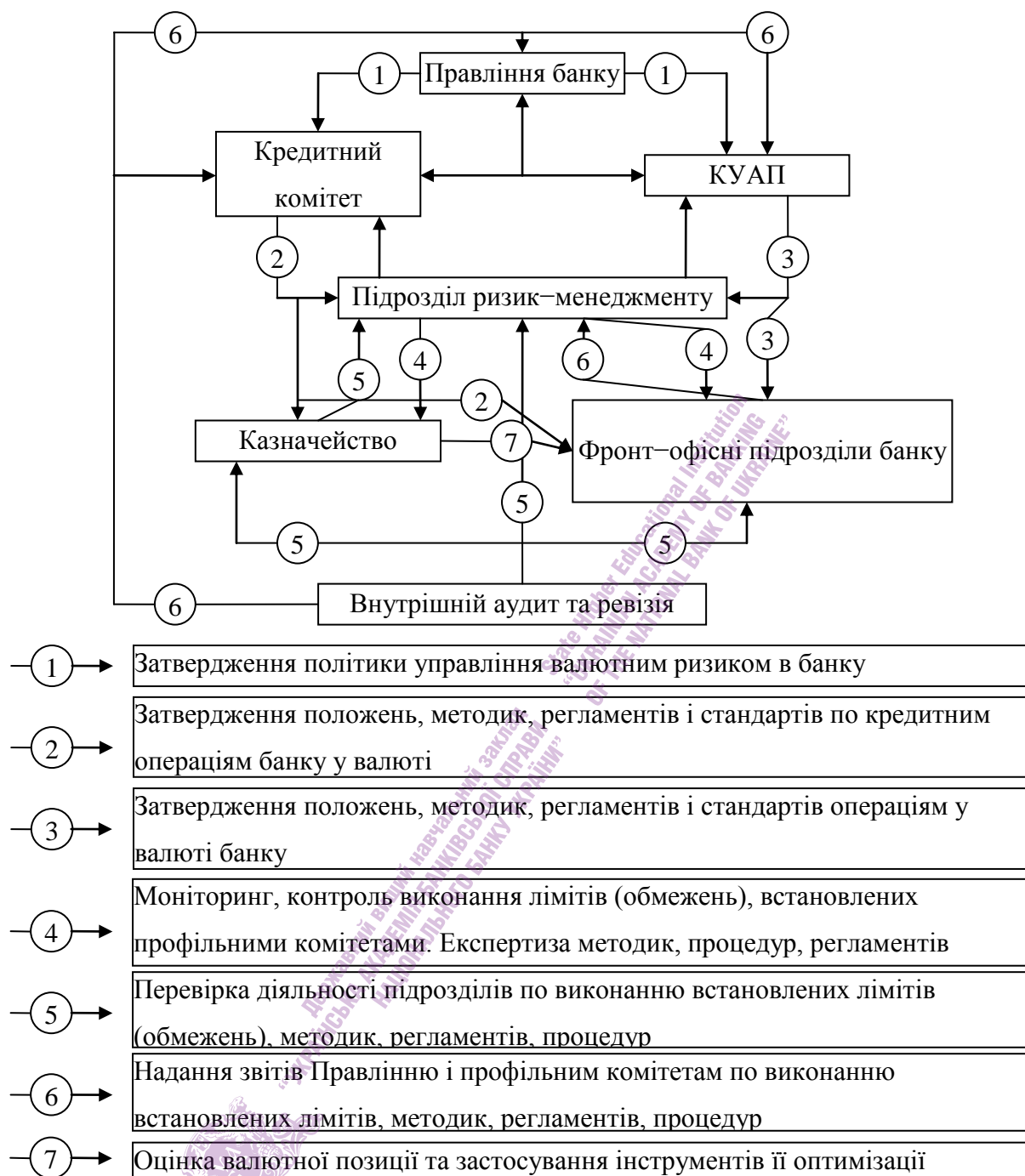

Рисунок 1.2 – Структура системи управління валютним ризиком в банку

Управління валютним ризиком можна розглядати з погляду визначення етапів даного процесу:

- ідентифікація факторів, що визначають валютний ризик;
- оцінка валютного ризику банку;
- вибір та застосування інструменту мінімізації ризику;
- контроль валютного ризику.

Процес ідентифікації факторів валютного ризику полягає у визначенні ключових причин, що призвели до виникнення даного ризику. Визначення факторів ризику є першочерговим етапом, адже подальше управління здійснюється по відношенню до факторів, що спричинили валютний ризик у конкретному випадку. Фактори валютного ризику досліджувались нами у попередньому підрозділі роботи.

Важливим аспектом в управлінні валютним ризиком відповідно до документів Базельського комітету є правильне використання сучасних методів його аналізу та вимірювання, які мають базуватися на внутрішніх або стандартизованих моделях [30]. Точне та своєчасне вимірювання ризиків є важливим компонентом ефективного управління ризиками. Сутність даного процесу полягає у визначенні ймовірності та обсягу можливих втрат за певний проміжок часу. Для вимірювання валютного ризику та оцінки обсягів можливих втрат застосовують: методи розрахунку відкритих валютних позицій, коефіцієнтний метод, VaR-аналіз, стрес-тестування, бек-тестування [56].

На думку багатьох вчених [5, 6, 11, 30, 56, 59] найбільш поширеними й доскональними є внутрішні моделі, що дозволяють вимірювати показники можливих втрат вартості фінансових інструментів протягом визначеного проміжку часу за заданим рівнем ймовірності – метод «вартість під ризиком» (Value at Risk / VaR). Використання даного методу рекомендовано Базелем II.

Розрахунок оцінки валютного ризику на підставі методу VaR здійснюється у розрізі всіх валют, у яких на звітну дату в банку відкриті позиції. За видами валют з обмеженою конвертацією або тих, що не конвертуються, розрахунок VaR не здійснюється, а розмір позиції вказується довідково у звітності про валютний ризик.

Результатом розрахунку VaR є такі показники:

– абсолютна оцінка VaR, як розмір можливих втрат банку у формі зниження вартості відкритої валютної позиції та портфеля похідних фінансових інструментів порівняно з їх поточною ринковою вартістю;

– відносна оцінка VaR щодо абсолютної оцінки можливих втрат до поточної вартості відкритої валютної позиції та портфеля похідних фінансових інструментів;

– оцінка капіталу під ризиком CaR (Capital at Risk) – добуток абсолютної оцінки VaR і коефіцієнта покриття ризику капіталом.

Оцінка загального розміру валютного ризику (сукупного значення VaR) проводиться з врахуванням кореляції ринкових вартостей (курсів) валют і похідних фінансових інструментів. Вхідними даними для проведення оцінки ризику є щоденні дані про офіційний курс валют щодо гривні за певний період (квартал) та обсяг відкритих валютних позицій банку [30].

Визначення величини ризику по відкритим валютним позиціям для вибраного рівня ймовірності розраховуються коливання по кожній парі валют. Значення VaR визначається як добуток розміру позиції і коливання курсу валют. Позначимо валютний ризик по кожній парі валют через VaR_i , $i = (1; m)$. $VaR(1; m)$ – вектор, що характеризує значення ризику по всім парам валют. $Correl(m; m)$ – кореляційна матриця, що відображає залежність між курсами різних валют до гривні (p):

$$VaR(1; m) = \begin{bmatrix} VaR_1 \\ VaR_2 \\ \dots \\ VaR_m \end{bmatrix} \quad Correl(m; m) = \begin{pmatrix} 1 & p_{12} & \dots & p_{1m} \\ p_{21} & 1 & \dots & p_{2m} \\ \dots & \dots & 1 & \dots \\ p_{m1} & \dots & \dots & 1 \end{pmatrix}. \quad (1.1)$$

Тоді величина ризику по всім позиціям буде визначатися за формулою 1.2:

$$VaR_{портфеля} = \sqrt{VaR(1; m) \cdot Correl(m; m) \cdot Transp(VaR(1; m))}. \quad (1.2)$$

Загальний підхід до оцінки і обмеження валютного ризику полягає в обмеженні розміру відкритої позиції по кожній валюті на кінець робочого дня [6].

банк, який використовує VaR–модель, повинен здійснити перевірку прогнозних даних (back–testing), отриманих внаслідок застосування даної моделі. Тестування за допомогою історичних даних має показати наявність розбіжностей (коли реальні зміни валютних курсів більше тих, що розраховані за допомогою VaR–моделі).

Для кількісної оцінки ризику у непередбачуваних кризових ситуаціях банки мають використовувати метод сценарного моделювання стану активів і пасивів або стрес–тестування, що полягає у визначенні величини неузгодженої позиції, яка наражає банк на ризик, та у визначенні шокової величини зміни зовнішнього фактора – валютного курсу, процентної ставки тощо. Поєднання цих величин дає уявлення про те, яку суму збитків чи доходів отримає банк у разі, якщо події розвиватимуться за визначеними припущеннями. Зокрема відповідно до Постанови Правління НБУ № 480 [23] банки зобов'язані переглядати на зменшення корисності нематеріальні активи з невизначеним строком корисного використання та нематеріальні активи, які не можуть використовуватися за призначенням незалежно від наявності ознак зменшення корисності. Тест на зменшення корисності має проводитися в будь–який час протягом звітного періоду за умови, що він проводитиметься щорічно в один і той самий час. Результати подібних стрес тестів повинні знаходити своє відображення у примітці до річної фінансової звітності № 37. А саме в таблиці 37.2 – «Зміна фінансового результату та власного капіталу в результаті можливих змін обмінних курсів, що встановлені на звітну дату, за умови, що всі інші змінні характеристики залишаються фіксованими», та 37.3 – «Зміна фінансового результату та власного капіталу в результаті можливих змін обмінного курсу, що встановлений як середньозважений валютний курс, за умови, що всі інші змінні характеристики залишаються фіксованими».

Коефіцієнтний аналіз (метод індикаторів) є додатковим інструментом оцінки ризиків при проведенні аналізу фінансового стану банків в системі нагляду та активно використовується у внутрішньобанківському ризик–менеджменті [56]. Але даний метод має ряд недоліків, через які

застосування даного методу в порівнянні з іншими (VaR, стрес-тестування тощо) методами дещо ускладнене. Перш за все, недоліки пов'язані з необхідністю встановлення показників, за допомогою яких буде здійснюватися оцінка ризику та визначення нормативних значень даних показників.

На етапі регулювання банк має вчасно і ефективно використовувати наявний і доступний інструментарій мінімізації ризиків з метою зменшення можливих збитків. Цей процес має бути безперервним і базуватися на даних виявлення та вимірювання ризику. Управління валютним ризиком вимагає від керівництва та працівників банку високої кваліфікації. Нажаль в Україні банки доволі обмежені у виборі та можливості застосування інструментів регулювання ризику, проте у світовій практиці відомий досить широкий та дієвий набір інструментів щодо мінімізації та нівелювання можливих збитків у разі настання ризику. Оскільки даний етап управління валютним ризиком, на нашу думку, є найбільш важливим, ми його розглянемо детально у підпункті 1.3 даної роботи.

Що стосується контролю, як етапу управління валютним ризиком, то банк має встановити обмеження і довести їх до виконавців за допомогою положень, стандартів та/або процедур, які визначають обов'язки і повноваження працівників. Контрольні обмеження мають бути дієвими інструментами управління, які можна уточнювати в разі зміни умов або рівня толерантності до ризику. Банк має визначити послідовність процесу надання дозволів на виключення або зміни обмежень ризику, якщо вони є обґрунтованими [47]. Також важливим елементом системи управління валютним ризиком банку є інформаційне забезпечення, що підкріплює процес і надає банку необхідні дані для прийняття управлінських рішень.

Отже, не існує єдиної загальної системи управління валютним ризиком, оскільки вона залежить від багатьох факторів, таких, як розмір банку, філійна мережа тощо. Проте для більшості систем управління валютним ризиком характерна наявність суб'єктів процесу управління, які зазвичай поділяються на три рівні: стратегічний, тактичний та оперативний. Також менеджмент

валютного ризику включає в себе процес ідентифікації факторів валютного ризику, оцінку валютного ризику, яка зазвичай здійснюється шляхом використання одного, або кількох методів, таких, як VaR, стрес-тестування, коефіцієнтний аналіз тощо. Наступні етапи передбачають застосування інструментів мінімізації валютного ризику та контроль за управлінням валютним ризиком. На нашу думку застосування методів регулювання є найбільш вагомим елементом процесу управління валютним ризиком, саме тому його буде розглянуто у наступному пункті дипломної роботи.

1.3 Інструменти регулювання валютного ризику банку

Вибір методик регулювання валютного ризику є вкрай важливим аспектом його мінімізації. Даний вибір може залежати від розміру банку, його позиції на ринку, динаміки валютних операцій, кваліфікації персоналу, зовнішніх факторів і т.д.

Оскільки елемент валютного ризику для банку сконцентровано у співвідношенні активів та пасивів, позабалансових вимог та зобов'язань в іноземній валюті і банки здійснюють регулювання валютних ризиків через вплив на валютну позицію. Ми провели комплексне дослідження інструментів мінімізації валютного ризику, розглядаючи поряд з інструментами регулювання валютної позиції інструменти регулювання валютного ризику, з точки зору можливості їх застосування для впливу на валютну позицію.

Серед інструментів регулювання валютного ризику доцільно виділити:

- лімітування;
- диверсифікацію;
- трансферне ціноутворення;
- структурне балансування за обсягами та строками;
- конверсійні операції;

- випередження та відставання;
- резервування;
- хеджування.

На практиці згадані методи часто переплітаються між собою, а окремі фінансово–кредитні установи використовують одночасно кілька методів. Використання широкого спектра методів дає змогу уникнути можливих втрат від валютних операцій та організувати дієву систему менеджменту валютного ризику в конкретній кредитно–фінансовій установі.

Сутність лімітування полягає у встановленні кількісних обмежень щодо параметрів, які характеризують той чи інший вид банківської діяльності або проведення активних операцій банку [38].

Лімітування як метод регулювання валютних ризиків дуже поширений в Україні, більшість банків виділяють його як основний. Така ситуація спричинена меншою затратністю цього методу по відношенню до інших, простотою і зрозумілістю встановлення, хоча з іншого боку надмірна кількість внутрішніх лімітів банку стримує його розвиток.

Ліміти можуть бути ініційовані як самим банком, так і регулятором. В Україні Національний банк України встановлює ліміти відкритої валютної позиції. Ліміти відкритої валютної позиції – це встановлене Національним банком України кількісне обмеження у відсотках щоденної величини відкритих банком валютних позицій, а саме: загальної (довгої/короткої) в іноземних валютах і банківських металах та окремо за групами відповідних іноземних валют та банківськими металами, а також за відповідною валютою чи банківським металом, окремими активними операціями з валютними цінностями до регулятивного капіталу банку. Ліміт загальної відкритої валютної позиції банку (Л13) визначається як співвідношення загальної величини відкритої валютної позиції банку за всіма іноземними валютами та банківськими металами в гривневому еквіваленті до регулятивного капіталу банку.

Ліміт загальної довгої відкритої валютної позиції банку (Л13–1) визначається як співвідношення величини перевищення обсягу вимог за купленою іноземною валютою та банківськими металами над обсягом зобов'язань у гривневому еквіваленті до регулятивного капіталу банку. Ліміт загальної короткої відкритої валютної позиції банку (Л13–2) визначається як співвідношення величини перевищення обсягу зобов'язань за проданою іноземною валютою та банківськими металами над обсягом вимог у гривневому еквіваленті до регулятивного капіталу банку.

Значення ліміту загальної відкритої (довгої/короткої) валютної позиції банку (Л13) має бути не більше ніж 30 відсотків.

У цьому разі встановлюється обмеження ризику окремо для довгої відкритої валютної позиції та короткої відкритої валютної позиції банку:

- загальна довга відкрита валютна позиція (Л13–1) має бути не більше ніж 20 відсотків;

- загальна коротка відкрита валютна позиція (Л13–2) має бути не більше ніж 10 відсотків [40].

Що стосується лімітування, ініційованого банком самостійно, то деякі науковці, зокрема Бреславська І. О., Наконечний О. М., Пясецька М. Г., Савлук І. М. [32] пов'язують цей інструмент мінімізації ризику з диверсифікацією і зазначають, що «дуже важливою є система диверсифікації ризиків за фінансовими інструментами, кодами валют, географічними регіонами, контрагентами. Сама диверсифікація реалізується через упровадження досить складної системи обмежень (або лімітів)». Наприклад, більшість фінансових структур під час роботи на світовому валютному ринку дотримуються наступних видів лімітів:

- загальних лімітів відкритої валютної позиції;
- лімітів відкритої позиції за кодами валют, групами валют та банківськими металами;
- лімітів на контрагентів та певні географічні регіони;

- денних лімітів (тобто лімітів на термін роботи банківського робочого дня);
- нічних лімітів (установлюється, як правило, на обсяги відкритих валютних позицій у часи роботи поза межами банківського робочого дня). Зауважимо, що система нічних лімітів значно жорсткіша за систему денних лімітів. І це зрозуміло, оскільки здійснюється поправка на можливі непередбачувані події фінансового ринку поза межами банківського робочого дня;
- лімітів на кожного валютного дилера;
- лімітів «стоп лос», спрямованих на закриття відкритих валютних позицій, у разі несприятливого руху валютних курсів;
- лімітів на роботу з похідними фінансовими інструментами (за видом інструменту, кодами та групами валют, дилерами, контрагентами та ін.)».

Особливості функціонування систем ризик-менеджменту в окремих банках в значній мірі визначаються «апетитом до ризику», або толерантністю банків до ризику.

Толерантність до ризику символізує граничний рівень ризику, що є прийнятним для банку у відповідності до головної мети його існування – місії. Місія скрізь призму корпоративного управління визначає стратегічні цілі банку, які, у свою чергу, досягаються через реалізацію його тактичних цілей та завдань (рис. 1.3).

Глобальний рівень своєї толерантності до ризику банк, встановлюючи структурні ліміти, розподіляє між окремими видами ризиків, серед яких визначає і загальний «апетит» до валютного ризику. У подальшому цей показник деталізується через рівні толерантності, що доводяться до підрозділів банку, які приймають валютний ризик, у вигляді внутрішніх лімітів.

Фактичне заповнення ліміту валютного ризику банку повинно оцінюватися для відкритих диверсифікаційних лімітів, а не для наявних на момент розрахунку вкладень банку в дані напрямки диверсифікації. Такий

підхід дає можливість не перераховувати щохвилини профіль ризику банку, надаючи необхідну «свободу дій» підрозділам фронт-офісу.

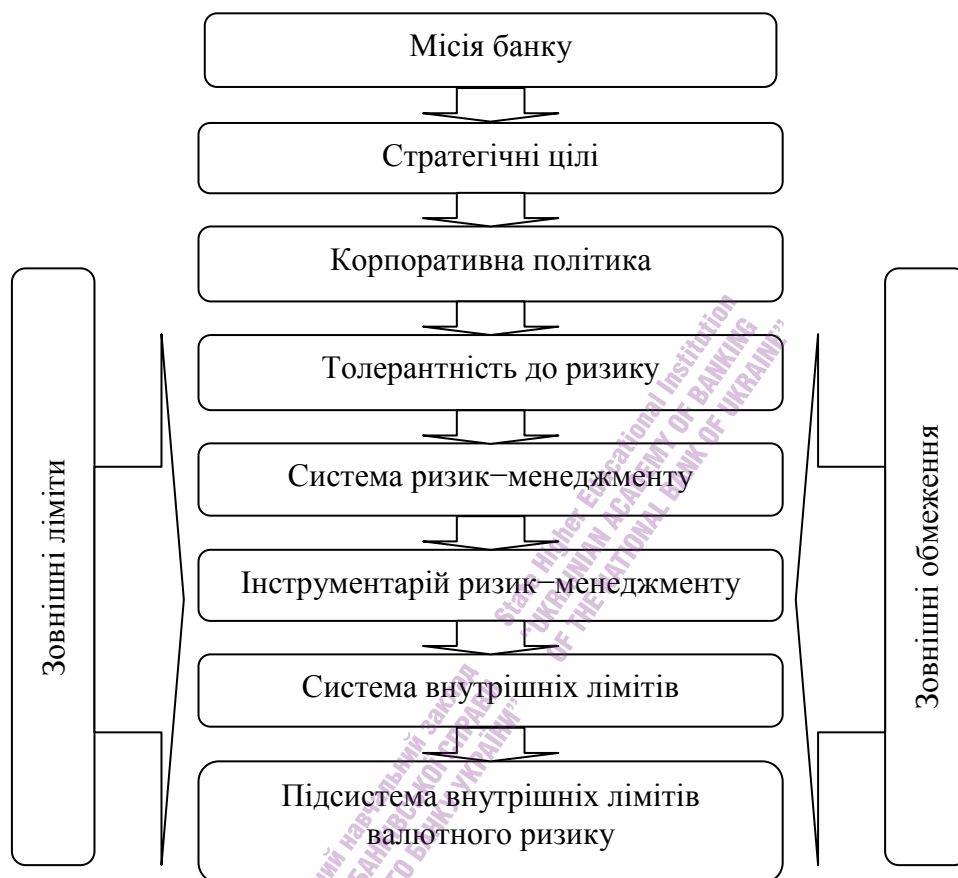

Рисунок 1.3 – Механізм встановлення внутрішніх лімітів валютного ризику банку

Установлення лімітів за окремими напрямками диверсифікації проводиться «зверху вниз», а не «знизу вгору», тобто від загальних лімітів ризику банку до індивідуальних лімітів. Наприклад, тому перша дія підрозділу ризику-менеджменту з появою необхідності виставити ліміт на нового контрагента – уточнення поточної величини різниці між лімітом загального ризику й фактичною величиною ризику банку [48].

Диверсифікація є одним з найбільш універсальних способів мінімізації ризику і найбільш «дешевим». Доки існує можливість розподіляти кошти за різними напрямками діяльності, результативність яких не пов'язана тісно між собою, доти існує можливість певною мірою уникати ризику.

Основною формою диверсифікованості валютного ризику банку може бути диверсифікованість валютного портфеля («валютного кошика») банку. Вона передбачає вибір для проведення операцій з іноземною валютою декількох видів валют. У процесі цього напрямку диверсифікованості забезпечується зниження фінансових втрат по валютному ризику банку. Портфельна диверсифікація допомагає збалансувати ризик і доходність кредитного портфеля банку.

Одним із дієвих методів регулювання валютного ризику є ключовий елемент управлінського обліку – модель трансфертного ціноутворення.

Управління валютною структурою балансу (натуральне управління) валютним ризиком має базуватися на централізованій трансфертній моделі. Класична західна модель трансфертного ціноутворення передбачає акумуляцію ризиків на одному підрозділі банку, який, зокрема виконує функцію регулювання у фінансовому менеджменті, казначействі.

Казначейство відіграє роль посередника в управлінні ресурсами і разом з фінансово–аналітичною службою банку та підрозділами ризик–менеджменту забезпечує безперебійну роботу банку на засадах ринкового перерозподілу внутрішньосистемних ресурсів.

Основа ефективності даного підходу полягає у встановленні адекватної вартості ресурсів диференційовано за строками та валютами.

Наявність системи трансфертних цін в банку на основі диференціації за різними валютами забезпечує балансування за строками та сумами активів та зобов'язань в кожній з іноземних валют, які складають валютний кошик банку, а отже оптимізує управління валютною позицією банку і дозволяє отримати стратегічному, тактичному менеджментові реальну картину щодо валютних ризиків ліквідності та процентного [10].

Безпосередня операційна діяльність будується за схемою: центри залучення за певною ціною, яка включає їх прямі операційні витрати і необхідну маржу прибутку, передають грошові ресурси центрам розміщення,

які сплачують за них встановлену ціну, та відповідно розміщують їх за ціною, яка перебиває їх трансфертні витрати та враховує їх маржу прибутку (рис. 1.4).

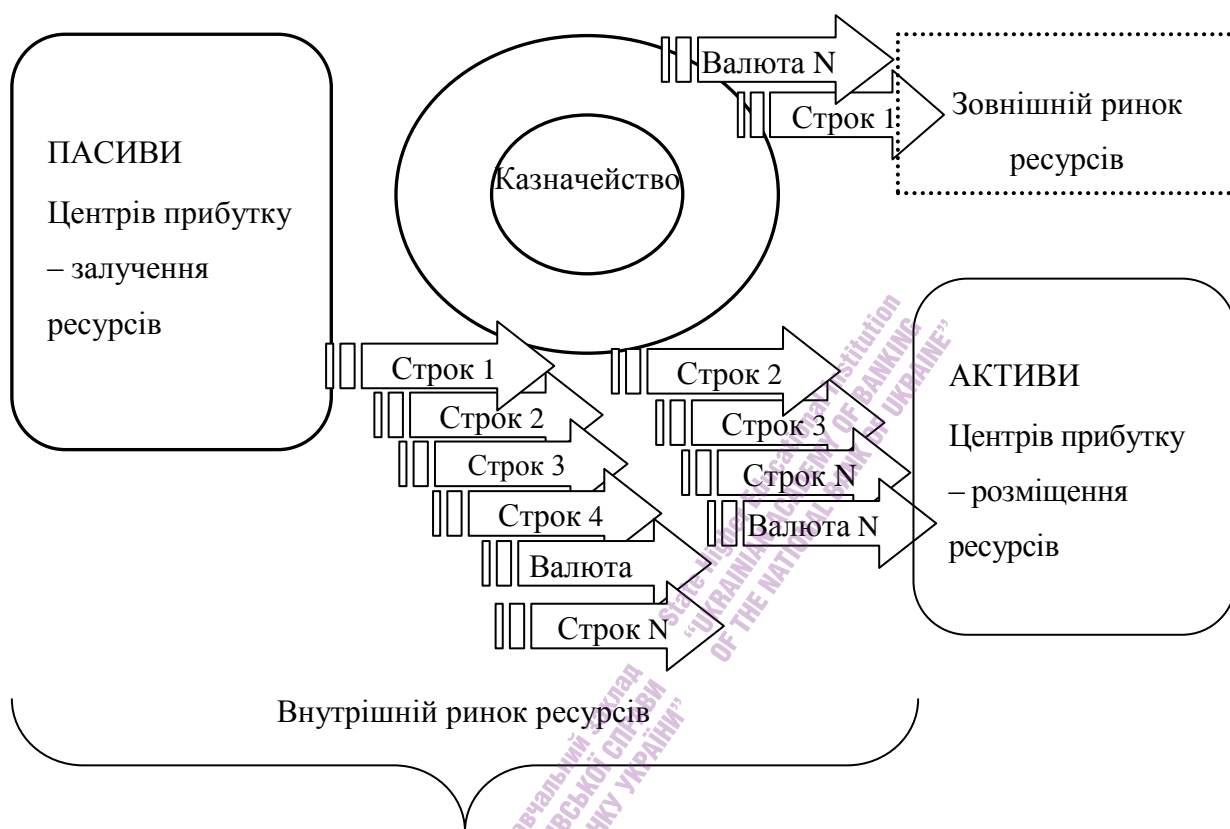

Рисунок 1.4 – Трансфертна модель на основі диференційованих внутрішніх ставок

Щоденний моніторинг трансфертних цін та структурування балансу дозволяє виявляти надлишки ліквідності й вживати оперативні заходи щодо вирівнювання балансу за строками та сумами і максимізувати прибуток банку [10].

Суть наступної групи методів полягає у впливі на валютну структуру балансу з метою обмеження наслідків переоцінки валютних інструментів. До цих методів належать:

- структурне балансування валютних потоків за сумами та строками;
- проведення конверсійних операцій;
- зміна строків валютних платежів (випередження та відставання).

Загалом це – традиційні прийоми, які досить широко застосовуються в практиці іноземних банків та певною мірою використовуються у вітчизняній.

Структурне балансування валютних потоків за сумами та строками узгодження обсягів і строків активних і пасивних операцій з усіма іноземними валютами, якими оперує банк таким чином, щоб це дало змогу закрити валютну позицію, або знизити її обсяг до прийняттого рівня.

Ідея методу структурного балансування може застосовуватися щодо будь-яких балансових операцій з валютними коштами:

- конверсійні операції;
- укладення кредитних і депозитних угод в іноземній валюті;
- узгодження валютних надходжень і платежів;
- реструктуризація кредиторської та дебіторської валютної заборгованості;
- купівля–продаж цінних паперів, деномінованих в іноземній валюті.

Обсяги і терміни проведення подібних операцій добираються таким чином, щоб це дало змогу закрити валютні позиції або знизити їх обсяг до прийняттого рівня. Подібна практика є намаганням дістати максимально можливу кількість «закритих позицій», мінімізувавши таким чином валютні ризики. Але оскільки мати «закритими» всі позиції не завжди можливо та розумно, то слід бути готовими до негайних акцій зі структурного балансування.

Одним із найпростіших і водночас досить поширених способів балансування є приведення у відповідність валютних потоків, що відбивають доходи та витрати. Щоразу, укладаючи угоду, яка передбачає отримання, або навпаки, виплату іноземної валюти, менеджери банку повинні намагатися зупинити свій вибір на тій валюті, яка допоможе закрити (повністю або частково) наявні «відкриті» валютні позиції [55].

Ще одним з прийомів, який часто використовується банками під час управління валютними позиціями, є здійснення конверсійних операцій. Наднормативний обсяг позицій за певною валютою може бути зменшений

завдяки її обміну на іншу валюту, за якою обсяг позиції був нижчий від нормативу. Це дає змогу приводити валютні позиції відповідно до установлених вимог без здійснення операцій з базовою валютою. Як правило, банки вдаються до конверсії валюти, курс якої знижується, у більш надійну й стабільну валюту.

Зміну терміну платежу звичайно називають тактикою «лідз енд легз» (leads and legs – випередження та відставання). Вона полягає у маніпулюванні строками здійснення розрахунків, що застосовується тоді, коли очікуються різкі зміни курсів валюти ціни або валюти продажу. Застосування такої тактики дає змогу закрити короткі позиції за певними валютами до зростання їх ринкового курсу і, відповідно, довгі позиції – до зниження курсу.

Найпоширенішими на практиці формами подібної тактики є:

- прискорення репатріації (повернення до своєї країни з-за кордону) капіталу, прибутків, інших коштів в очікуванні ревальвації національної валюти або сповільнення процесів репатріації перед девальвацією національної валюти;
- прискорення або сповільнення погашення основної суми боргу в іноземній валюті та виплати процентів залежно від зміни валютного курсу;
- дострокова оплата послуг і товарів (основних фондів, товарно-матеріальних цінностей) у разі сподіваної апреації, тобто підвищення курсу валюти платежу, або затримка платежів при очікуванні депреації, тобто зниження курсу.
- прискорення або сповільнення нарахування і виплати дивідендів, погашення основної суми кредитів і процентів за ними, надходження коштів в іноземній валюті до статутного фонду банку, тощо;
- регулювання одержувачем іноземних валютних коштів строків їх конверсії в національну валюту.

Імовірність застосування прийому випередження й відставання значною мірою визначається законодавчим регулюванням країни та умовами фінансових контрактів. Переважна більшість угод, за якими здійснюються платежі,

передбачає як можливість дострокової оплати, так і види й обсяг штрафних санкцій (пені, неустойки тощо) за несвоєчасне здійснення переказів валютних коштів. В останньому випадку затримка платежу, пов'язана зі зменшенням курсу, буде виправдана тільки тоді, коли зменшення обсягів витрат на придбання валюти за новим курсом перекриє суму нарахованих штрафів.

Слід зауважити, що управління валютними позиціями шляхом проведення балансових операцій часто не відповідає власним потребам та планам банку, а іноді є не вигідним з погляду витрат. Однак вітчизняні банки змушені вдаватися до таких прийомів за браком необхідних умов для застосування більш сучасних і досконалих методів регулювання валютної позиції, таких, зокрема, строкових валютних угод.

Створення резервів для відшкодування втрат при настанні валютного ризику банків як метод управління ризиком полягає в акумуляції частини коштів, які надалі використовуються для компенсації витрат при реалізації ризику. Резервування є одним із способів самострахування банку і служить для захисту вкладників, кредиторів та акціонерів [55].

Комерційні банки формують резерви на покриття можливих втрат за активами у національній та іноземній валютах, включаючи розміщені депозити, надані кредити, придбані цінні папери, дебіторську заборгованість та інші активи.

Національний банк України визначає розміри, порядок формування та використання резервів банків та кредитних установ для покриття можливих втрат за кредитами, резервів для покриття валютного, відсоткового та інших видів фінансового ризику банків.

Резерви для покриття можливого фінансового ризику, а також фонду гарантування вкладів громадян створюються за рахунок доходу до оподаткування відповідно до законодавства України.

Залежно від джерел покриття резерви поділяють на спеціальні та загальні. Спеціальні резерви створюються для відшкодування можливих збитків за кредитами, дебіторською заборгованістю банків та іншими активами. Загальні

резерви є необхідним доповненням до спеціальних. Загальні резерви формуються за рішенням загальних зборів банку на різні види ризику за рахунок прибутку комерційних банків, який залишився після сплати дивідендів, а спеціальні резерви – відносяться на витрати комерційних банків. Загальні резерви збільшують розмір власних коштів комерційних банків, а спеціальні – зменшують. Створення загального резерву – це перерозподіл статей капіталу.

Перевагою резервування для банку є можливість швидкого відшкодування понесених банком фінансових втрат, а недоліками – відволікання значної частини фінансових втрат, а недоліками – відволікання значної частини фінансових результатів на формування резерву та, відповідно, зниження ефективності використання капіталу [55].

Загальні резерви створюються для відшкодування можливого непередбаченого ризику. Це дуже суттєво, оскільки обсяг капіталу може не зменшуватися в разі сформованого загального резерву в сумі, яка достатня для покриття збитків. Враховуючи цю обставину, керівництво банку та збори акціонерів повинні обрати правильну стратегію щодо напрямів розподілу прибутку. Формуючи спеціальні та загальні резерви, банк не лише застраховує свою діяльність від ризику втрат, а й забезпечує успішне вирішення проблемних питань банківського менеджменту в майбутньому.

Методика хеджування, або синтетичного управління, передбачає створення захисту від валютних ризиків укладенням додаткових строкових угод щодо іноземної валюти, які можуть компенсувати певні фінансові втрати за балансовими статтям внаслідок зміни валютного курсу.

Переваги синтетичного управління:

- гнучкість;
- існування можливостей для швидкого маневру без зміни в балансі банку;
- можливість оперативного реагування на відхилення у співвідношеннях активів і пасивів в іноземних валютах.

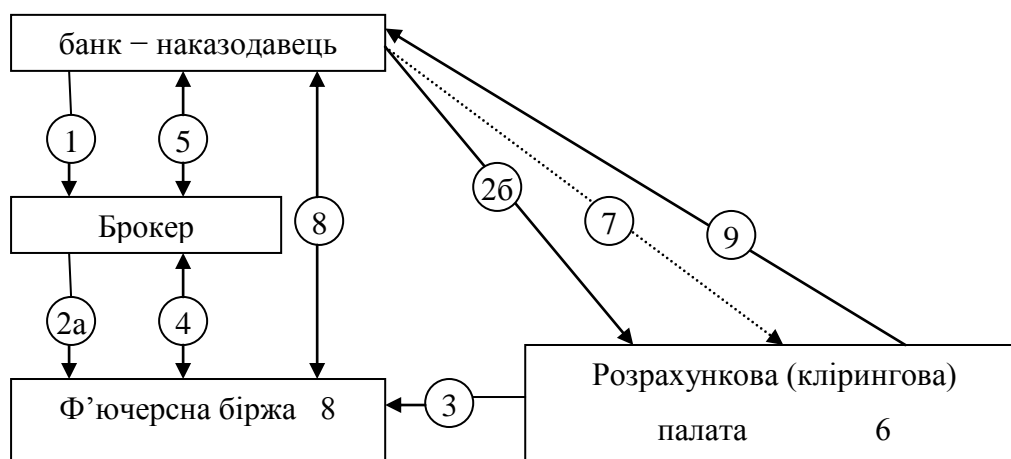
Отже, необхідною умовою ефективності цього методу є існування ліквідного строкового ринку, який би давав змогу здійснювати операції з похідними інструментами у будь-який час і в будь-яких обсягах.

Хеджування здійснюють за допомогою проведення таких операцій, як:

- форвардні валютні угоди;
- валютні ф'ючерси та опціони;
- валютні своп-контракти;
- комбінації типу подвійний форвард, валютний своп та інші, які відрізняються за характеристиками й механізмами функціонування (додаток В) [55].

Сутність форвардних, опціонних та ф'ючерсних угод як методів хеджування валютних ризиків полягає у тому, що усі ці угоди передбачають укладання контрактів з наперед установленим курсом. Відмінності цих угод полягають лише у механізмі та місці їх здійснення. Форвардний валютний контракт – це обов'язковий до виконання контракт між банком і його клієнтом на купівлю чи продаж певної кількості вказаної іноземної валюти за курсом обміну, зафіксованим під час укладення контракту для виконання у майбутньому періоді, вказаному у контракті. Особливістю форвардних угод є те, що вони укладаються поза біржею, і не існує їх стандартизації. Форвардний валютний контракт забезпечує покриття валютних ризиків на період між датами укладання і виконання контракту. Форвардне покриття, як правило, використовується на строк 1, 2, 3, 6 та 12 місяців.

Ф'ючерсний валютний контракт – це контракт на купівлю чи продаж певної кількості валюти на будь-яку дату у майбутньому. У цьому він схожий на форвард, але на відміну від останнього: просто анулюється; укладається на фіксовану суму – «лоти»; продається на офіційних біржах; передбачає, що торговці ф'ючерсами повинні виплатити «грошову маржу» дилерам біржі, щоб гарантувати виконання контракту. Схему здійснення угоди з ф'ючерсними контрактами на біржовому ринку, у разі використання банком послуг брокера наведено на рис. 1.5.

- 1 – наказ банку–наказодавця брокеру на купівлю ф'ючерсних контрактів;
- 2а – вихід брокера на біржу і купівля там необхідної кількості ф'ючерсних контрактів;
- 2б – внесення банком–наказодавцем гарантійного депозиту (5–10% вартості базового активу) на спеціальний рахунок у розрахунковій палаті;
- 3 – інформування розрахунковою палатою біржі щодо внесення клієнтом гарантійного депозиту;
- 4,5 – передача куплених контрактів через брокера банку, сплата комісійних брокеру;
- 6 – щоденний перерахунок строкової біржової позиції клієнта;
- 7 – внесення клієнтом підтримуючої маржі на рахунок у розрахунковій палаті;
- 8 – виконання ф'ючерсних контрактів на біржі у визначений час, передача валюти банку;
- 9 – повернення гарантійного внеску банку.

Рисунок 1.5 – Схема здійснення угоди з валютними ф'ючерсними контрактами

Опціонний валютний контракт являє собою контракт, відповідно до якого банк, купуючи опціон, купує право на купівлю чи продаж валюти за встановленим курсом на деякий момент у майбутньому.

У банку немає зобов'язання виконувати опціони, і він може ухилитися від угоди, просто відмовившись від опціону. Тому валютні опціони можна розглядати як інструмент, що дає його покупцеві право, а не обов'язок купити певну кількість валюти. Валютні опціони призначені для зменшення й усунення валютного ризику, і їх доцільно використовувати, коли час і сума валютних надходжень/платежів не визначені. Якщо угода не відбулася, опціон може бути

проданий на ринку або виконаний з прибутком (якщо ціна виконання сприятливіша, ніж курс «спот».

Валютний своп – це операція, яка поєднує купівлю або продаж валюти на умовах «спот» з одночасним продажем чи придбанням на умовах «форвард». Тобто здійснюється комбінація двох протилежних конверсійних угод на однакові суми, але різними датами валютування. Валютні свопи залежно від послідовності виконання операцій «спот» і «форвард» поділяють на репорт і депорт. Репорт – це операція, яка передбачає продаж валюти на умовах «спот» і купівлю на умовах «форвард». Депорт – купівля валюти на умовах «спот» і продаж на умовах «форвард». Реструктуризацію заборгованості доцільно проводити у випадку наявності заборгованості в іноземній валюті, курс якої має тенденцію до зростання, а її погашення передбачалося здійснити за рахунок надходжень валюти, курс якої має тенденцію до зниження. У такому випадку доцільно взяти кредит у «падаючій» валюті і конвертувати суму кредиту у «зростаючу» валюту.

Відповідно до листа Департаменту валютного регулювання Національного банку України № 13–215/771–1979 «Про здійснення операцій з інструментами хеджування валютного ризику»: «Порядок застосування інструментів хеджування валютного ризику, у тому числі валютних деривативів, має проводитись банками виключно на підставі чинного законодавства України, у тому числі нормативно–правових актів Національного банку України з валютного регулювання» [42].

Відповідно до пунктів 23, 24 розділу I Положення про порядок та умови торгівлі іноземною валютою, для хеджування ризику зміни курсу іноземної валюти 1–ї групи Класифікатора іноземних валют та банківських металів щодо іншої іноземної валюти 1–ї групи Класифікатора або до гривні уповноважені банки, а також резиденти – суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності (з метою хеджування зазначених ризиків за зовнішньоекономічним договором) мають право здійснювати валютні операції на умовах «форвард».

Згідно з пунктом 26 розділу I Положення, суб'єкти ринку не мають права проводити операції з валютними деривативами, зокрема з ф'ючерсами, свопами, опціонами тощо.

Разом з тим зазначаємо, що наразі Національний банк України розглядає питання щодо внесення змін до відповідних нормативно-правових актів Національного банку України з метою розширення переліку інструментів хеджування валютного ризику.

Як свідчить аналіз методів регулювання валютної позиції, світовій практиці відомо багато способів регулювання валютних ризиків. Залежно від умов, у яких працюють суб'єкти валютного ринку, та стратегії їх поведінки можливе застосування ними різного набору розглянутих напрямків управління валютною позицією. банки здебільшого використовують стратегію не покриття ризику в межах встановлених Національним банком лімітів. Що стосується хеджування валютного ризику, то вітчизняні банки не мають можливості у повній мірі користуватися синтетичним управлінням валютною позицією.

Висновки до розділу 1

Отже, на основі розгляду різних підходів до визначення поняття «валютний ризик» в даній роботі нами було запропоновано під валютним ризиком банку розуміти фактичну і потенційну загрозу надходженням або капіталу банку, яка спричинена несприятливими змінами курсів іноземних валют.

Управління валютним ризиком в банку – це процес, за допомогою якого банк виявляє валютний ризик, проводить оцінку його величини, здійснює його моніторинг, контролює та лімітує свої відкриті валютні позиції, враховує взаємозв'язок валютного ризику з рештою видів ризиків. Об'єктом управління валютним ризиком у даній роботі пропонуємо вважати співвідношення активів і

пасивів, позабалансових вимог та зобов'язань в іноземній валюті, тобто валютну позицію банку, що визначає внутрішні фактори валютного ризику банку.

Система управління валютним ризиком, як і кожна система управління ризиками має включати такі елементи: ідентифікація факторів валютного ризику, оцінка валютного ризику, вибір та застосування інструментів його мінімізації та контроль.

Вибір методик регулювання валютним ризиком є вкрай важливим аспектом мінімізації валютного ризику банку. Даний вибір може залежати від розміру банку, його позиції на ринку, динаміки валютних операцій, кваліфікації персоналу, керівників банку, зовнішніх факторів.

Серед інструментів регулювання валютного ризику доцільно виділити: лімітування; диверсифікацію; трансферне ціноутворення; структурне балансування за обсягами та строками; конверсійні операції; випередження та відставання, резервування та хеджування.

Як свідчить аналіз методів регулювання валютної позиції, світовій практиці відомо багато способів регулювання валютних ризиків. Залежно від умов, у яких працюють суб'єкти валютного ринку, та стратегії їх поведінки можливе застосування ними різного набору розглянутих напрямків управління валютною позицією. банки здебільшого використовують стратегію не покриття ризику в межах встановлених Національним банком лімітів. Що стосується хеджування валютного ризику, то вітчизняні банки не мають можливості у повній мірі користуватися синтетичним управлінням валютною позицією.

РОЗДІЛ 2
ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ВАЛЮТНИМ РИЗИКОМ В
ПАТ АБ «СТОЛИЧНИЙ»

2.1 Загальна фінансово–господарська характеристика
ПАТ АБ «Столичний»

Важливу роль у забезпеченні фінансового посередництва у тому чи іншому регіоні грають регіональні банки, персонал яких є добре обізнаним щодо специфіки певної території і спроможний якомога точніше і краще задовольнити потреби місцевих споживачів банківських послуг.

На сьогоднішній день Публічне Акціонерне Товариство АБ «Столичний» є одним з двох регіональних банків Сумщини, діяльність якого спрямована на розвиток місцевих підприємств. Основною перевагою банку є універсальний характер діяльності, що створює зручні та вигідні умови співпраці для клієнтів.

Публічне акціонерне товариство Акціонерний банк «Столичний» є правонаступником Акціонерного банку «Бонус–банк», зареєстрованого Національним банком України 22 жовтня 1993 року за № 202. 19 грудня 2005 року на загальних зборах акціонерів ПАТ АБ «Столичний» було прийнято рішення про зміну юридичної адреси банку з м. Київ на м. Суми.

Основною метою діяльності банку є обслуговування регіональних інвестиційних програм і клієнтів банком–юридичною особою, що дозволить мобілізовані ресурси інвестувати у розвиток економіки Сумської області, оперативно розробляти та запроваджувати нові банківські продукти та послуги відповідно до потреб клієнтів.

ПАТ АБ «Столичний» є учасником фонду гарантування вкладів фізичних осіб та членом НСМЕП, в рамках якого він виконує функції емітента та еквайра. Окрім того, він здійснює професійну діяльність на ринку цінних паперів з їх випуску та обігу, виконує функції зберігача цінних паперів та надає інформаційно–консультаційні послуги [52].

ПАТ АБ «Столичний» за даними банківського нагляду Національного банку України [19], станом на 01.01.2010 р. знаходиться в четвертій групі банків. Його активи на подану дату склали 183419 тис. грн. і за цим показником банк займає 100 місце в групі. Що стосується розміру власного капіталу, то станом на 01.01.2010 р. його розмір складав 74317 тис. грн., що є 88 результатом по 4-й групі банків. Зобов'язання банку станом на вищезазначену дату становили 109102 тис. грн., за цим показником банк займає 100 місце в групі. Чистий прибуток банку станом на подану звітну дату становив 1205 тис. грн., що є 65 місце по групі. Наочно подані дані систематизовано в таблиці 2.1

Таблиця 2.1 – Основні показники діяльності ПАТ АБ «Столичний» та місце банку за їх розміром в 4-й групі банків, станом на 1 січня 2006–2010 рр., тис. грн.

Показник		Рік				
		2006	2007	2008	2009	2010
Активи	значення	37806	57054	124872	185009	183419
	абс. приріст	–	19248	67818	60137	–1590
	темп приросту, %	–	50,91	118,87	48,16	–0,86
	місце в групі	106 з 108	108 з 110	94 зі 105	95 з 120	100 з 121
Власний капітал	значення	37806	40611	58778	73112	74317
	абс. приріст	–	2805	18167	14334	1205
	темп приросту, %	–	7,42	44,73	24,39	1,65
	місце в групі	106 з 108	94 з 110	81 з 105	95 з 120	88 з 121
Зобов'язання	значення	14441	16443	66093	111897	109102
	абс. приріст	–	2002	49650	45804	–2795
	темп приросту, %	–	13,86	301,95	69,30	–2,50
	місце в групі	106 з 108	108 з 110	94 з 105	95 з 120	100 з 121
Чистий прибуток	значення	408	547	167	334	1205
	абс. приріст	–	139	–380	167	871
	темп приросту, %	–	34,07	–69,47	100,00	260,78
	місце в групі	96 з 108	101 з 110	103 з 105	105 з 120	65 з 121

Для загальної характеристики діяльності ПАТ АБ «Столичний» розглянемо показники динаміки та структури його активів та пасивів. Основними фінансовими документами, які дають змогу уявити картину діяльності банку, є його баланс та звіт про фінансовий результат. У додатку Г наведено дані звітів банку за 2007–2009 рр. які стали основою для аналізу. Очевидно, що 2009 рік виявився для банку складним. Основні показники діяльності банку майже не змінилися, або і навіть незначно зменшилися (рис. 2.2).

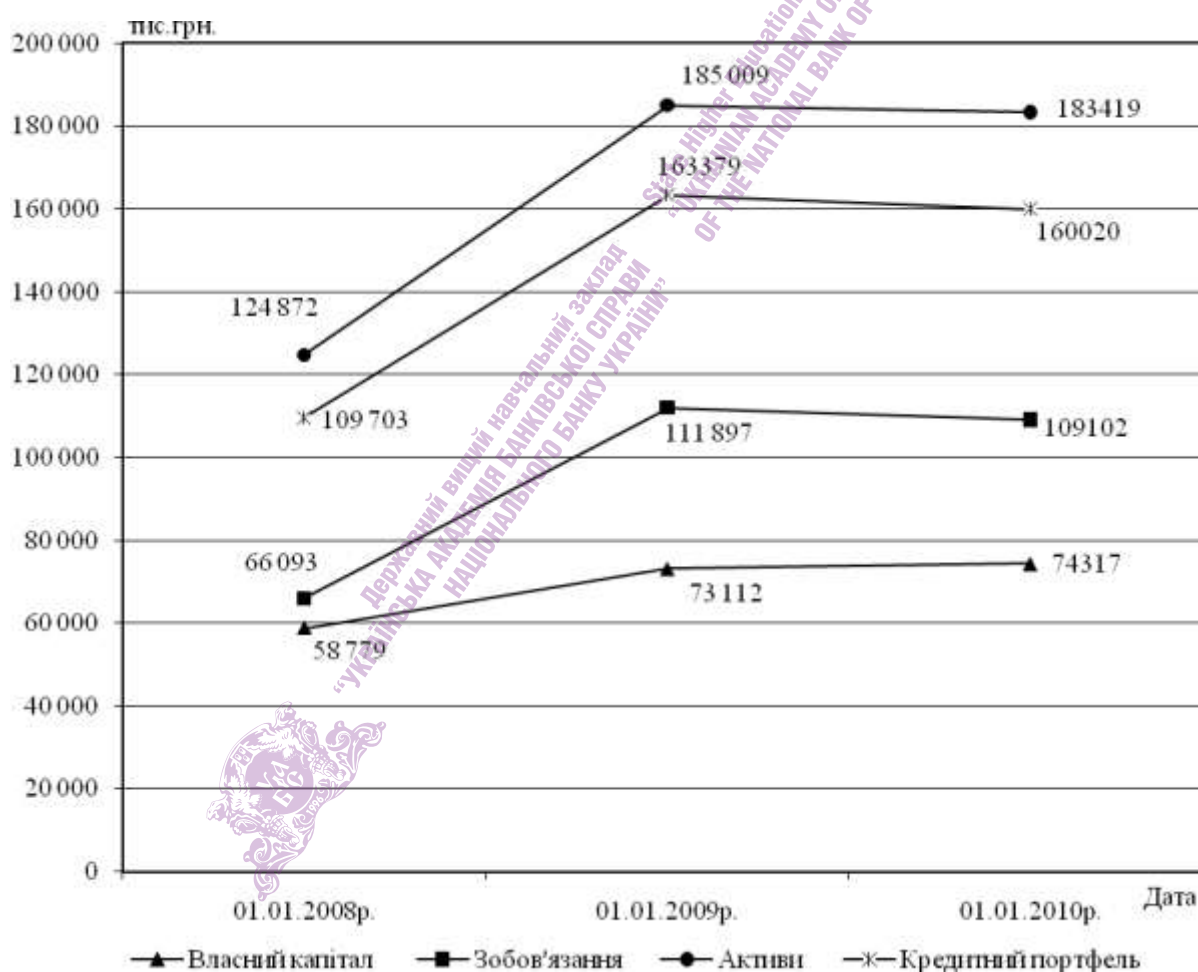

Рисунок 2.1 – Динаміка основних показників діяльності ПАТ АБ «Столичний» за 2007–2009 рр.

Така негативна ситуація пояснюється впливом на банк фінансової та економічної кризи в Україні, збільшенням недовіри населення до банків,

зменшенням темпів розвитку, а подекуди і взагалі призупиненням промисловості. Що стосується докризового періоду 2007–2008 рр., то активи банку зростали значно більшими темпами, ніж капітал, що свідчило про стратегію банку щодо розширення активних операцій і отримання максимального прибутку. Це було обумовлено, перш за все, розширенням спектру діяльності банку та його прагненням до універсальності роботи.

Як свідчать дані, наведені у таблиці Д.1, пасиви банку за період з 01.01.2008 по 01.01.2009 зросли на 60137 тис. грн., або на 148,16 % за рахунок зростання як власного капіталу, так і зобов'язань банку. Швидкими темпами зростали зобов'язання банку – 45804 тис. грн., в той час як власний капітал зріс на 14333 тис. грн. Таким чином, за умови подальшого нарощення капіталу, банк міг би повномасштабно залучати та використовувати ресурси. Проте в період з 01.01.2009 по 01.01.2010 рр. капітал банку зріс всього на 1,65%. Така динаміка стримувала розвиток банку і відобразилася на розмірі зобов'язань банку, проте ймовірно стимулювала керівництво банку більш ефективно використовувати перший та другі.

За даними таблиці Д.2, власний капітал ПАТ АБ «Столичний» станом на 01.01.2009 р. зріс на 14334 тис. грн., або на 124,39 %, що було обумовлене зростанням статутного капіталу, резервів та інших фондів банку. Станом на 01.01.2010 р. у порівнянні з попереднім роком власний капітал зріс на 1205 тис. грн., тобто 1,65 %. Ріст відбувся за рахунок збільшення резервів (на 167 тис. грн.) та зменшення непокритого збитку минулих років (на 1038 тис. грн.). Погашення непокритого збитку минулих років є позитивною тенденцією в діяльності банку. Проте загальна ситуація з незначним ростом обсягу власного капіталу негативно відобразилася на діяльності банку та стримувала його розвиток, хоча майже не відобразилася на надійності діяльності банку, так, як активи та зобов'язання банку показали невелике зменшення, тому співвідношення обсягу власного капіталу до активів та зобов'язань залишилося майже незмінним.

За результатами аналізу ефективності використання капіталу можна сказати, що ефективність його використання дещо збільшується (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Характеристика ефективності використання капіталу ПАТ АБ «Столичний» за 2007–2009 рр.

Показники	На 01.01. 2008	На 01.01. 2009	На 01.01. 2010	Абсолютний приріст, тис. грн.		Темп росту, %	
				у порівнянні з попереднім роком		у порівнянні з попереднім роком	
				на 01.01. 2009	на 01.01. 2010	на 01.01. 2009	на 01.01. 2010
Власний капітал	58779	73112	74317	14333	1205	124,38	101,65
Чистий прибуток банку	167	334	1205	167	871	200,00	360,78
Активи банку	124872	185009	183419	60137	-1590	148,16	99,14
Прибутковість капіталу	0,003	0,005	0,016	0,002	0,011	166,67	324,29
Прибутковість активів	0,001	0,002	0,007	0,001	0,005	200,00	328,48
Мультиплікатор капіталу	2,124	2,530	2,468	0,406	-0,062	119,14	97,53

Розраховані показники та їх зміни відповідають нормативним значенням, банк має достатньо власних коштів для забезпечення надійного зберігання коштів своїх клієнтів. Слід відзначити, що не зважаючи на негативну ситуацію у нарощуванні обсягу активів та капіталу банку, їх прибутковість, станом на 01.01.2010 р. в порівнянні з 01.01.2009 р., зросла більш, ніж на 320 %. Це вказує на те, що опинившись в складній ситуації проблемності нарощування обсягів капіталу, керівництво банку прийняло ефективні рішення щодо використання наявних коштів і збільшило прибуток банку у поточному році на 360 %. У зазначеній ситуації необхідно зберегти наявні темпи нарощування прибутковості активів та капіталу і одночасно здійснити дієві кроки на шляху до розширення капітальної бази банку.

Аналіз зобов'язань банку (табл. Д 3) показав, що протягом в 2008 р. зобов'язання банку зростали швидкими темпами. За рік вони збільшилися на 45804 тис. грн., або на 680,51 % та склали станом на 01.01.2009 р. 111 897 тис. грн. Стрімке нарощення зобов'язань пояснювалося, перш за все, прагненням банку побудувати стабільно зростаючу клієнтську базу за умови утримання своїх позицій на певних сегментах ринку. Але за звітний 2009 рік відбулося навіть невелике падіння обсягу зобов'язань на 2,5 %. Така ситуація пояснюється зменшенням довіри населення до банківської системи, адже падіння обсягу зобов'язань відбулося перш за все через вплив з банку коштів клієнтів в 2009 році у розмірі 14042 тис. грн.

За даними таблиці Д.4, в якій наведені основні статті активів, що впродовж аналізованого періоду мали грошові значення, протягом 2007–2008 рр. активи ПАТ АБ «Столичний» збільшилися на 60137 тис. грн. або на 148,16 %. В основному це було пов'язано із суттєвим збільшенням числа наданих кредитів. Разом із незначним зростанням частки кредитів в структурі активів з 87,89 % у 2006 році до 88,31 % у 2008 році відбувалося зменшення частки високоліквідних активів з 5,64 % до 3,91 %. Це означає, що банк з розширенням кредитної діяльності, наражається на ризик втрати ліквідності та надійності роботи. Разом з цим, частка портфеля цінних паперів зросла на 1,82 % та склала на станом на 01.01.2009 р. 2,34 %, що говорило про підвищення диверсифікованості діяльності банку, тобто зменшення її ризикованості. Дещо зростали основні засоби та нематеріальні активи банку: з 7216 тис. грн. у 2007 р. до 9974 тис. грн. у 2008 р., що є результатом підвищення рівня технічного забезпечення та розвитку банку в цілому. Частка інших активів банку залишалася майже незмінною протягом всього періоду аналізу і в 2009 році становила 0,04 %. Що стосується періоду 2009 року, то такі показники, як кредити та заборгованість клієнтів (на 2,06 %), цінні папери в портфелі банку на продаж (на 0,02 %), основні засоби та нематеріальні активи (на 12,05 %) і сукупні активи (на 0,86 %) зменшились у порівнянні з попереднім роком. Позитивну динаміку можна було

спостерігати лише в грошових коштах ті їх еквівалентах. Дана стаття зросла на 140,72 тис. грн., і її частка в сукупних активах дещо зросла, що свідчить про позитивну тенденцію до підвищення ліквідності банківської установи.

Як свідчать дані таблиці Е.1, незважаючи на негативну динаміку кредитного портфеля в 2009 році, доходність та прибутковість кредитної діяльності банку дещо зросла. Так, дохід від надання кредитів в аналізованому періоді зріс на 13964 тис. грн. (201,15 %), що обумовлено більш ефективним здійсненням кредитних операцій. Ефективність кредитних операцій також поліпшилась. Про це свідчить збільшення доходності кредитних вкладень на 4 %. Основною причиною цього було підвищення середньої ставки за кредитами по системі в цілому і конкретно в даному банку. Що стосується інших показників, то рентабельність кредитних операцій знизилася з 2,33 до 1,59. Розмір прибутку на одну гривню виданих кредитів зменшився на 0,01 грн. і склав на кінець періоду 0,06 грн. Водночас кредитні операції є основними статтями доходу для банку. Зменшення частки доходів від кредитної діяльності в доходах банку з 97 % до 95 %, говорить про розширення діяльності та підвищення рентабельності інших банківських операцій.

Обсяги фінансового інвестування банку в 2008 зросли на 3548 тис. грн. та склали станом на 01.01.2009 р. 4327 тис. грн. Це було обумовлено, передусім, зростанням портфелю цінних паперів на продаж, що збільшився з 779 тис. грн. до 4 327 тис. грн, тобто у 5,5 рази. Разом з цим, частка портфеля цінних паперів у структурі активів банку дещо зросла та склала у 2008 р. 2,34 %. При цьому, питома вага портфелю цінних паперів є незначною, що не можна вважати позитивним явищем, оскільки приріст інвестиційної діяльності означає збільшення диверсифікації вкладень банку. Що стосується 2009 року, то обсяги інвестиційної діяльності залишилися майже без зміни.

Результати аналізу динаміки доходів та витрат, свідчать про те, що за доходи банку зростали більшими темпами ніж його витрати (рис. 2.2). В 2009 році, коли ріст зобов'язань та активів припинився, доходи продовжили зростати тими ж темпами, а витрати трохи скоротили темпи приросту.

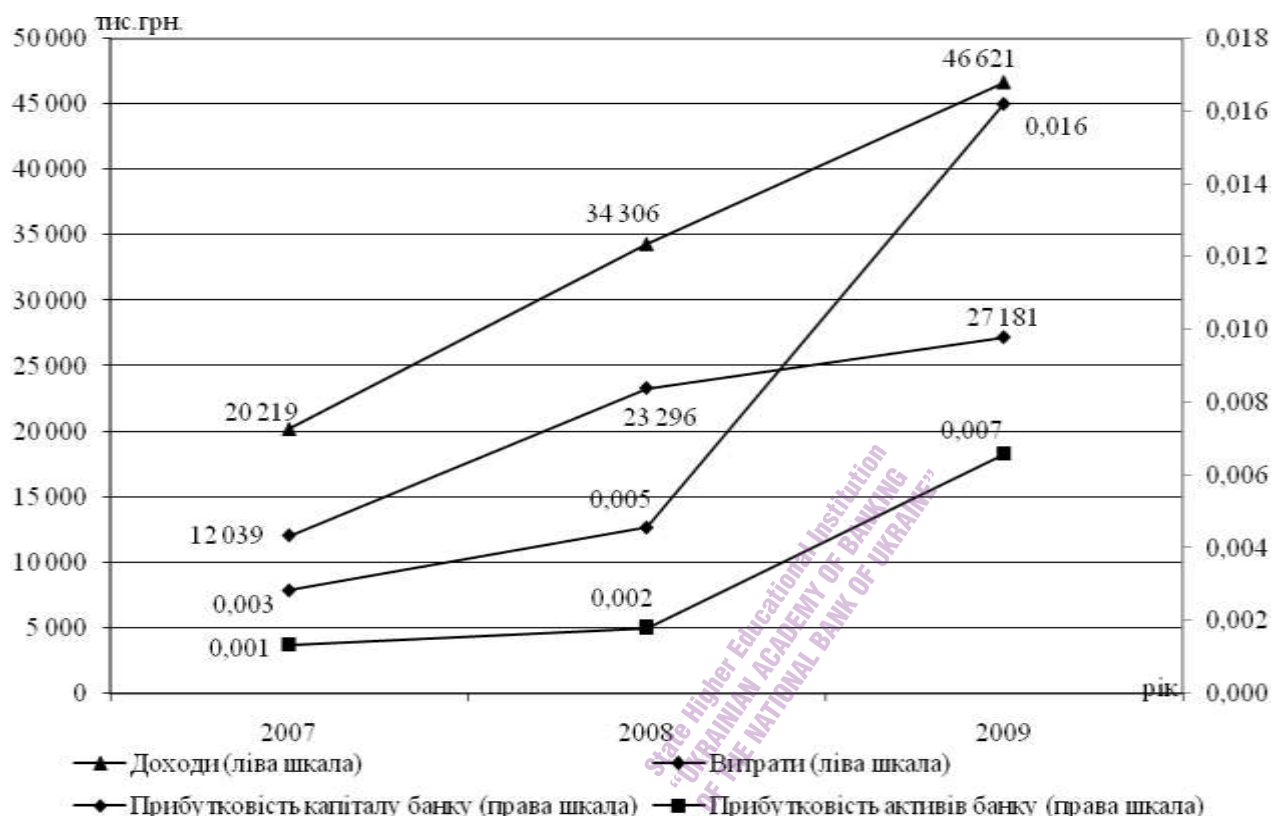

Рисунок 2.2 – Динаміка показників прибутковості, витрат і доходів ПАТ АБ «Столичний» за 2007–2009 рр.

Так, загальні доходи банку збільшилися з 20219 тис. грн. до 46621 тис. грн., тобто на 26 402 тис. грн. (230,58 %). Це на 83,69 % більше темпів зростання активів банку. Значне збільшення кредитування забезпечило зростання процентних доходів, які за період аналізу зросли на 25468 тис. грн., тобто на 229 % та склали 45208 тис. грн. В цей час витрати банку зростали трошки меншими темпами – 225,74 %. Це на 60,7 % більше темпів зростання його зобов'язань. Така тенденція є позитивною, оскільки більш швидкі темпи зростання доходів банку позитивно відображаються на прибутку та поліпшенні фінансового стану в цілому.

Аналіз динаміки складових доходів (табл. Ж.1) свідчить про те, що зростання загальних доходів відбулося в основному за рахунок збільшення чистого процентного доходу (201,15 %) та чистого комісійного (436,73 %) доходу. Загальне збільшення доходів обумовлене зростанням усіх його

складових, окрім доходів від участі в капіталі та доходу у вигляді дивідендів, зміни в яких не відбувалися. Валові витрати за аналізований період зросли на 226,31 %. Таке збільшення обумовлене значним збільшенням процентних (293,88 %), комісійних (200 %) та адміністративних і інших операційних витрат, що збільшились за 2007–2009 рр. на 159,49 %. Варто зауважити, що формування доходів та витрат банку останніми роки було нерівномірним. Так, випереджаючими темпами зростали чисті комісійні доходи (436,73 %) та торговельні доходи (265,22 %), що в сумі склало 990 та 952 тис. грн. відповідно. Натомість чисті процентні доходи зростали трохи повільніше – 201,15%, або 13964 тис. грн. Разом з цим, значно зросли процентні витрати – з 5934 тис. грн. до 17439 тис. грн., комісійні (на 13 тис. грн., або на 411,11 %) та чисті витрати на формування резервів – на 9877 тис. грн. (227,15 %).

Аналіз показників таблиці И.1 показав, що доходність банку зростала швидшими темпами за його витратність. Так, збільшення операційних доходів на 25468 тис. грн. призвело до значного позитивного впливу на коефіцієнт дохідності, який зріс на 0,128 та склав на останню звітну дату 0,291. Разом з тим, збільшення частки неопераційних доходів до 3,13 % також мало позитивний вплив – відповідний коефіцієнт дохідності зріс на 0,005, або на 227,93 %. Аналіз витратності банку показав, що найбільше значення має коефіцієнт витрат на 1 грн. доходних активів, величина якого зросла з 0,097 до 0,17, тобто на 0,072. Тобто витрати на 1 грн. доходних активів банку збільшилися на 7,2 коп., що не є позитивним явищем, тому, що темп приросту коефіцієнта становить 174,45 % проти темпу приросту дохідності активів в 156,98 %.

Протягом аналізованого періоду прибуток ПАТ АБ «Столичний» зростав, що свідчить про ефективне управління його доходами і витратами (рис. 2.3). Так, за період 2007–2009рр., відбулося загальне зростання прибутку банку до оподаткування на 1382 тис. грн., або на 435,44 %. Така ситуація обумовлена більш високими темпами зростання доходів банку у порівнянні з темпами

зростання його витрат від операцій, в першу чергу, через зростання доходів за кредитами, наданими клієнтам.

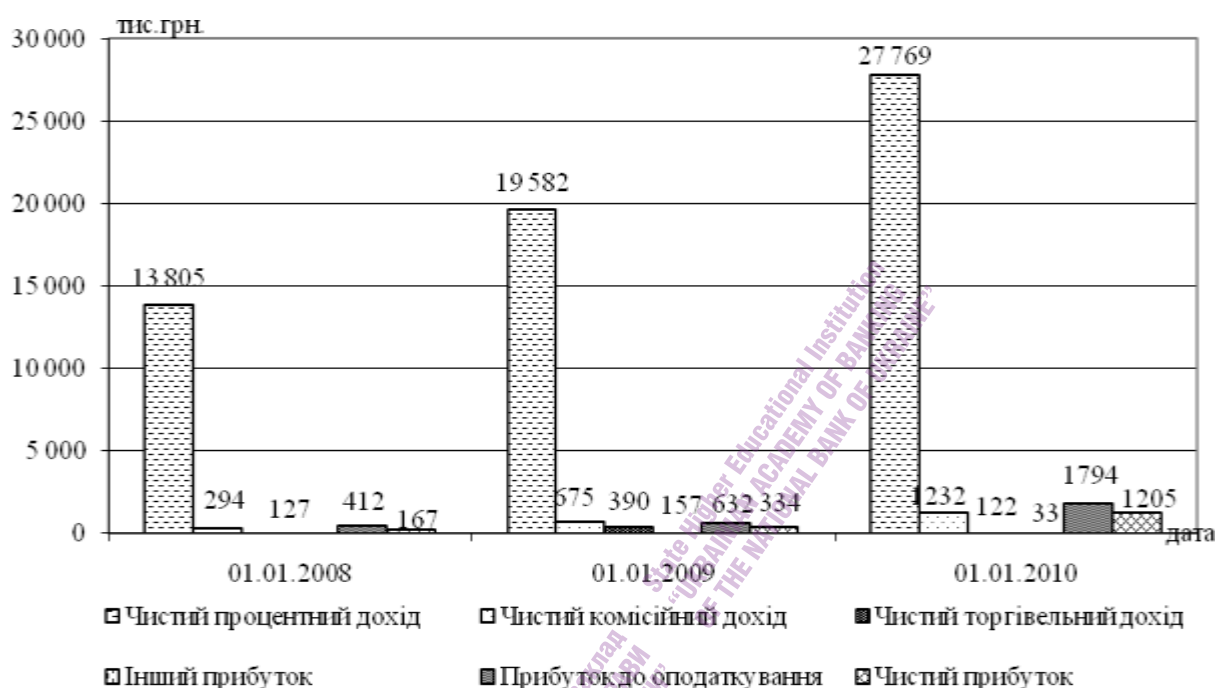

Рисунок 2.3 – Динаміка та структура прибутку ПАТ АБ «Столичний» за 2007–2009рр., тис. грн.

Аналіз структури прибутку свідчить про те, що основним джерелом прибутку є чистий процентний дохід, частка якого зростає та склала 92,96 % до загальної суми прибутку банку. Частка інших доходів є незначною та коливається в межах 1–7 % обсягу прибутку. Це говорить про те, що кошти розміщені раціонально і досить ефективно, про що свідчить збільшення прибутку, станом на 01.01.2010 у порівнянні з 01.01.2008 майже в 7 разів.

Аналіз даних таблиці К.1 показав, що за період 2007–2008рр. майже всі показники ефективності діяльності зростали. Так, загальний рівень рентабельності банку зріс на 3 % та склав на кінець періоду 4,4 %. Коефіцієнт дієздатності зріс на 3,5 % і залишався в межах нормативного значення. Покращення ефективності діяльності банку у 2009 р. призвело до збільшення показників прибутковості його активів та капіталу до рівня 0,007 (0,7 %) та

0,016 (1,6 %). Разом з тим, зростала доходність активів банку – з 0,162 у 2007 р. до 0,254 у 2009 р., що говорить про підвищення частки доходів у структурі активів банку. Зниження чистої процентної маржі та чистого спреду банку є негативною тенденцією. Дані показники знизились на 0,671 і 9,760 пункти та склали 5,63% та 7,12 % відповідно. Продовження подібної тенденції може призвести до зниження можливостей банку покривати свої витрати. Дещо зріс показник рентабельності доходів. Так, частка прибутку у доходах зросла на 0,18 % та склала у 2008 р. 2,6 %.

Аналіз показників таблиці К.2 свідчить про загальну тенденцію щодо підвищення рівня ділової активності залучення ресурсів, хоча ці дані в основному стосуються 2008 року, так як в 2009 році спостерігалася негативна тенденція щодо нарощування ресурсної бази. Коефіцієнт активності залучення позичених і залучених коштів зріс на 0,066 (на 12 %). Дещо зменшився коефіцієнти залучення строкових депозитів – на 0,051 пункти. Це свідчить про складну ситуацію для банку щодо залучення нових ресурсів і можливостей розширення власної діяльності. Коефіцієнт залучення міжбанківських кредитів зріс на 0,161, що свідчить про необхідність залучення банком більш дорогих, кредитних, ресурсів для здійснення активних операцій. Відбувалося зростання рівня використання залучених коштів у активи банку, що підтверджується зростанням активності використання ресурсів у доходні активи з 0,535 до 0,682, тобто на 0,147 пункти. Разом з цим, рівень використання ресурсів у кредитний портфель зменшувався та склав на кінець періоду 1,424.

Аналіз показників таблиці Л.1 свідчить, що фінансова стійкість погіршилася. Так, коефіцієнт надійності зменшився на 0,208, що свідчить про зниження забезпеченості власним капіталом, а отже до збільшення залежності від залучених коштів, зростання процентних витрат. Разом з цим, коефіцієнт фінансового важеля зріс на 31 % та склав на 01.01.2010 1,468 пункти, проте по відношенню до попереднього року він мав негативну динаміку. Така ситуація обумовлена зростанням активності банку щодо залучення ресурсів на грошовому ринку в 2008 р. і падінням активності в 2009 р.

Недостатні темпи нарощення власного капіталу банку у 2008–2009 рр. призвели до зниження показника участі власного капіталу у формуванні активів банку майже вдвічі, але він залишався в межах допустимих значень. Схожу тенденцію має коефіцієнт захищеності доходних активів власним капіталом. Його зменшення з 0,465 до 0,318 пункти підтверджує це. Разом з цим, захищеність власного капіталу зросла на 0,037 та склала на кінець періоду становила 0,160, що свідчить про підвищення вкладень власного капіталу у власні доходні активи. Зростання коефіцієнту мультиплікатора капіталу з 2,141 2007 р. до 2,536 у 2009 р. , що свідчить про зниження використання «потужностей» капіталу.

Аналіз показників достатності капіталу банку показав, що майже всі показники знаходяться в межах допустимих значень (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Коефіцієнтний аналіз достатності капіталу ПАТ АБ «Столичний» за 2007–2009 рр., %

Показники	На 1.01.2008 р.	На 1.01.2009 р.	На 1.01.2010 р.	Норматив/ рекомендоване значення	Відхилення (2009 – 2007)
Рівень капіталу у структурі пасивів	0,471	0,395	0,405	15–20%	–0,066
Співвідношення чистого капіталу та загальних активів	0,459	0,387	0,397	≥4%	–0,062
Коефіцієнт достатності капіталу	0,868	0,641	0,668	25–30%	–0,200
Коефіцієнт маневрування	0,976	0,981	0,981	50–100%	0,005
Коефіцієнт залежності банку від засновників	0,992	0,989	0,973	15–50%	–0,019
Коефіцієнт захищеності капіталу	0,121	0,135	0,118	≤10%	–0,003

Частка капіталу станом на 01.01.2010 р. становила 40 % і була вище рекомендованого значення вдвічі. Це свідчить з одного боку про гарну забезпеченість банку власними стабільними коштами, а з іншого боку

недостатнє використання потенціалу залучення коштів з зовнішніх джерел. Даний показник за аналізований період зменшився на 0,066. Така ситуація свідчить про незначне зниження забезпеченості коштів власним капіталом, а отже до зростання процентних витрат за депозитами. Коефіцієнт співвідношення чистого капіталу до банківських активів також зменшувався, залишаючись при цьому на досить високому рівні. Дуже високий показник рівня маневрування капіталу (0,981) говорить про його високоякісний склад та достатність власних ресурсів для активних операцій.

Разом з цим, відбувалося зменшення показника залежності банку від засновників (на 0,019 пунктів), що говорить про послаблення інвестування у розвиток банку. Рівень захищеності капіталу від інфляції дещо зменшився до 0,118. Це свідчить про те, що керівництво банку спрямоване на підвищення ліквідності банку. Та все одно значення даного показника перевищило нормативне, тому необхідно в подальшому зосередити зусилля на приведенні його значення до рекомендованого.

Аналіз даних таблиці Л.3 свідчить, що загальна ліквідність за аналізований період зменшилася на 20,82 %. Коефіцієнт миттєвої ліквідності зменшився до 15 %, не відповідаючи нормативному значенню в 20 %. Така ситуація обумовлена швидким відтоком найбільш дешевих ресурсів – коштів до запитання. Перевищення темпів зростання кредитів над темпами зростання строкових коштів в 2008 році призвело до зменшення поточної ліквідності з 337,02 % до 160,25 %, тобто більш, ніж вдвічі. Разом з цим, короткострокова ліквідність зменшилась на 177,12 % та склала на кінець періоду 158 %. Це свідчить про високу дохідність і, разом з цим, високу ризиковість діяльності.

Зменшення ресурсної ліквідності зобов'язань ресурсах на 40,4 % говорить про нарощення ресурсної бази банку. Але збільшення частки кредитів у депозитах на 38,87 % говорить про нарощення кредитів майже такими самими темпами. Така ситуація може бути пояснена періодом 2009 року в діяльності банку, коли активи і пасиви банку залишалися майже без зміни. Що стосується частки

високоліквідних активів в робочих активах банку, то цей показник зменшився на 11,65 % і становив на останню звітну дату 5,7 %.

Отже аналіз основних показників діяльності банку показав, що не зважаючи на динамічний розвиток банку в попередні роки, 2009 рік став для аналізованої фінансової установи складним. Обсяг основних показників, таких як активи, зобов'язання, власний капітал залишились майже без зміни. Спостерігалось значне вилучення коштів громадян та суб'єктів господарювання з рахунків в банку і щоб компенсувати вилучення банку доводилося залучати кошти на міжбанківському ринку. Не зважаючи на негативні тенденції у динаміці основних показників, ефективність використання капіталу та активів дещо зросла і прибуток звітного року майже в 4 рази перевищував відповідний показник попереднього періоду. Очевидно, що керівництво, в умовах обмеженості ресурсів та фінансової кризи прийняло ряд дієвих управлінських рішень щодо підвищення ефективності роботи установи. Більшість нормативних показників банку виконуються, проте в майбутньому необхідно, зберігаючи наявну ефективність роботи, направити зусилля на розширення обсягів динаміки, збільшення власного капіталу, зобов'язань, активів тощо.

2.2 Організація процесу управління валютним ризиком в ПАТ АБ «Столичний»

Управління валютним ризиком в ПАТ АБ «Столичний» здійснюється на основі Положення про управління валютним ризиком [45] та Регламенту управління ризиками [51].

Регламент управління ризиками ПАТ АБ «Столичний» визначає основні засади побудови корпоративної системи управління ризиками, загальні аспекти впровадження єдиної методологічної бази ризик-менеджменту, принципи

взаємодії колегіальних органів та структурних підрозділів в процесі управління ризиками в ПАТ АБ «Столичний».

Відповідно до регламенту, управління ризиками в банку – процес виявлення факторів ризику, оцінки об'єктів ризику, аналізу та моделювання, моніторингу за ризиками та здійснення відповідних управлінських дій. Система управління ризиками являє собою сукупність організаційних заходів, інформаційних потоків та управлінських процедур. [51].

Процес ризик-менеджменту в банку охоплює всі його структурні рівні – від управлінського (Наглядової ради та Правління) до рівня, на якому безпосередньо приймаються та/або генеруються ризики. До цього процесу залучені Наглядова рада, Правління банку, профільні комітети, відділ аналізу та управління ризиками та внутрішній аудит (участь у формі незалежної оцінки адекватності управління ризиками) (рис. 2.4).

Прийняття управлінських рішень відбувається на основі багатьох факторів, проте, одним із найважливіших є вчасна, адекватна та повна інформація, яка характеризує поточну та прогнозу ситуацію щодо стану банку з урахуванням ризику. Для реалізації інформаційної підтримки прийняття та контролю впровадження управлінських рішень банк сформував інформаційну систему, що виконує функції моніторингу, звітності та контролю ключових показників рівня ризику, яка складається із наступних базових компонентів:

- автоматизована система на основі ПЗ «Операційний день банку» для оперативного управління ризиком та заведення всіх необхідних ризик-факторів. Дана система гарантує заведення всіх необхідних параметрів і дозволяє в поточному режимі керувати та контролювати ризик за допомогою системи лімітів;

- автоматизована система «Кредитний/Депозитний АРМ» для додаткового управління та контролю за ризиками по клієнтському продуктовому ряду;

- автоматизована система «Кред-Інфо» для додаткового управління та контролю за ризиками по міжбанківському продуктовому ряду тощо [51].

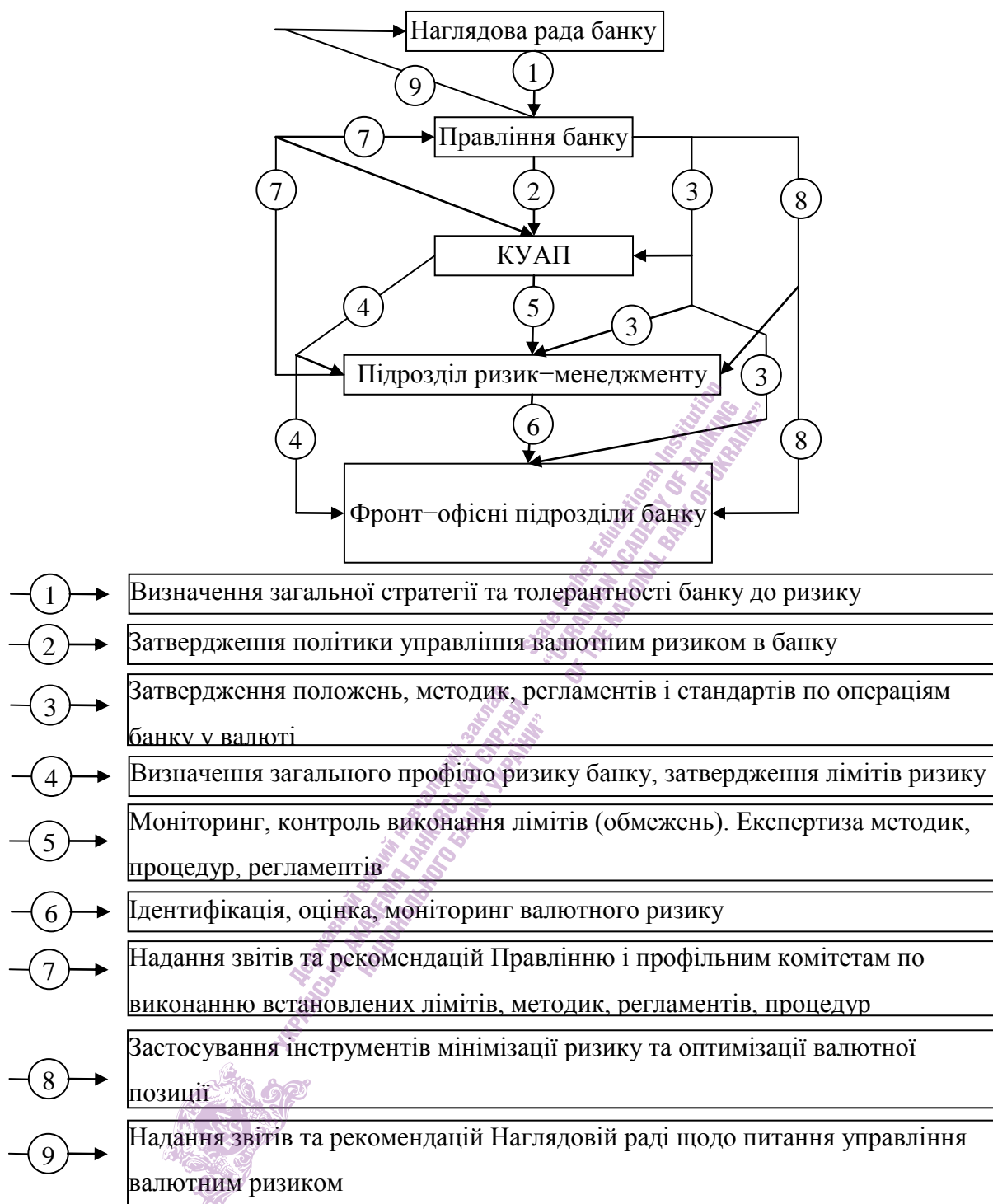

Рисунок 2.4 – Структура системи управління валютним ризиком в ПАТ АБ «Столичний»

Положення про порядок управління валютним ризиком ПАТ АБ «Столичний» регламентує основні практичні підходи щодо аналізу валютної позиції, оцінки та контролю валютного ризику. Воно розроблене на підставі Закону України «Про банки і банківську діяльність»,

нормативно-правових актів Національного банку України, внутрішніх документів банку, міжнародних стандартів і рекомендацій щодо управління валютними ризиками з урахуванням загальноприйнятої банківської практики.

Дія положення поширюється на всі операції банку, пов'язані з валютним ризиком, який за певних обставин може спричинити значну втрату капіталу.

На початку вищезазначеного документу наводяться основні терміни, які в ньому використовуються. Відповідно до поданого положення валютний ризик визначається як наявний або потенційний ризик для надходжень і капіталу, який виникає через несприятливі коливання курсів іноземних валют та цін на банківські метали. Дане визначення має той самий економічний зміст, що і дефініція, запропонована нами для використання у даній роботі.

Валютна позиція розглядається банком, як співвідношення вимог (балансових і позабалансових) та зобов'язань (балансових і позабалансових) банку в кожній іноземній валюті та в кожному банківському металі.

Що стосується ліміту відкритої валютної позиції, то він визначається в положення, як кількісне обмеження у відсотках щоденної величини відкритих банком валютних позицій, а саме: загальної (довгої/короткої) в іноземних валютах і банківських металах та окремо за групами відповідних іноземних валют та банківськими металами, а також за відповідною валютою чи банківським металом, окремими активними операціями з валютними цінностями до регулятивного капіталу банку [45].

Слід зазначити, що в положенні не згадується ефект від взаємодії валютного та кредитного ризиків та банк не розглядає його, як можливу загрозу для капіталу чи фінансових результатів діяльності.

Головні цілі політики управління валютним ризиком визначаються у положенні наступним чином:

- забезпечення надійності, стабільності і прибуткового функціонування банку;
- запобігання втраті капіталу банку через валютний ризик, який притаманний діяльності банку;

– удосконалення системи управління ризиками з урахуванням законодавчих та нормативних актів, зовнішніх і внутрішніх факторів впливу на діяльність банку.

Зазначені цілі відповідають загальноприйнятій банківській практиці та у разі ефективного їх досягнення здатні захистити банк від реалізації валютного ризику та мінімізувати його вплив на капітал банку.

Положенням визначено, що головним фактором, що впливає на розмір валютного ризику, є стан валютної позиції банку.

банком виділяється відкрита коротка та довга позиції. Відкрита позиція є короткою, якщо обсяг зобов'язань за проданою валютою та банківськими металами перевищує обсяг вимог, і довгою, якщо обсяг вимог за купленою валютою та банківськими металами перевищує обсяг зобов'язань.

банк набуває право на відкриття валютну позицію з дати отримання ним від Національного банку дозволу на здійснення операцій із валютними цінностями і втрачає це право з дати відкликання ліцензії Національним банком та/або припинення дозволу на здійснення операцій із валютними цінностями. На підставі дозволу виданим Національним банком України № 114–3 від 01 березня 2007 року та додатку до дозволу № 114–3 ПАТ АБ «Столичний» має право здійснювати операції з валютними цінностями.

Відповідно до положення, загальна позиція – різниця між сумою вартості всіх довгих і коротких позицій з урахуванням знаків (у перерахуванні на одну конкретну валюту). При цьому довга відкрита валютна позиція при розрахунку зазначається зі знаком плюс, а коротка відкрита валютна позиція – зі знаком мінус. Наявність відкритої валютної позиції та зміна обмінних курсів валют може бути результатом одержання додаткових прибутків або збитків [45].

Розрахунку валютної позиції банку заносяться в відповідну таблицю, в якій відображаються активи у трьох іноземних валютах, з якими працює банк: Євро, Долар США і Російський рубль. Так, як з іншими валютами та банківськими металами банк не працює, вони не беруться до уваги при

розрахунку. Усі вищезазначені дані представлені в національній валюті – гривні.

Після розрахунку чистої балансової позиції результати інтерпретуються в наступну таблицю, куди заносяться дані про розмір регулятивного капіталу, розмір загальної валютної позиції та розраховується відношення загальної валютної позиції до регулятивного капіталу у відсотках.

Відповідно до положення, управління валютним ризиком в банку передбачає:

- розробку внутрішньої нормативної бази банку, яка чітко і обґрунтовано визначає обмеження валютних позицій за валютами, строками та інструментами;

- розуміння керівництвом, відповідальними особами та відповідними структурами всіх аспектів валютного ринку;

- прогнозування та своєчасне реагування на зміни ринкових умов %

- лімітування;

Лімітування розглядається банком як найбільш діючий метод управління валютною позицією в умовах нестійкості фінансового ринку. При цьому під лімітом відкритої валютної позиції розуміється встановлене кількісне обмеження на співвідношення між відкритою позицією і власним капіталом банку. Ліміти обмежують обсяг ризику, пов'язаного зі зміною курсів валют, що банк готовий нести [45].

Для управління валютним ризиком в банку встановлюються його граничні норми. Так, згідно з Положенням про порядок встановлення Національним банком України лімітів відкритої валютної позиції в безготівковій та готівковій формах та контролю за їх дотриманням уповноваженими банками від 12.08.2005р. № 290 установлені ліміти відкритої валютної позиції, які були розглянуті нами у першому розділі цієї роботи.

Основними принципами оцінки та контролю валютних ризиків в банку є:

- розроблення відповідних положень та процедур банку, які доводяться до відома відповідних працівників;

- відстеження балансових та позабалансових статей, які підлягають переоцінці у зв'язку зі змінами поточного валютного курсу та строкового валютного курсу;

- перерахування валютних позицій в їх гривневий еквівалент при зміні валютних курсів;

- відстеження тенденцій та прогнозів щодо зміни курсів валют;

- оцінка потенційної мінливості ринку і оцінка сукупного ризику, взятого банком на себе.

Основними методами оцінки та контролю за валютним ризиком є:

- розрахунок відкритих валютних позицій іноземних валют;

- прогнозування зміни валютних курсів, які можуть привести внаслідок переоцінки до втрати ринкової вартості активів та пасивів;

- моніторинг валютного ризику;

- розрахунок розміру валютного ризику VaR методом;

- визначення зміни фінансового результату в результаті можливих змін обмінних курсів.

В положенні зазначено, що для ефективного управління валютним ризиком, необхідно вміти його вимірювати, тобто визначати ймовірність та обсяг можливих втрат за певний проміжок часу.

Для оцінки валютного ризику в банку використовується VaR методологія. Вона полягає у статистичній оцінці максимальних втрат заданого активу (портфеля активів) протягом визначеного проміжку часу при заданому рівні значимості.

Основними принципами оцінки валютного ризику VaR методом в банку є:

- розрахунок оцінки валютного ризику здійснюється на підставі методу VaR (Value at Risk) у розрізі всіх валют, в яких на звітну дату у банку відкриті позиції. За видами валют з обмеженою конвертацією або тих, що не

конвертуються, розрахунок VaR не здійснюється, а розмір позиції вказується довідково у звітності про валютний ризик.

– результатом розрахунку VaR є такі показники, що відображені в таблиці: абсолютна оцінка VaR як розмір можливих втрат банку у формі зниження вартості відкритої валютної позиції порівняно з їх поточною ринковою вартістю та відносна оцінка VaR як відношення абсолютної оцінки можливих втрат до поточної вартості відкритої валютної позиції.

– вхідними даними для проведення оцінки ризику є: щоденні балансові дані про офіційний курс валют до гривні за певний період (квартал) та обсяг валютних позицій банку [45].

Процес оцінки ризику відкритих валютних позицій банку розбитий на чотири етапи.

На першому етапі оцінюється інтенсивність коливання курсу національної валюти щодо іноземних.

На другому етапі визначається середньоквадратичне відхилення δ темпів зміни курсу від середнього рівня. На основі розрахункових даних проводиться оцінка сукупного відхилення розміру темпу зміни курсу від середнього (очікуваного) значення.

На третьому етапі розраховується максимально можливий прогнозний рівень щоденних втрат від переоцінки валютної позиції за формулою (2.1):

$$\text{VaR}_i = S_i \cdot V_i, \quad (2.1)$$

де $S_i = 2,33 \cdot \delta$ – квантіль стандартизованого нормального розподілу, що покриває площину значень випадкової величини з ймовірністю 99%;

V_i – розмір валютної позиції у гривневому еквіваленті.

Середньоквадратичне відхилення розраховується за наступною формулою (2.2):

$$\delta = \sqrt{\frac{\sum (X_i - X_{сер.})^2}{n}}, \quad (2.2)$$

де X_i – валютний курс в i -му періоді;

$X_{сер.}$ – середній валютний курс в досліджуваному періоді;

n – кількість періодів.

Оцінка валютного ризику VaR методом проводиться банком щомісячно до 10 числа місяця наступного за звітним. Результати розрахунку заносяться в таблицю, де мають міститися дані по валютам стосовно обсягу валютної позиції в гривні, VaR кожної валюти в гривні та VaR у відсотках.

На четвертому етапі оцінки ризику відкритих валютних позицій в банку визначається абсолютне та відносне значення VaR за всіма валютами.

Оцінка волатильності курсів валют щодо гривні та визначення незнижуваного значення курсів валют проводиться банком щоквартально до 15 числа місяця наступного за звітним [45].

Отже в банку розроблений регламент управління ризиками банку, який визначає загальні процедури ризик-менеджменту банку та положення щодо управління валютним ризиком, яке передбачає порядок та дієву систему оцінки ризику, що здійснюється шляхом розрахунку відкритих валютних позицій іноземних валют, прогнозування зміни валютних курсів, які можуть привести внаслідок переоцінки до втрати ринкової вартості активів та пасивів, моніторингу валютного ризику, розрахунку розміру валютного ризику VaR методом та визначення зміни фінансового результату в результаті можливих змін обмінних курсів. Основним інструментом мінімізації ризику, який застосовується в банку є внутрішні ліміти валютного ризику, які визначаються, як кількісні обмеження у відсотках щоденної величини відкритих банком валютних позицій, а саме: загальної (довгої/короткої) в іноземних валютах і банківських металах та окремо за групами відповідних іноземних валют та банківськими металами, а також за відповідною валютою чи банківським

металом, окремими активними операціями з валютними цінностями до регулятивного капіталу банку. Технологію та обґрунтування величини ліміту в положенні не наведено. Слід також зазначити, що банк не виділяє поняття непрямого валютного ризику та не розглядає його як можливу загрозу капіталу та фінансовому результату.

2.3 Оцінка валютного ризику в діяльності ПАТ АБ «Столичний»

На підставі дозволу виданим Національним банком України № 114–3 від 01 березня 2007 року та додатку до дозволу № 114–3 ПАТ АБ «Столичний» має право здійснювати операції з валютними цінностями, а саме:

- неторговельні операції з валютними цінностями;
- ведення рахунків клієнтів (резидентів та нерезидентів) в іноземній валюті та клієнтів–нерезидентів у грошовій одиниці України;
- відкриття кореспондентських рахунків в уповноважених банках України в іноземній валюті та здійснення операцій за ними;
- залучення та розміщення іноземної валюти на валютному ринку України.

Зважаючи на широкий спектр здійснюваних операцій банк наражається на валютний ризик. На підставі приміток до річної фінансової звітності [52] проведемо аналіз валютного ризику банку.

В таблицях М.1 та М.2 наведений розрахунок валютного ризику банку станом перше січня за три останні роки.

Аналіз таблиці М.2 показав, що станом на 01.01.2010 р. ПАТ АБ «Столичний» мав відкриту коротку валютну позицію у розмірі 1002 тис. грн. Причому 99,4 % монетарних активів в складі іноземної валюти були в доларах США. Що стосується монетарних зобов'язань, то в них найбільшу частку склали статті, номіновані в євро – 64,2 %. Аналіз даних за попередній рік

показав, що станом на 01.01.2009 р. банк мав відкриту коротку валютну позицію у розмірі 2106 тис. грн. Слід зазначити, що станом на звітну дату переважна більшість монетарних активів в іноземній валюті була номінована в доларах США (95,8 %), а монетарні зобов'язання були повністю номіновані в доларах США.

Аналіз таблиці М.1 показав, що станом на 01.01.2008 р. банк мав відкриту коротку валютну позицію у розмірі 205 тис. грн. Переважна більшість валютних активів (92 %) і валютних зобов'язань (100 %) були номіновані в доларах США.

Очевидно, що в 2008 році банк активно надавав кредити в іноземній валюті, переважно в долах США, так, як це найпоширеніша іноземна валюта в Україні. Але з початком значних коливань валютних курсів ПАТ АБ «Столичний» в 2009 році зменшив обсяги кредитування та активно залучав кошти в іноземній валюті, про це свідчить те, що станом на 01.01.2010 р. він мав відкриту коротку валютну позицію у розмірі 1002 тис. грн. Причому більш доступною та пріоритетною виявилась валюта євро. Це може бути пов'язано з тим, що її курс був більш стабільний, аніж курс долара США.

В додатку Н наведені таблиці, які містять дані про можливу зміну фінансового результату та власного капіталу в результаті можливих змін обмінних курсів, що встановлені на звітну дату, за умови, що всі інші змінні характеристики залишаються фіксованими.

Аналіз таблиці Н.1 показав, що станом на 01.01.08 р. у разі зростання курсу валют на 5% банк додатково отримає прибуток в сумі 15 тис. грн., в т.ч. за рахунок зростання:

– курсу долара з 5,05 грн. до 5,3025 грн. за 1 дол США банк отримає додатковий прибуток в сумі 12 тис. грн., що пояснюється переоцінкою активів в доларах США;

– курсу євро з 7,419460 грн. до 7,790433 грн. за 1 євро банк отримає додатковий прибуток в сумі 1 тис. грн.;

– курсу російського рубля з 0,20579 грн. до 0,2160795 грн. за 1 російський рубль банк отримає додатковий прибуток в сумі 2 тис. грн.

У разі послаблення курсу валют на 5 % банк понесе збиток в сумі 15 тис. грн., в т.ч. за рахунок зростання:

– курсу долара з 5,05 грн. до 4,7975 грн. за 1 дол США банк понесе збиток в сумі 12 тис. грн., що пояснюється переоцінкою активів в доларах США;

– курсу євро з 7,419460 грн. до 7,048487 грн. за 1 євро банк понесе збиток в сумі 1 тис. грн.;

– курсу російського рубля з 0,20579 грн. до 0,1955005 грн. за 1 російський рубль банк понесе збиток в сумі 2 тис. грн.

Аналіз таблиці Н.2 показав, що станом на 01.01.2009 р. у разі зростання курсу валют на 5 % банк додатково отримає прибуток в сумі 105 тис. грн., в т.ч. за рахунок зростання:

– курсу долара з 7,7 грн. до 8,085 грн. за 1 дол США банк отримає додатковий прибуток в сумі 95 тис. грн., що пояснюється переоцінкою активів в доларах США;

– курсу євро з 10,855460 грн. до 11,398233 грн. за 1 євро банк отримає додатковий прибуток в сумі 7 тис. грн.;

– курсу російського рубля з 0,26208 грн. до 0,275184 грн. за 1 російський рубль банк отримає додатковий прибуток в сумі 3 тис. грн.

У разі послаблення курсу валют на 5 % банк понесе збиток в сумі 105 тис. грн., в т.ч. за рахунок зростання:

– курсу долара з 7,7 грн. до 7,315 грн. за 1 дол США банк понесе збиток в сумі 95 тис. грн., що пояснюється переоцінкою активів в доларах США;

– курсу євро з 10,855460 грн. до 10,312687 грн. за 1 євро банк понесе збиток в сумі 7 тис. грн.;

– курсу російського рубля з 0,26208 грн. до 0,248976 грн. за 1 російський рубль банк понесе збиток в сумі 3 тис. грн.

Станом на 01.01.2010 р. у разі зростання курсу валют на 5 %, банк понесе збиток в сумі 50,1 тис. грн., в т.ч. за рахунок зростання курсу євро з 11,4489 грн. до 12,02135 грн. за 1 євро банк понесе збиток в сумі 83,1 тис. грн., що пояснюється переоцінкою зобов'язань в євро.

У разі послаблення курсу валют на 5 % банк додатково отримає прибуток в сумі 50,1 тис. грн., в т.ч. за рахунок зменшення курсу євро з 11,4489 грн. до 10,87646 грн. за 1 євро банк отримає прибуток в сумі 83,1 тис. грн., що пояснюється переоцінкою зобов'язань в євро.

В додатку П наведені дані щодо можливої зміна фінансового результату та власного капіталу в результаті можливих змін обмінного курсу, що встановлений як середньозважений валютний курс, за умови, що всі інші змінні характеристики залишаються фіксованими.

Аналіз таблиць П.1 показав схожі результати до розрахунку в таблиці Н.1 з тією лише різницею, що станом на 01.01.08р. у разі зростання середньозваженого курсу валют на 5 % банк додатково отримає прибуток в сумі 14 тис. грн. (на 1 тис. грн. менше). В даному випадку за зміни середньозваженого курсу євро з 7,419460 грн. до 7,790433 грн. за 1 євро банк отримає додатковий прибуток в сумі 0 тис. грн. В той самий час при послабленні середньозваженого курсу євро на 5 % банк понесе збиток на 1 тис. грн. менше. В даному випадку при зміні середньозваженого курсу євро з 7,419460 грн. до 7,048487 грн. за 1 євро банк понесе збиток в сумі 0 тис. грн.

Аналіз таблиці П.2 показав однакові результати по відношенню до таблиці Н.2. Станом на 01.01.09 р. за зміни середньозваженого курсу валют на 5% банк отримав би такий же самий результат, як і за зміни курсу на певну дату: прибуток, або збиток у розмірі 105 тис. грн. в залежності від напрямку зміни курсу. Розрахунок стрес-тесту станом на 01.01.2010 р. за середньозваженими курсами валют показав такі самі результати, як і розрахунок по курсам валют на певну дату, представлений в таблиці Н.2.

Керуючись положенням про управління валютним ризиком ПАТ АБ «Столичний», проведемо аналіз валютного ризику банку, розрахуємо валютну

позицію, зробимо VaR аналіз та стресс–тест за перший квартал 2010 р., тобто станом на 1 квітня 2010 р, а також оцінимо волатильність курсів основних валют за 1–й квартал 2010 року (Додаток Р).

За методологією, наведеною в положення банку про управління валютним ризиком проведемо оцінку волатильності курсів основних валют за перший квартал 2010 року.

Розрахунок, наведений в таблицях Р.1 і Р.2 показав, що за 1–й квартал 2010 року не знижувальний залишок курсу гривні до долара США становив 7,921997 грн за 1 долар США.

Розрахунок, наведений в таблицях Р.3 і Р.4 показав, що за 1–й квартал 2010 року не знижувальний залишок курсу гривні до євро становив 10,190688 грн. за 1 євро.

Розрахунок, наведений в таблицях Р.5 і Р.6 показав, що за 1–й квартал 2010 року не знижувальний залишок курсу гривні до російського рубля становив 0,258577 грн. за 1 російський рубль.

Зробимо розрахунок валютної позиції банку та заповнимо таблицю (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Валютна позиція ВАТ АБ «Столичний» станом на 01.04.2010 р., грн

Найменування	Євро	Долар США	Російський рубль
Усього активи	52554,94	1638865,60	8474,55
Усього зобов'язань	1540555,71	965596,97	0,00
Чиста балансова позиція	-1 488 000,77	673 268,63	8 474,55

Таким чином, станом на 01.04.2010 р. банк має відкриту довгу валютну позицію в доларах, яка дорівнює 673268,63грн. та довгу позицію в російських рублях – 8474,55 грн. Відкрита позиція по євро є короткою і дорівнює 1488000,77грн. Загальна валютна позиція банку складає 2169743,95 грн.

Проведемо розрахунок відношення валютної позиції до регулятивного капіталу банку (таблиця 2.5).

Таблиця 2.5 – Розрахунок відношення загальної валютної позиції до регулятивного капіталу ПАТ АБ «Столичний», станом на 01.04.2010 р., грн.

Показник	Значення
Регулятивний капітал	7691274,82
Загальна валютна позиція	2169743,95
Відношення загальної валютної позиції до регулятивного капіталу, %	2,82

Відношення загальної валютної позиції до регулятивного капіталу складає 2,82 % – дане відношення є низьким, тому банк має великий запас міцності нормативу загальної валютної позиції.

Проведемо VaR аналіз та заповнимо таблицю відповідними даними (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – Результати VaR аналізу ПАТ АБ «Столичний», станом на 01.04.2010 р., грн.

Показник	Євро	Долар США	Російський рубль
Валютна позиція, грн	-1488000,77	673268,63	8474,55
Середньо квадратичне відхилення	0,123336	0,022120	0,002115
VaR кожної валюти, грн	-427611,07	34700,00	41,76
VaR, %	28,74	5,15	0,49
Абсолютне значення VaR з урахуванням кореляції, грн.			462352,82
Відносне значення VaR, %			21,31

Спершу необхідно занести в таблицю дані про валютну позицію за кожною валютою. Надалі, за формулою 2.2 розрахувати середньоквадратичне відхилення для кожної валюти. Потім слід розрахувати вар по кожній валюті та загалом в абсолютних та відносних показниках.

Станом на 01.04.2010 р. VaR євро складає 427611,07грн., тобто цю суму не перевищить очікувані збитки на протязі місяця з ймовірністю 99 %.

VaR долар США складає 34700,00 грн., тобто цю суму не перевищить очікувані збитки на протязі місяця з ймовірністю 99 %.

VaR російський рубль складає 41,76 грн., тобто цю суму не перевищить очікувані збитки на протязі місяця з ймовірністю 99 %.

Проведемо на 01.04.2010 р. стресс-тест, який би відобразив можливі зміни фінансового результату внаслідок коливань валютних курсів (табл. С. 1).

Аналіз таблиці С. 1 показав, що станом на 01.04.2010 р. у разі зростання курсу валют на 5 % банк отримає збиток в сумі 40312,88 грн., в т.ч. за рахунок зростання:

- курсу долара з 7,925 грн. до 8,3212 грн. за 1 дол США банк отримає додатковий прибуток в сумі 33663,43 грн., що пояснюється переоцінкою активів в доларах США;

- курсу євро з 10,6845 грн. до 11,2187 грн. за 1 євро банк отримає збиток в сумі 74400,04 грн.;

- курсу російського рубля з 0,2699 грн. до 0,2834 грн. за 1 російський рубль банк отримає додатковий прибуток в сумі 423,73 грн.

У разі послаблення курсу валют на 5 % банк отримає додатковий прибуток в сумі 40312,88 тис. грн., в т.ч. за рахунок падіння:

- курсу долара з 7,925 грн. до 7,529 грн. за 1 дол США банк понесе збиток в сумі 33663,43 грн., що пояснюється переоцінкою активів в доларах США;

- курсу євро з 10,6845 грн. до 10,15028 грн. за 1 євро банк отримає додатковий прибуток в сумі 74400,04 грн.;

– курсу російського рубля з 0,2699 грн. до 0,25641 грн. за 1 російський рубль банк понесе збиток в сумі 423,73 грн.

Значення ліміту довгої відкритої валютної позиції по банку дорівнює 0,7641% при нормативному значенні не більше 20%. Значення ліміту короткої відкритої валютної позиції становить 1,9722% при нормативному значенні не більше 10%. Отже можемо зробити висновок, що банк виконує нормативи відкритої валютної позиції та має значний запас для здійснення валютних операцій. Судячи з усього банк дотримується консервативної стратегії в діяльності з валютою. Така позиція банку підвищує надійність його діяльності проте банк втрачає потенційно можливі вигоди від нарощування валютних операцій.

Аналіз валютного ризику банку показав, що станом на останню звітну дату банк мав відкрити коротку валютну позицію. Причому більшість зобов'язань були деноміновані в євро, хоча в попередніх періодах перевага віддавалася долару США, який складає від 95% до 100% монетарних активів та зобов'язань. Така позиція є доцільною, оскільки прогнозується послаблення курсу євро по відношенню до гривні, тому банк може отримати вигоду у випадку переоцінки його зобов'язань. Банк «Столичний» дотримується лімітів відкритої валютної позиції та має значний запас міцності для виконання додаткових обсягів операцій з валютними цінностями.

Висновки до розділу 2

Аналіз основних показників діяльності банку показав, що не зважаючи на динамічний розвиток банку в попередні роки, 2009 рік став для аналізованої фінансової установи складним. Обсяг основних показників, таких як активи, зобов'язання, власний капітал залишились майже без зміни. Не зважаючи на негативні тенденції у динаміці основних показників, ефективність

використання капіталу та активів дещо зросла і прибуток звітного року майже в 4 рази перевищував відповідний показник попереднього періоду. Очевидно, що керівництво, в умовах обмеженості ресурсів та фінансової кризи прийняло ряд дієвих управлінських рішень щодо підвищення ефективності роботи установи. Більшість нормативних показників банку виконуються, проте в майбутньому необхідно, зберігаючи наявну ефективність роботи, направити зусилля на розширення обсягів динаміки, збільшення власного капіталу, зобов'язань, активів тощо.

В банку розроблене положення щодо управління валютним ризиком, яке передбачає: оцінку валютного ризику, шляхом розрахунку відкритих валютних позицій іноземних валют; прогнозування зміни валютних курсів, які можуть привести внаслідок переоцінки до втрати ринкової вартості активів та пасивів; моніторинг валютного ризику; розрахунок розміру валютного ризику VaR методом та визначення зміни фінансового результату в результаті можливих змін обмінних курсів.

Основним інструментом мінімізації ризику, який застосовується в банку є внутрішні ліміти валютного ризику, проте технологію та обґрунтування величини ліміту в положенні не наведено. Слід також зазначити, що банк не виділяє ефект від взаємодії валютного та кредитного ризиків та не розглядає його як можливу загрозу капіталу та фінансовому результату.

Аналіз валютного ризику банку показав, що станом на 01.04.2010 р. банк мав відкриту коротку валютну позицію. Причому більшість зобов'язань були деноміновані в євро, хоча в попередніх періодах перевага віддавалася долару США, який складав від 95% до 100% валютних активів та зобов'язань. Така позиція є доцільною, оскільки прогнозується послаблення курсу євро по відношенню до гривні, тому банк може отримати вигоду у випадку переоцінки його зобов'язань. ПАТ АБ «Столичний» дотримується лімітів відкритої валютної позиції та має значний запас міцності для виконання додаткових обсягів операцій з валютними цінностями.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВАЛЮТНИМ РИЗИКОМ БАНКУ

3.1 Обґрунтування необхідності управління ефектом від взаємодії валютного та кредитного ризиків банку

У більшості наукових робіт, нормативних актів та внутрішньобанківських положеннях валютний і кредитний ризики переважно розглядаються окремо: так, ніби вони не пов'язані між собою: вони вимірювалися окремо, управління ними здійснювали окремо і економічний капітал для кожного ризику визначався окремо. Тим не менше світова фінансова криза добре проілюструвала, як взаємодія валютного та кредитного ризиків призводить до синергетичного впливу на зниження фінансової стійкості окремих банків та банківської системи в цілому. Ряд джерел наголошує на можливості виникнення значного негативного ефекту для банку від взаємозв'язку кредитного та валютного ризиків в умовах різких коливань валютних курсів [22, 47, 82, 83, 84].

Цей ефект являє собою можливість втрат банку від погіршення якості кредитного портфеля внаслідок несприятливої зміни валютних курсів яка погіршує кредитоспроможність позичальників. Він виникає у випадку «перекладання» банками валютного ризику на власних позичальників, надаючи їм кредити в іноземній валюті. Таким чином при значній девальвації національної грошової одиниці, по відношенню до валюти кредиту, банк може зазнати значних збитків не від валютних операцій, чи переоцінки активів, а саме через розширення обсягу проблемних кредитів, що в свою чергу потребує додаткових коштів для здійснення резервування під можливі втрати від кредитної діяльності.

Даний прояв взаємодії ризиків притаманний для країн, де в обігу широко застосовуються світові валюти: долар і євро. Це такі країни, де активи і

зобов'язання банків, інших фінансових установ, а також великої частини реального сектору переважно деноміновані в іноземних валютах. Крім того, активи і зобов'язання можуть бути деноміновані в національній валюті, але індексовані до іншої загально конвертованої валюти [83].

Описаний ефект досліджується науковцями та регуляторними органами в Азії, розглядається в комплексі з проблемами доларизації економіки в Латинській Америці, його враховують центральні банки багатьох країн в тому числі і країн східної Європи [82, 83, 84]. Що стосується України, то дана проблема набула особливої актуальності в період розгортання світової фінансової кризи і значної волатильності валютних курсів. Кредитні портфелі українських банків відчутно постраждали в наслідок взаємодії валютного та кредитного ризиків, яка стала однією з найнебезпечніших проблем для банківської системи. Попри все це вітчизняними науковцями дане питання майже не розглянуте, і Національний банк як регулятор, лише нещодавно почав приділяти йому увагу. Тому ми вважаємо за необхідне дослідити ефект від взаємодії валютного та кредитного ризиків на банківську систему України та ПАТ АБ «Столичний» для обґрунтування необхідності управління ним.

З метою виявлення особливостей впливу даного ефекту на діяльність банків України було проаналізовано вплив змін офіційного курсу гривні до долара США на якість кредитного портфелю банків України з 01.01.2008 р. по 01.01.2010 р., бо саме на цьому проміжку часу спостерігалася значна волатильність обмінних курсів.

Протягом аналізованого періоду у загальній структурі портфелю кредитів, наданих банками домашнім господарствам та нефінансовим корпораціям у іноземній валюті, частка доларової заборгованості складала в середньому відповідно 95,1 % та 84,7 %. Саме цим обумовлено використання у дослідженні курсу гривні до долара США.

Для характеристики якості кредитного портфелю було використано значення частки проблемної заборгованості у кредитному портфелі та резервів у відсотках до кредитного портфелю.

У ході дослідження було проаналізовано щомісячні темпи приросту офіційного курсу гривні до долара США та частки проблемної заборгованості у кредитній заборгованості домашніх господарств та нефінансових корпорацій. У дослідженні обсягів спеціальних резервів за кредитними операціями банків використовувалися квартальні дані.

Проведений аналіз (табл. С.1) свідчить, що суттєва девальвація гривні (18,5 %) спостерігалася наприкінці жовтня 2008 року (IV квартал). Було виявлено наявність часового лагу (4 місяці) між стрибками обмінного курсу і значним приростом частки проблемних кредитів у структурі кредитного портфеля банків в іноземній валюті в лютому 2009 року (I квартал) (рис. 3.1).

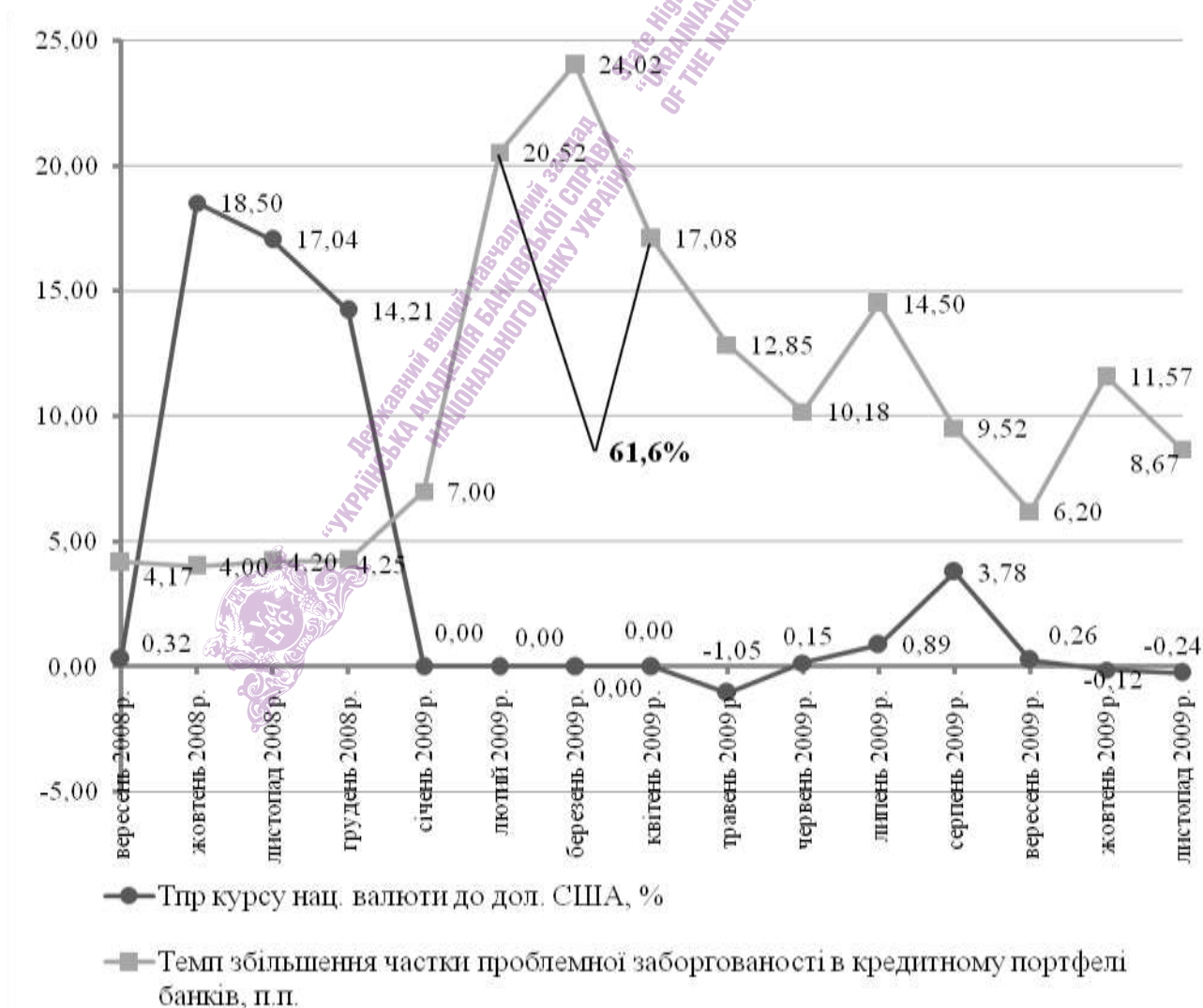

Рисунок 3.1 – Динаміка обмінного курсу та якості кредитного портфелю банків України за період вересень 2008 р. – листопад 2009 р.

Значення коефіцієнту кореляції між зміною валютного курсу та часткою проблемної заборгованості в кредитному портфелі українських банків без врахування лагу становить 0,77. Якщо врахувати лаг 4 місяці, то коефіцієнт кореляції становить 0,9. Обидва значення вказують на значний зв'язок між досліджуваними показниками, хоча варто брати до уваги те, що вплив досліджуваного явища доповнюється дією інших факторів.

Слід зазначити, що якість кредитного портфеля нефінансових корпорацій відреагувала на стрибок курсу більш швидко, з лагом у 3 місяці, і значний темп погіршення відповідного портфелю кредитів (14,67 п. п.) спостерігався вже в січні 2009 року (рис. 3.2).

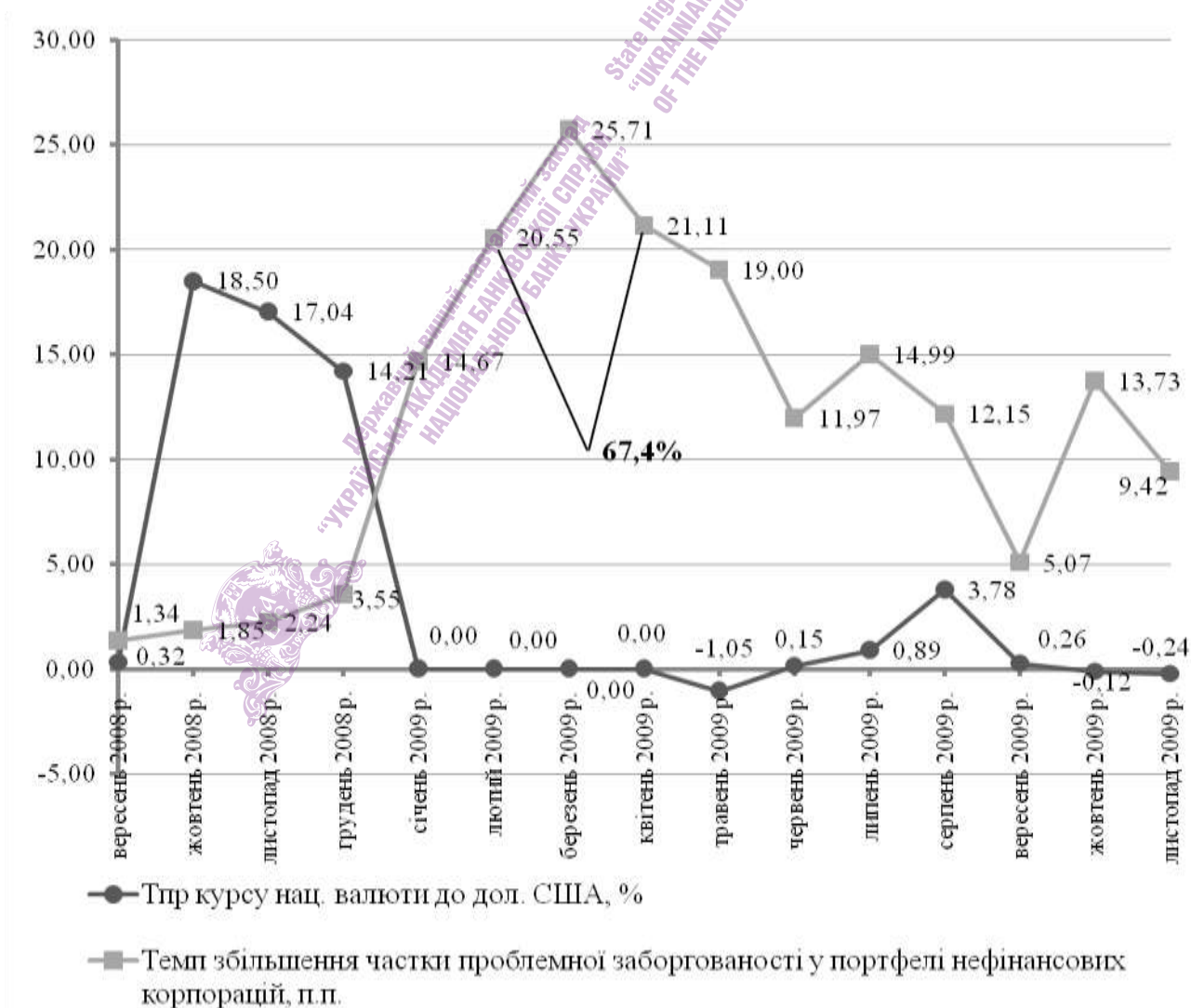

Рисунок 3.2 – Динаміка обмінного курсу та якості кредитного портфелю нефінансових корпорацій за період вересень 2008 р. – листопад 2009 р.

Значення коефіцієнту кореляції між зміною валютного курсу та часткою проблемної заборгованості в кредитному портфелі українських банків сформованому за операціями з фінансовими корпораціями без врахування лагу становить 0,75, з лагом це значення складає 0,89.

Кредитний портфель домашніх господарств показав значне погіршення якості (на 20,5 п. п.) у лютому 2009 року з лагом 4 місяці (рис. Т.1). Оскільки інші фактори (інфляція, рівень безробіття тощо) ще не подіяли на такому короткому часовому горизонті, можна вважати, що зазначене погіршення якості кредитного портфелю викликано саме впливом ефекту від взаємодії валютного та кредитного ризиків.

Значення коефіцієнту кореляції між зміною валютного курсу та часткою проблемної заборгованості в кредитному портфелі українських банків сформованому за операціями з домашніми господарствами без врахування лагу становить 0,82, з лагом це значення складає 0,91.

Аналіз обсягів спеціальних резервів у відсотках до кредитного портфелю банків (табл. 3.1) свідчить про зростання цього показника на 36,7 п. п. вже у IV кварталі 2008 р. і на 50,95 п. п. в I кварталі 2009 р.

Таблиця 3.1 – Динаміка обмінного курсу та частки резервів у кредитному портфелі банків України

Дата	Курс грн. за 1 дол. США	Темп приросту курсу гривні до дол. США, %	Відношення обсягу резервів до кредитного портфеля, %			Темп збільшення показника відношення обсягу резервів до кредитного портфеля, п. п.		
			усього	дом. госп.	нефін. корп.	усього	дом. госп.	нефін. корп.
01.01.2008	5,0500	–	4,01	3,99	4,01	–	–	–
01.04.2008	5,0500	0,00	3,94	3,94	3,93	–1,76	–1,19	–2,10
01.07.2008	4,8489	–3,98	4,09	3,91	4,21	4,04	–0,82	7,15
01.10.2008	4,8610	0,25	4,29	4,10	4,41	4,77	4,86	4,64
01.01.2009	7,7000	58,40	5,86	5,82	5,89	36,67	41,79	33,73
01.04.2009	7,7000	0,00	8,85	9,03	8,74	50,95	55,33	48,29
01.07.2009	7,6303	–0,91	10,93	11,51	10,60	23,52	27,39	21,32
01.10.2009	8,0100	4,98	13,06	13,25	12,95	19,47	15,14	22,18
01.01.2010	7,9850	–0,31	15,24	16,11	14,78	16,68	21,63	14,10

Коефіцієнт кореляції зміни валютного курсу та частки резервів в кредитному портфелі банків України становить 0,84, що свідчить про досить сильний зв'язок. Але потрібно враховувати те, що вплив ефекту взаємодії валютного та кредитного ризиків підсилюється і доповнюється в кризових умовах іншими факторами (рис. 3.3).

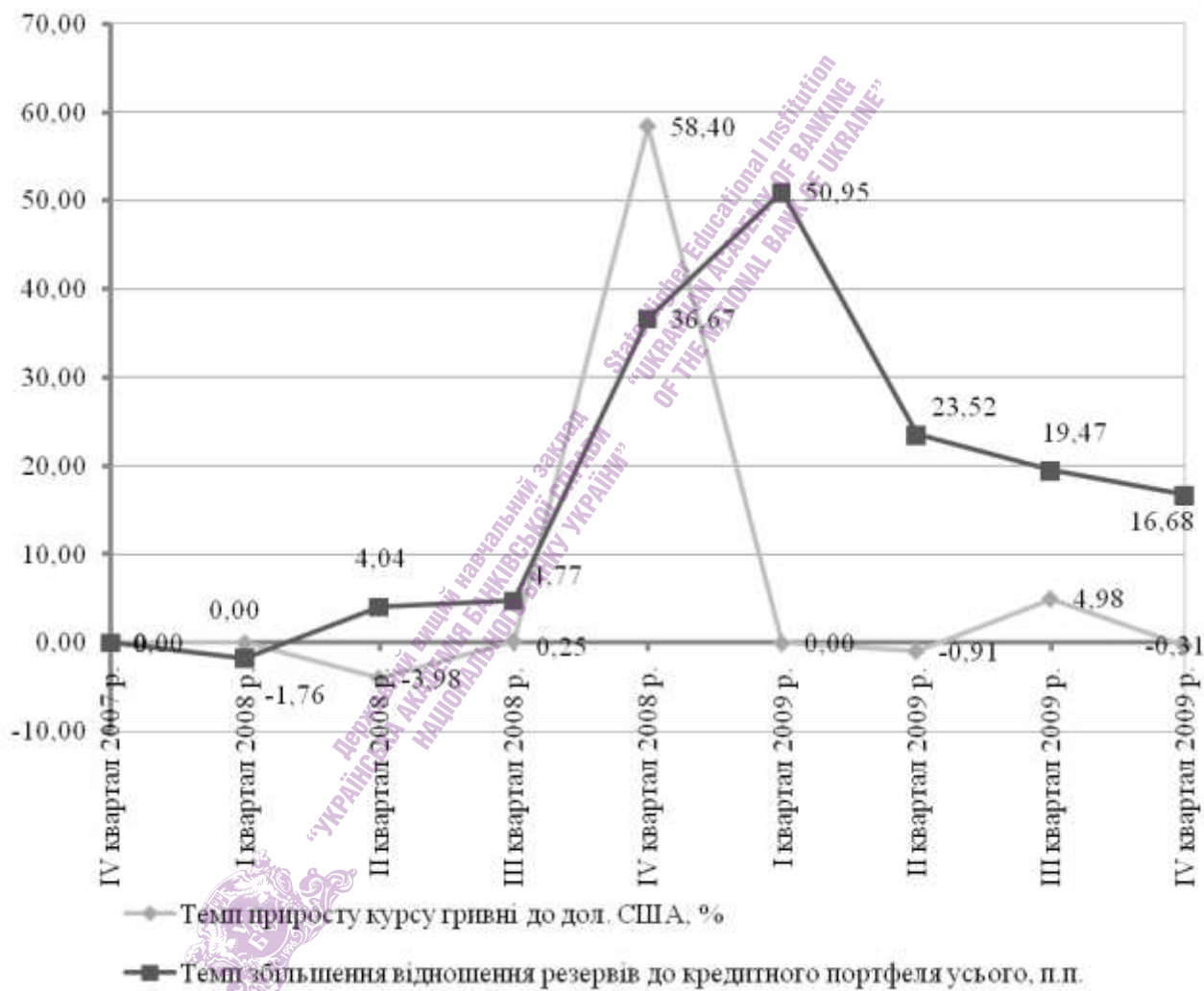

Рисунок 3.3 – Темпи збільшення частки резервів у кредитному портфелі банків України

Слід зазначити, що спеціальні резерви за кредитами домашніх господарств змінювалися під впливом валютного курсу більш інтенсивно. За 4-й квартал 2008 року та 1-й квартал 2009 року темпи збільшення частки спеціальних резервів у портфелі кредитів, наданих домашнім господарствам

становили 97,11 п. п. (рис. Т.2).

Коефіцієнт кореляції зміни валютного курсу та частки резервів в кредитному портфелі банків України щодо домашніх господарств становить 84,2.

В той же час, спеціальні резерви за кредитами не фінансових корпорацій змінилися під впливом валютного курсу за 4-й квартал 2008 року та 1-й квартал 2009 року на 82,02 п. п. (рис. Т.3).

Коефіцієнт кореляції зміни валютного курсу та частки резервів в кредитному портфелі банків України щодо не фінансових корпорацій становить 83,6.

Оскільки значення коефіцієнту кореляції між зміною валютного курсу та збільшенням частки проблемної заборгованості в кредитному портфелі домашніх господарств має найбільше значення з розрахованих, побудуємо кореляційне поле для курсу гривні до долара США та якості кредитного портфеля банків, сформованим за операціями з домашніми господарствами (з встановленим лагом 4 місяці), що розраховується як частка проблемної заборгованості в портфелі кредитів (рис. 3.4).

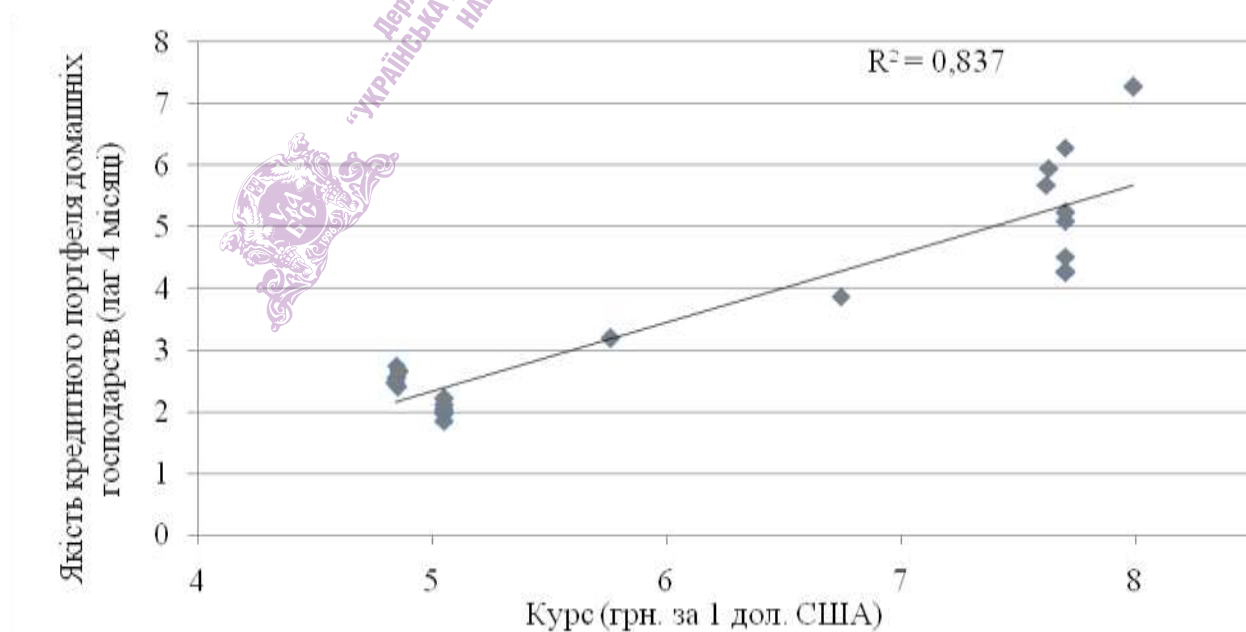

Рисунок 3.4 – Поле кореляції між валютним курсом та якістю кредитного портфеля домашніх господарств України з 01.01.2008 р. по 01.01.2010 р.

Щоб перевірити суттєвість кореляційного зв'язку між зміною курсу гривні до долара США та часткою проблемної заборгованості в кредитному портфелі домашніх господарств знайдемо значимість F-критерію Фішера. В даному випадку вона становить $6,1472E-09$, що свідчить про адекватність моделі.

Побудуємо поля кореляції для оцінки зв'язку між зміною курсу та якістю кредитного портфеля в цілому та портфеля, сформованого за операціями з нефінансовими корпораціями окремо (додаток Т). Розрахована значимість F-критерія Фішера для зазначених зв'язків становлять $2,58E-08$ та $1,41E-07$ відповідно що підтверджує їх суттєвість.

Отже, на основі проведеного дослідження можемо зробити висновок, що значна девальвація гривні, особливо в кризових умовах, підсилена іншими негативними факторами функціонування економіки може викликати суттєве погіршення якості кредитного портфеля банків через вплив ефекту взаємодії валютного та кредитного ризиків. Зважаючи на це необхідно розробляти дієві механізми управління досліджуваною проблемою як на рівні банківської системи загалом, так і на рівні окремих фінансових установ.

З метою виявлення особливостей впливу даного ефекту на діяльність ПАТ АБ «Столичний» було проаналізовано вплив змін офіційного курсу гривні до долара США на якість кредитного портфелю банку з 01.01.2008 р. по 01.04.2010 р., бо саме на цьому проміжку часу спостерігалася значна волатильність обмінних курсів.

Для характеристики якості кредитного портфелю було використано значення частки проблемної заборгованості у кредитному портфелі та резервів у відсотках до кредитного портфелю.

У ході дослідження було проаналізовано щоквартальні темпи приросту офіційного курсу гривні до долара США та частки проблемної заборгованості у кредитній заборгованості юридичних та фізичних осіб. У дослідженні обсягів спеціальних резервів за кредитними операціями ПАТ АБ «Столичний» також використовувалися квартальні дані (табл. 3.2).

Таблиця 3.2 – Вихідні дані для оцінки ефекту від взаємодії валютного та кредитного ризиків ПАТ АБ «Столичний», тис. грн.

Дата	Курс грн. за 1 дол. США	Кредити надані:			Обсяг проблемних кредитів	Обсяг резервів
		фіз. особам	юр. особам	усього		
01.01.2008	5,0500	1756	118789	120545	1972,00	10842
01.04.2008	5,0500	4578	120749	125327	1972,00	12648
01.07.2008	4,8489	6479	141808	148288	1972,00	14669
01.10.2008	4,8610	7375	159363	166738	1972,00	17757
01.01.2009	7,7000	6987	176010	182997	5733,24	21500
01.04.2009	7,7000	6355	176442	182796	4493,00	25318
01.07.2009	7,6303	5520	178383	183902	7585,14	29153
01.10.2009	8,0100	5012	179536	184548	18275,78	34308
01.01.2010	7,9850	33332	195764	199095	41658,00	39075
01.04.2010	7,9250	2996	204757	207724	41639,00	41292

Проведений аналіз (табл. 3.3) свідчить, що суттєва девальвація гривні (58,4 %) спостерігалася в 4-му кварталі 2008 року, було виявлено значні темпи збільшення частки проблемної заборгованості в кредитному портфелі ПАТ АБ «Столичний» (164,9 п. п.) вже у четвертому кварталі 2008 року.

Таблиця 3.3 – Динаміка окремих показників діяльності ПАТ АБ «Столичний»

Дата	Курс, грн. за 1 дол. США	Т пр курсу, %	Відношення проблемної заборгованості до кредитного портфеля, %	Відношення резервів до кредитного портфеля, %	Темп збільшення відношення проблемної заборгованості до к. п., п. п.	Темп збільшення відношення резервів до к. п., п. п.
01.01.2008	5,0500	–	1,64	8,99	–	–
01.04.2008	5,0500	0,00	1,57	10,09	–3,82	12,21
01.07.2008	4,8489	–3,98	1,33	9,89	–15,48	–1,98
01.10.2008	4,8610	0,25	1,18	10,65	–11,07	7,66
01.01.2009	7,7000	58,40	3,13	11,75	164,90	10,32
01.04.2009	7,7000	0,00	2,46	13,85	–21,55	17,89
01.07.2009	7,6303	–0,91	4,12	15,85	67,81	14,45
01.10.2009	8,0100	4,98	9,90	18,59	140,10	17,27
01.01.2010	7,9850	–0,31	20,92	19,63	111,29	5,57
01.04.2010	7,9250	–0,75	20,05	19,88	–4,20	1,28

Так, як аналіз проводився за даними квартальної звітності банку, наявність часового лагу, яка спостерігалася по системі банків загалом в даному конкретному випадку не була відзначена. В таких умовах лаг в 1–2 місяці не міг бути зафіксований, або обсяги діяльності банку незначні, тому стан якості його кредитного портфелю відреагував на зміну курсів та кризові процеси швидше, ніж по системі загалом.

Зважаючи на незначну частку валютних кредитів в загальній структурі кредитного портфелю банку можна стверджувати, що вплив ефекту від взаємодії валютного та кредитного ризиків був підсилений іншими негативними процесами в економіці та відбувався опосередковано через трансмісійні канали його реалізації.

Варто зазначити, що в аналізованому періоді спостерігався повторний стрибок курсу гривні до долара США на 4,98 % (в III кварталі 2009 р.). Це позначилося на збільшенні частки проблемної заборгованості у структурі загального портфелю кредитів на 140,1 п. п. у жовтні цього ж року. Проте на даному часовому проміжку вже підключились інші фактори, такі, як значна інфляція, збільшення темпів безробіття, тому ми не можемо стверджувати, що таке стрибкоподібне збільшення темпів погіршення якості портфелю кредитів банку було спричинене саме впливом ефекту від взаємодії валютного та кредитного ризиків.

Аналіз обсягів спеціальних резервів у відсотках до кредитного портфелю банку (див. табл. 3.3) свідчить, що разом із значним підвищенням курсу гривні до долару США в IV кварталі 2008 року зазначений показник зріс в I кварталі 2009 року на 17,89 п. п. В даному часовому проміжку обсяг кредитного портфелю дещо зменшився, темпи його росту були від'ємні, тому очевидно, що можна стверджувати про значне погіршення якості кредитного портфеля з лагом в 1 квартал.

На основі проведеного дослідження можна зробити висновок, що ефект від взаємодії валютного та кредитного ризиків (ЕВВКР) в умовах значних коливань валютних курсів може суттєво погіршити фінансовий стан

банківської установи. Зважаючи на це спробуємо запропонувати для ПАТ АБ «Столичний» ряд рекомендацій загального характеру для попередження виникнення та мінімізації негативного впливу досліджуваного ефекту (рис. 3.5).

Рисунок 3.5 – Можливі заходи мінімізації впливу ефекту від взаємодії валютного та кредитного ризиків

Таким чином у разі розширення валютного кредитування банком необхідно буде розробити і підтримувати повноцінну систему оперативної ідентифікації, оцінки, моніторингу та контролю ефекту від взаємодії валютного та кредитного ризиків. В банку доцільно започаткувати надійну систему надання кредитів та розробити критерії для надання кредитів у валюті. В першу чергу, необхідний процес постійного моніторингу валютного курсу та, при можливості, його прогнозування. При незначній девальвації гривні по відношенню до валют в яких надається кредит, а також при видачі нових

валютних кредитів є доцільним надання рекомендацій клієнтам щодо оптимізації валютних потоків для того, аби вони були здатні вчасно і в повній мірі розраховуватися за своїми зобов'язаннями.

Якщо відбувається помірне падіння курсу на 5–10 %, то банку рекомендується проводити оцінку валютних позицій позичальників, та стрес–тести, щодо їх вразливості до ЕВВКР. При цьому слід оцінювати профіль валютного ризику клієнта, і його управління; ціль використання кредиту, а також джерело з якого планується погашати запозичення; чуттєвість клієнта до змін ринкових умов, а особливо зміни валютного курсу; адекватність забезпечення за валютним кредитом тощо. Після оцінки вищезазначених показників банку необхідно закладати в ціну кредиту необхідну компенсацію можливих втрат при настанні ефекту від взаємодії валютного та кредитного ризиків, можливо, з подальшим її поверненням в разі нереалізації досліджуваного явища.

Якщо виникає, або прогнозується значне зниження курсу (більше 10 %), то банку рекомендовано призупинити видачу кредитів у валюті, курс якої змінюється за виключенням тих клієнтів, які мають в якості забезпечення депозити в даному банку на суму та строком, що не менші, сума та строк кредиту. Окрім того, якщо після оцінки валютних позицій клієнтів буде визначено, що наявний позичальник може наразитися на вплив валютного ризику, банку рекомендується провести дії щодо хеджування та обмеження ризику клієнта. В разі, якщо ризик значний, то необхідно спонукати клієнта до розміщення валютного депозиту в банку для можливої компенсації втрат.

Отже значна девальвація гривні може викликати суттєве погіршення якості кредитного портфеля банку через вплив ефекту взаємодії валютного та кредитного ризиків, разом з іншими негативними явищами в економіці, навіть у разі незначної частки кредитів в іноземній валюті в структурі кредитного портфелю банку. Зважаючи на це необхідно приділяти більше уваги даному ефекту, визначати його у внутрішніх документах банку, розробляти застережні заходи та можливі інструменти його обмеження та мінімізації.

3.2 Впровадження трансфертного ціноутворення для удосконалення управління валютним ризиком ПАТ АБ «Столичний»

Банки перманентно контролюють та регулюють свою валютну позицію, використовуючи набір стандартних інструментів, найбільш розповсюдженими з яких є хеджування валютних ризиків через здійснення операцій на валютному ринку. Проте на даний момент можливості українських банків щодо мінімізації валютного ризику шляхом синтетичного управління валютною позицією відсутні, і процес регулювання даного ризику обмежується використанням лімітів. Саме тому виникає необхідність підвищення ефективності управління валютним ризиком банку, що, на нашу думку, може бути здійснене шляхом використання системи трансфертного ціноутворення. В ПАТ АБ «Столичний» відсутня система трансфертного ціноутворення, а отже і можливість управління валютним ризиком за допомогою цього методу.

З огляду на це розглянемо особливості застосування трансфертної моделі як інструмента регулювання валютним ризиком (валютною позицією) банку у розрізі системи даного методу.

Пропонуємо до складу методики трансфертного управління валютним ризиком включити, мету, завдання, суб'єкти, тобто організаційну складову, методи та інформаційне забезпечення.

Метою впровадження системи трансфертного ціноутворення є удосконалення оцінки ефективності центрів відповідальності та впровадження додаткового інструментарію для управління ризиками банку. Дане завдання може ефективно вирішуватись лише за умови впровадження комплексної системи трансфертного ціноутворення, орієнтованої на оцінювання діяльності усіх центрів відповідальності банку. Тобто трансфертні ціни повинні встановлюватись як за операціями філій та безбалансових відділень, так і за операціями інших структурних підрозділів банку. Комплексна система трансфертного ціноутворення дозволяє казначейству банку централізовано

управляти такими фінансовими ризиками банківської діяльності: ліквідності, валютним та процентним, а також мінімізувати податковий ризик. Зокрема, централізоване управління ризиками зумовлене необхідністю виконання економічних нормативів Національного банку. Такий процес управління ризиками досить трудомісткий і затратний тому для управління валютним ризиком ПАТ АБ «Столичний» трансфертне ціноутворення доцільно розглядати як перспективний метод, у випадку значного розширення обсягів діяльності банку, в тому числі і валютних операцій.

Для побудови системи трансфертного ціноутворення в розрізі управління валютним ризиком банку необхідно виконати наступні завдання:

- сформуванню відповідну організаційну структуру та забезпечити ефективний розподіл повноважень між суб'єктами системи трансфертного ціноутворення;
- відокремити за допомогою трансфертних цін кредитний ризик від валютного;
- організувати централізацію перерозподілу ресурсів та управління ризиками ліквідності, процентним та валютним на рівні казначейства банку;
- диференціювати трансфертні ціни у розрізі строків та валют;
- визначити об'єктом трансфертного ціноутворення валовий грошовий потік [54].

Що стосується першого завдання, то необхідне організаційне забезпечення процесу регулювання валютного ризику трансфертним ціноутворенням буде описано нижче.

Друге та третє завдання є взаємопов'язаними. Якісний метод трансфертного ціноутворення повинен забезпечувати об'єктивне відокремлення кредитного ризику (за банківськими продуктами, які пов'язані із наданням коштів клієнтам) від валютного. Кредитний ризик залишається у сфері відповідальності підрозділу, який безпосередньо реалізував банківський продукт, а валютний ризик передається в управління казначейству. За управління даними ризиками казначейство отримує прибуток у вигляді різниці

трансфертних цін купівлі (bid) та продажу (ask) внутрішньобанківських ресурсів. Як наслідок, забезпечується симетрія відповідальності та повноважень підрозділів банку.

Доцільність централізованого управління ринковими ризиками на рівні казначейства банку зумовлена такими факторами: необхідністю адекватного та своєчасного реагування на динамічні зміни в кон'юктурі фінансових ринків; потребою дотримання економічних нормативів Національного банку, які контролюються по банку в цілому; наявністю у казначейства інструментів для ефективного управління валютним ризиком. Казначейство банку включає до складу трансфертної ціни премію за управління ризиками.

Сутність четвертого завдання полягає у встановленні окремих значень трансфертної ціни за досить великим спектром строків та валют. Встановлення значного переліку трансфертних цін ускладнює впровадження даної системи, але дозволяє підвищити об'єктивність оцінки центрів відповідальності та підвищити ефективність її використання для управління валютним ризиком.

П'яте завдання передбачає організацію продажу кожним центром відповідальності всіх залучених ним коштів до казначейства та купівлю у даного центру прибутку всього обсягу коштів, необхідних для розміщення, з використанням трансфертних цін. Тобто передбачається встановлення трансфертної ціни на повну суму ресурсів, які формуються (розміщуються) центром відповідальності. Таким чином, виключається варіант самофінансування центрів відповідальності, коли об'єктом трансфертного ціноутворення визначається чистий грошовий потік (нетто-потік), який розраховується як сума надлишку (недостачі) ресурсів центру відповідальності [54].

Організаційні основи управління ризиками визначені методичними рекомендаціями щодо організації та функціонування системи ризик-менеджменту в банках України [43]. Правління банку є основним суб'єктом стратегічного управління системою трансфертного ціноутворення (ідентифікації), оцінки, контролю та моніторингу ризиків (рис. 3.6).

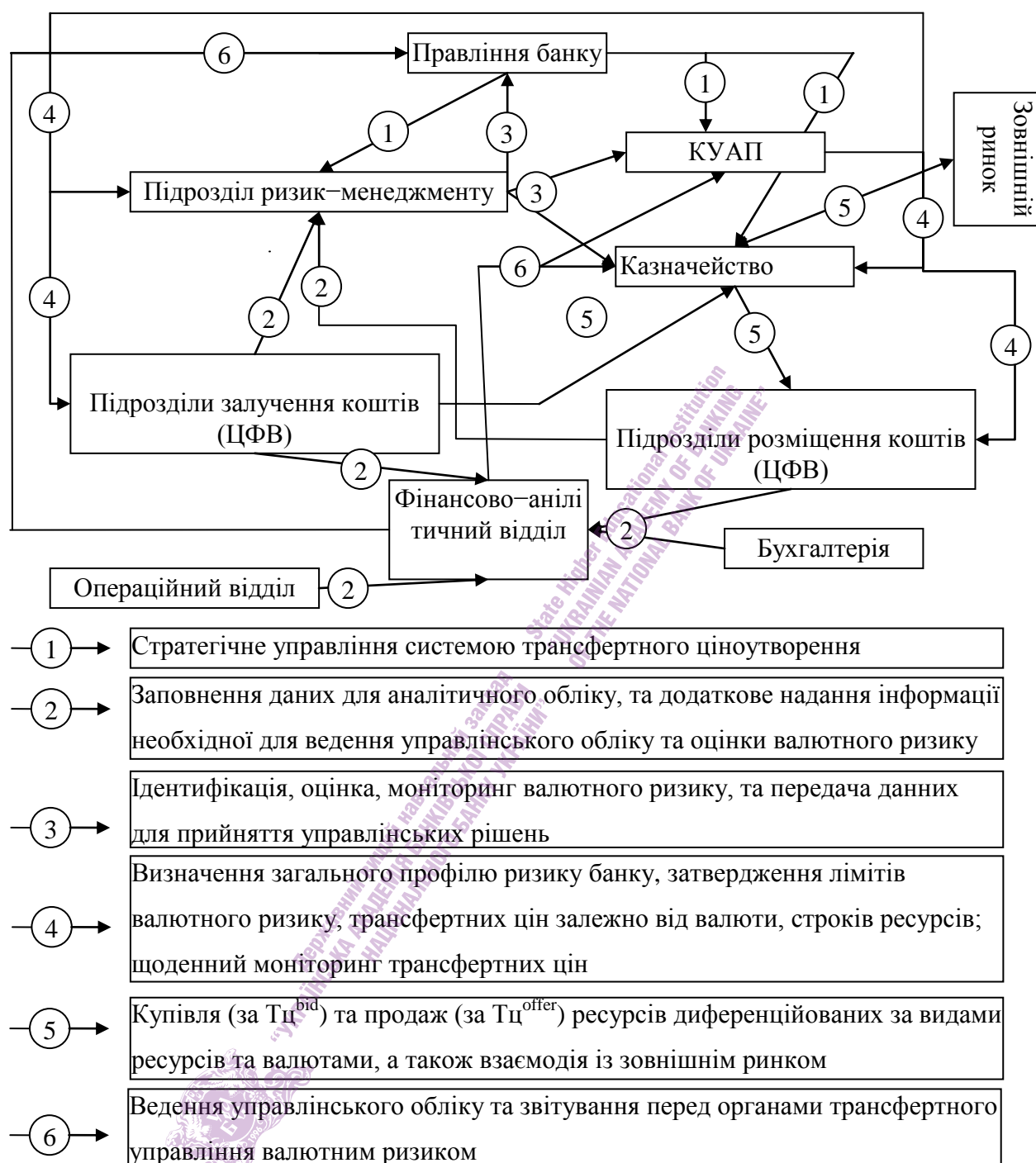

Рисунок 3. 6 – Організаційна структура управління валютним ризиком банку на основі трансфертного ціноутворення

Правління визначає цілі впровадження такої системи, використовує отримані дані щодо трансфертного результату центрів відповідальності для прийняття управлінських рішень, зокрема в аспекті управління банківськими ризиками. Також у стратегічному управлінні трансфертним ціноутворенням

при регулюванні валютного ризику приймає участь КУАП. Класична західна модель трансфертного ціноутворення передбачає акумуляцію ризиків на одному підрозділі банку, який, зокрема виконує функцію регулювання у фінансовому менеджменті, казначействі.

Казначейство відіграє роль посередника в управлінні ресурсами і разом з фінансово–аналітичною службою банку та підрозділами ризик–менеджменту забезпечує безперебійну роботу банку на засадах ринкового перерозподілу внутрішньосистемних ресурсів [28].

Безпосередня операційна діяльність будується за схемою: центри залучення за певною ціною, яка включає їх прямі операційні витрати і необхідну маржу прибутку, передають грошові ресурси центрам розміщення, які сплачують за них встановлену ціну, та відповідно розміщують їх за ціною, яка перебиває їх трансфертні витрати та враховує їх маржу прибутку.

Щоденний моніторинг трансфертних цін та структурування балансу дозволяє виявляти надлишки ліквідності й вживати оперативні заходи щодо вирівнювання балансу за строками та сумами і максимізувати прибуток банку.

Основа ефективності даного підходу полягає у встановленні адекватної вартості ресурсів диференційовано за строками та валютами.

Для регулювання валютного ризику здійснюється диференціація трансфертних цін у розрізі валют. Трансфертні доходи та витрати розраховуються в розрізі виділених валют у номіналі та гривневому еквіваленті з урахуванням середньомісячних залишків активів і пасивів за визначений період. Диференціація трансфертних цін у розрізі валют забезпечує балансування за строками та сумами активів та зобов'язань у кожній з іноземних валют, які складають валютний кошик банку, а отже, оптимізує управління валютною позицією банку [10].

Шляхом оперативного управління надлишковою ліквідністю казначейство банку, за умов диференціації цін на різні строки до погашення ресурси, забезпечує виконання «золотого правила ліквідності»:

зобов'язання на вимогу спрямовуються у високоліквідні активи, а строкові активи фінансуються відповідно строковими ресурсами.

Методи розрахунку трансфертної ціни, як один із елементів методики застосування трансфертного ціноутворення, є безпосередніми правилами, згідно з якими визначається трансфертна ціна.

Світові підходи до побудови трансфертної моделі у фінансових установах базуються на наступних типах ціноутворення:

- середньозважена вартість пасивів;
- середньозважена вартість пасивів з диференціацією за строками та валютами;
- «витрати плюс»;
- за принципом альтернативної вартості (зовнішній ринок ресурсів);
- за принципом медіанного визначення вартості пасивів;
- ринкові ставки з диференціацією за строками і валютами.

Кожен з перелічених способів ціноутворення має свої переваги та недоліки. Зокрема, принцип альтернативного визначення вартості ресурсів дуже добре працює на заході, проте його слід обережно застосовувати до українських реалій, так, як вітчизняний ринок міжбанківських ресурсів не достатньо гнучкий і йому властиві відчутні коливання ставок.

Принцип застосування ринкових ставок з диференціацією за строками та валютами є досить привабливим з погляду адекватної оцінки ресурсів і його можна використати для встановлення трансфертних ставок на мінливі ресурси.

Ціноутворення за витратним методом, дозволяє врахувати регіональні особливості та зможе бути використаний для стабільних ресурсів, що, на наш погляд, дозволяє уникнути недоліків, пов'язаних із обранням універсального орієнтиру міжбанківського ринку.

Ціноутворення за методом середньозваженої вартості пасивів стимулює залучення короткострокових ресурсів, що не відповідає вітчизняній кон'юнктурі ринку споживання фінансових послуг, коли підвищується попит

на довгі кредити. Також даний метод знижує гнучкість регулювання ліквідної позиції банку [22].

Визначення трансфертної ціни на основі середньозваженої вартості пасивів з диференціацією за строками та валютами є складним і затратним, тому його недоцільно використовувати в ПАТ АБ «Столичний».

Що стосується інформаційного забезпечення регулювання валютного ризику трансфертним ціноутворенням, то ним виступає управлінський облік банку. Управлінський облік забезпечує надходження менеджерам усіх рівнів інформації щодо основних параметрів господарської діяльності компанії, тобто забезпечує зворотний зв'язок між об'єктом управління та менеджером для цілей контролю, аналізу та планування. Особливої актуальності даний вид обліку набуває у процесі управління банківською діяльністю, яка вирізняється високою динамічністю, соціально-економічною значущістю та складністю внутрішньої організаційно-управлінської структури [27]. Окрім даних управлінського обліку при встановленні трансфертних цін з метою регулювання валютного ризику використовується інформаційна база процесу управління валютним ризиком, яка була описана в першому розділі даної роботи.

Зважаючи на деяку витратність введення даної методики в повному обсязі, ми пропонуємо на першому етапі впровадити в ПАТ АБ «Столичний» спрощену систему трансфертного ціноутворення, що не потребує значних додаткових витрат та спеціальної підготовки персоналу. Вона має орієнтуватися на оцінку ефективності діяльності територіально-відокремлених підрозділів банку. В першу чергу варто розробити та впровадити систему управлінського обліку для ідентифікації банківських операцій територіально-відокремлених відділень. Встановленням трансфертних цін має займатися казначейство, що буде діяти в центральному офісі банку. Трансфертні ціни мають використовуватися при купівлі та продажу ресурсів між головним офісом та окремими відділеннями банку. Ресурси слід розділити на мінливі та строкові, а коефіцієнт поділу буде знаходитись в компетенції головного офісу.

Для мінливих ресурсів слід використовувати трансфертні ціни на базі внутрішньобанківської ціни на ресурси, яка у свою чергу зорієнтована на ставки міжбанківського ринку. Для розрахунку трансфертної ціни стабільних ресурсів слід використовувати систему трансфертного ціноутворення, орієнтовану на внутрішні витрати, а саме на вартість строкових ресурсів, залучених від фізичних осіб, так, як саме вони домінують в ресурсній базі територіально-відокремлених відділень. А диференціація трансфертних цін в розрізі валют та маніпулювання ними дозволить удосконалити процес управління валютним ризиком банку. У подальшій роботі банку, за умов розширення валютних операцій доцільно ускладнювати наявну систему трансфертного ціноутворення відповідно до викладених нижче рекомендацій.

Ключовим моментом в регулюванні валютного ризику банку є вирішення питання про централізацію або децентралізацію менеджменту. На наш погляд, більш ефективним є застосування централізованого підходу до управління валютним ризиком на основі побудови системи трансфертного ціноутворення. Казначейство банку здійснюватиме купівлю всіх ресурсів, залучених центрами фінансової відповідальності (ЦФВ), з подальшим їх продажем для проведення всіх активних операцій за визначеними трансфертними цінами. Таким чином, казначейство бере на себе валютний, процентний ризик, ризик ліквідності та ризик виконання норм обов'язкового резервування коштів на кореспондентському рахунку в НБУ і, використовуючи трансфертне ціноутворення, проводить управління зазначеними ризиками.

Важливим моментом побудови системи трансфертного ціноутворення, що забезпечує її дієвість, є встановлення адекватного рівня трансфертних ставок. Вітчизняні реалії функціонування грошового ринку свідчать про складність визначення певного ринкового орієнтира для трансфертного ціноутворення і підтверджують необхідність розробки специфічної, адаптованої до українського ринку системи встановлення трансфертних цін.

У запропонованій нами моделі всі залучені ліквідні ресурси купуються казначейством за трансфертною ціною **ВІД** для певного виду фінансового

інструмента (депозиту, ощадного сертифіката тощо). Трансфертна ціна для різних видів цих інструментів має відрізнятися залежно від їх строку («мінливі», «стабільні», «безстрокові») та валюти (UAH, USD, EUR, RUR).

Для встановлення базових ставок трансфертних цін за різними валютами пропонуємо використовувати, різноманітні індикатори, які будуть описані нижче разом з характеристикою згаданих видів ресурсів. Якщо ж в майбутньому ПАТ АБ «Столичний» для залучення валютних коштів буде виходити на міжнародний ринок запозичень, то доцільніше буде використовувати індикатори KievPrime, Libor та Euribor (табл. 3.4).

Таблиця 3.4 – Індикатори для встановлення базових ставок трансфертних цін за різними валютами

Валюта	Індекс	Reuters Ticker	Bloomberg Ticker
Гривня	KievPrime	KievPrime	KievPrime
Доллар США	LIBOR	LIBOR	LIBOR
Євро	EURIBOR	EURIBOR	EURIBOR
Інші валюти	KievPrime	KievPrime	KievPrime

Лондонська міжбанківська ставка пропозиції (англ. London Interbank Offered Rate, LIBOR) – середньозважена відсоткова ставка за міжбанківськими кредитами, що надаються банками, на різний час у різній валюті на лондонському міжбанківському ринку (від доби до року). Ставка фіксується Британською банківською асоціацією. Розраховується за кількома валютами, в тому числі для долара США.

KievPrime – індекс процентних ставок українського міжбанківського ринку в гривні. Розраховується на основі котирувань 8 великих банків для термінів овернайт, тиждень, 1 місяць та 3 місяці. Свого роду аналог Libor для української гривні. LIBOR є рекомендованим індексом для розрахунку базових ставок по долару США, що ж стосується євро, то для цієї валюти більш доцільно використовувати EURIBOR.

EURIBOR – це середньозважена процентна ставка за міжбанківськими кредитами, що надаються в Євро. Визначається при підтримці Асоціації фінансових ринків та Європейської банківської федерації, що представляє інтереси кредитних установ в країнах–членах Євросоюзу, а також в Ісландії, Норвегії та Швейцарії.

Базові ставки за іншими валютами, зважаючи на дуже незначну їх частку в активах банку, рекомендуємо встановлювати орієнтуючись на KievPrime.

Мінливими зобов'язаннями будемо вважати кошти, значна частина яких може бути вилучена з банку в будь–який час. До них входять кошти до запитання юридичних та фізичних осіб, кошти на кореспондентських рахунках інших банків, ощадні та строкові рахунки в частині, що не належить до незнижуваних залишків, кредиторська заборгованість та транзитні рахунки.

Специфіка «мінливих» ресурсів обумовлює використання як базу для розрахунку їх трансфертної ціни ВІД середньої ставки котирувань казначейства на залучення внутрішньобанківських ресурсів овернайт, яка склалася в попередньому відносно звітного місяця періоді. У свою чергу, котирування казначейства залежать від коливання цін на міжбанківському ринку ресурсів [56].

Стабільними будемо вважати кошти, ймовірність дострокового вилучення яких мінімальна. До даної групи належать вищеперераховані джерела в частині незнижуваних залишків (тобто, за мінусом резервів під нестабільну частину), депозитні сертифікати, недепозитні джерела з фіксованими строками погашення, кошти від продажу цінних паперів.

У структурі «стабільних» ресурсів необхідно виділити групи ресурсів за строковістю (до 1 місяця, від 1 до 2 місяців та ін.). Базою для розрахунку трансфертної ціни ВІД у такому випадку доцільно використовувати середньозважені в цілому за банком граничні ставки залучення ресурсів відповідного типу (залежно від строковості, валюти, інструмента залучення), які відображають відносну вартість різних фондів і дозволяють визначити дорогі й дешеві джерела фінансування.

Крім того, використання єдиної трансфертної ціни на купівлю ресурсів певного типу дає змогу врахувати певні регіональні особливості залучення коштів, що повинно призвести до зниження витрат по залученню ресурсів у цілому по банку. Необхідно зазначити, що така система діє за умови надання можливості ЦФВ у певних встановлених межах змінювати ставки по залученню ресурсів. Такі межі, залежно від цілей та завдань банку на найближчу перспективу, повинен встановлювати комітет з управління активами та пасивами.

Трансфертна ціна ВІД ($TЦ^{bid}_i$), за якою казначейство купує фінансові ресурси певного типу в ЦФВ, розраховується за формулою (3.1):

$$TЦ^{bid}_i = BC_i + Mκ_i + M^{bid}_{стим_i} + M^{bid}_{дестим_i}, \quad (3.1)$$

де BC_i – базова ставка для розрахунку трансфертної ціни для даного типу фінансових ресурсів;

$Mκ_i$ – компенсаційна маржа;

$M^{bid}_{стим_i}$ – стимулююча маржа;

$M^{bid}_{дестим_i}$ – дестимулююча маржа.

До складу маржі казначейства необхідно віднести операційні витрати казначейства, непрямі загальні адміністративні витрати банку, витрати на підтримку обов'язкових резервів та витрати, виражені у волатильності ринку (швидкості змін ставок на міжбанківському ринку). На практиці у процесі функціонування банку виникає ситуація створення дефіциту/надлишку ліквідних коштів у певній валюті, ліквідація якого відбувається за рахунок купівлі/продажу ресурсів на зовнішньому фінансовому ринку. Для проведення зазначених операцій казначейство звертається з заявою про купівлю/продаж ресурсів певного виду до підрозділів фронт-офісу казначейства. При проведенні таких операцій казначейство несе витрати, які пов'язані з

волатильністю ринку. Зазначені витрати можна розраховувати як величину коливань ринкових ставок відносно їх середнього рівня за певний період часу [54].

Трансфертна ціна OFFER ($TЦ^{offer}_i$), за якою кошти для проведення активних операцій купуються ЦФВ у казначейства, розраховується за формулою (3.2):

$$TЦ^{offer}_i = TЦ^{bid}_i + KM + Mκ_i + M^{offer}стим_i + M^{offer}дестим_i, (3.2)$$

- де $TЦ^{bid}_i$ – трансфертна ціна BID для певного виду ресурсів;
 KM – маржа казначейства;
 $Mκ_i$ – компенсаційна маржа;
 $M^{offer}стим_i$ – стимулююча маржа;
 $M^{offer}дестим_i$ – дестимулююча маржа.

В основу розрахунку компенсаційної маржі в структурі ставок BID та OFFER покладено визначення граничних операційних витрат по обслуговуванню пасивів та активів певного типу.

З огляду на необхідність забезпечення управлінського впливу на структуру та обсяги залучення/розміщення фінансових ресурсів, трансфертну ціну на ресурси певного типу доцільно коригувати з використанням стимулюючої ($M^{bid}стим$) та дестимулюючої ($M^{bid}дестим$) маржі. Застосування маржі певного виду впливає на вигідність залучення/розміщення ресурсів для ЦФВ, що, за умови індексації заробітної платні працівників відповідно до трансфертного результату ЦФВ, в якому вони працюють, дозволяє банку ефективніше управляти залученням/розміщенням ресурсів [56].

Установлення стимулюючої/дестимулюючої маржі відбувається з урахуванням стану ліквідної позиції банку та її прогнозом, розривів між обсягами

активів та пасивів в розрізі строковості та валют, пріоритетності строків залучення пасивів для реалізації запланованих кредитно-інвестиційних проектів.

Важливим джерелом інформації, необхідним для ефективного функціонування системи трансфертного ціноутворення в банку, є дані управлінського обліку. Облік необхідно проводити на значному рівні деталізації в розрізі строків, валют, окремих продуктів з розбивкою за центрами фінансової відповідальності і навіть окремими працівниками.

Пропонуємо здійснити розрахунок ТЦ^{bid} по долару США для наочного представлення рекомендованих трансферних ставок при залученні ресурсів на міжнародному ринку. Як вже зазначалося орієнтиром буде виступати ставка Libor, що коригуватиметься на певну надбавку, яка враховує ризик країни та банківської установи. Щоб знайти орієнтовне значення надбавки нами було проаналізовано ставки за останніми синдигованими кредитами, що отримували українські банки (табл. 3.5) [26].

Таблиця 3.5 – Синдиговані кредити деяких українських банків

банк-позичальник	Обсяг, мільйони доларів	Дата отримання	Дата погашення	Ставка, %	Організатори
Приватбанк	200	бер2008.	бер. 2009	LIBOR+0,75	The Bank of Tokyo–Mitsubishi UFJ, BayernLB и UniCredit Markets&Investment Banking
Райффайзен банк Аваль	116,5	2008, липень	2010, липень	LIBOR+1,5	Bank of Tokyo–Mitsubishi UFJ, BayernLB, HSBC, Standard Bank
Сведбанк	14,0	2008, серпень	2010, серпень	LIBOR+1,7	МФК
ОТП банк	37,0	2008, серпень	2010, серпень	LIBOR+1,65	RZB, BayernLB
Укргазбанк	23,0	2008, серпень	2012, серпень	LIBOR+3,25	ING, Standard Bank
Родовід банк	25,0	2008, червень	2013, червень	LIBOR+3,85	FMO, DEG
ПУМБ	237,0	Пул	2014, груд.	LIBOR+2,5–3	–

Наведені в таблиці ставки є орієнтиром у залученні коштів, в разі якщо в майбутньому, при розширенні обсягів діяльності ПАТ АБ «Столичний» вийде на міжнародний ринок валютних ресурсів. Хоча, зважаючи на те, що цей банк знаходиться в четвертій групі, ризик надання йому коштів буде вищий, аніж для банків-лідерів, що необхідно буде врахувати при розрахунку трансфертних цін.

Як видно з таблиці 3.5 в середньому ставка залучення коштів для лідируючих та стабільно працюючих банків України становила LIBOR + 75 б.п. за рік. Якщо взяти до уваги надійність і стабільність роботи зазначених банків (тобто ризиковість надання їм кредиту зводиться до мінімуму), то будемо враховувати 0,75 %, як ризик країни при наданні синдикуваного кредиту в доларах США на рік. Приймаючи до уваги те, що ПАТ АБ «Столичний» належить до групи малих банків України (займає 100 місце за величиною активів в 4-й групі) та не входить до міжнародних фінансових груп, слід врахувати ризик банку. Припустимо, що премія за ризик ПАТ АБ «Столичний» становити 4 % для кредиту в доларах США на рік. Таким чином базова ставка при розрахунку $TЦ^{bid}$ буде визначатися, як Libor на визначену дату + 4,75 %. Компенсаційну маржу для прикладу візьмемо у розмірі 0,1 %. Маршу казначейства – 5 %. Приклад розрахунку наведений в таблиці 3.6.

Таблиця 3.6 – Приклад розрахунку трансфертних цін по запропонованій методиці, %

Дата	04.01.10	11.01.10	21.01.10	01.02.10	11.02.10	22.02.10	01.03.10	11.03.10	31.03.10
Libor	0,99375	0,91563	0,87750	0,84250	0,86188	0,87313	0,83938	0,86125	0,92000
$TЦ^{bid}$	5,75375	5,67563	5,63750	5,60250	5,62188	5,63313	5,59938	5,62125	5,68000
$TЦ^{offer}$	10,85375	10,77563	10,73750	10,70250	10,72188	10,73313	10,69938	10,72125	10,78000

Таким чином в ПАТ АБ «Столичний» спостерігається тенденція до збільшення кількості територіально-відокремлених відділень, що потребує впровадження дієвої системи оцінки ефективності їх роботи. Окрім того спектр

інструментів управління валютним ризиком обмежується лімітуванням, тому процес управління даним ризиком потребує вдосконалення. Для вирішення даних проблем нами запропонована методика та деякі рекомендації, щодо використання трансфертної моделі для управління валютним ризиком банку. Проте, зважаючи на деяку витратність даної методики ми пропонуємо на першому етапі впровадити спрощену систему трансфертного ціноутворення, що не потребує значних додаткових витрат та спеціальної підготовки персоналу. В подальшому, за умов розширення обсягу діяльності ПАТ АБ «Столичний» слід удосконалювати систему трансфертного ціноутворення відповідно до рекомендацій, викладених в роботі.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі роботи проведено аналіз впливу ефекту від взаємодії валютного та кредитного ризиків на банківську систему. За результатами дослідження встановлено суттєвий зв'язок між значними коливаннями валютних курсів та погіршенням якості кредитного портфелю банків за двома індикаторами – часткою проблемної заборгованості в кредитному портфелі банків та відношенням спеціальних резервів до кредитного портфеля. Коефіцієнти кореляції між аналізованими показниками були вище 0,7, що свідчить про суттєвий зв'язок. Були побудовані поля кореляції для валютного курсу та частки проблемної заборгованості в кредитному портфелі банків, які підтвердили наявність зв'язку, адекватність якого була перевірена за допомогою F–критерію Фішера.

Аналіз даного ефекту по ПАТ АБ «Столичний» дає можливість зробити висновок про наявність впливу ефекту від взаємодії валютного та кредитного ризиків на фінансову установу. Зокрема в умовах девальвації національної валюти погіршення кредитного портфеля банку за обома індикаторами

спостерігалось так само, як і по системі банків вцілому. Це відбувалося за рахунок синергетичної дії негативних факторів кризового періоду, але, в тому числі, і за рахунок впливу ефекту від взаємодії валютного та кредитного ризиків, проте опосередковано, через трансмісійні канали його реалізації.

Отже значна девальвація гривні може викликати суттєве погіршення якості кредитного портфеля банку через вплив ефекту взаємодії валютного та кредитного ризиків, разом з іншими негативними явищами в економіці. Зважаючи на це необхідно приділяти більше уваги даному ефекту, визначати його у внутрішніх документах банку, розробляти застережні заходи та можливі інструменти його обмеження та мінімізації.

Окрім того в ПАТ АБ «Столичний» спостерігається тенденція до збільшення кількості територіально-відокремлених відділень, що потребує впровадження дієвої системи оцінки ефективності їх роботи. А спектр інструментів управління валютним ризиком обмежується лімітуванням, тому процес управління даним ризиком потребує вдосконалення. Для вирішення зазначених проблем нами запропонована методика та деякі рекомендації, щодо використання трансфертної моделі для управління валютним ризиком банку. Вона передбачає створення відповідної організаційної структури для розмежування функцій підрозділів та органів банку щодо трансфертного ціноутворення. Процес управління передбачає встановлення трансфертних цін диференційованих за строками та валютами. Що дозволить, маніпулюючи трансфертними цінами у розрізі валют, ефективно управляти валютним ризиком та підвищувати ефективність діяльності банку вцілому.

На першому етапі, для уникнення значних втрат, ми пропонуємо впроваджувати спрощену систему трансфертного ціноутворення, орієнтовану на оцінку ефективності діяльності територіально відокремлених підрозділів банку та управління валютним ризиком. У подальшому за умови зростання масштабів діяльності ПАТ АБ «Столичний» система трансфертного ціноутворення повинна ускладнюватись у відповідності до наданих у третьому розділі рекомендацій.

ВИСНОВКИ

У результаті написання дипломної роботи були зроблені наступні висновки.

На основі розгляду різних підходів до визначення поняття «валютний ризик», у межах даної роботи запропоновано під поняттям «валютний ризик банку» розуміти фактичну і потенційну загрозу надходженням або капіталу банку, яка спричинена несприятливими змінами курсів іноземних валют.

Управління валютним ризиком в банку – це процес, за допомогою якого банк виявляє валютний ризик, проводить оцінку його величини, здійснює його моніторинг, контролює та лімітує свої відкриті валютні позиції, враховує взаємозв'язок валютного ризику з рештою видів ризиків. Об'єктом управління валютним ризиком у даній роботі пропонуємо вважати співвідношення активів і пасивів, позабалансових вимог та зобов'язань в іноземній валюті, тобто валютну позицію банку, що визначає внутрішні фактори валютного ризику банку.

Система управління валютним ризиком, як і кожна система управління ризиками, має включати такі елементи: ідентифікація факторів валютного ризику, оцінка валютного ризику, вибір та застосування інструментів його мінімізації та контроль.

Вибір методик регулювання валютним ризиком є вкрай важливим аспектом мінімізації валютного ризику банку. Даний вибір може залежати від розміру банку, його позиції на ринку, динаміки валютних операцій, кваліфікації персоналу, керівників банку, зовнішніх факторів.

Серед інструментів регулювання валютного ризику доцільно виділити: лімітування; диверсифікацію; трансферне ціноутворення; структурне балансування за обсягами та строками; конверсійні операції; випередження та відставання, резервування та хеджування.

Як свідчить аналіз методів регулювання валютної позиції, світовій практиці відомо багато способів регулювання валютних ризиків. Залежно від умов, у яких працюють суб'єкти валютного ринку, та стратегії їх поведінки можливе застосування ними різного набору розглянутих напрямків управління валютною позицією. Банки здебільшого використовують стратегію не покриття ризику в межах, встановлених Національним банком лімітів. Що стосується хеджування валютного ризику, то вітчизняні банки не мають можливості у повній мірі користуватися синтетичним управлінням валютною позицією.

Аналіз основних показників діяльності банку показав, що не зважаючи на динамічний розвиток ПАТ АБ «Столичний» в попередні роки, 2009 рік став для банку складним. Обсяг основних показників, таких, як активи, зобов'язання, власний капітал, залишились майже без зміни. Незважаючи на негативні тенденції у динаміці основних показників, прибутковість активів та капіталу зросла в порівнянні з попереднім періодом більш, ніж на 300%, а прибуток звітного року склав 1205 тис. грн., що майже в 4 рази перевищує відповідний показник попереднього року. Очевидно, що керівництво за умов обмеженості ресурсів та фінансової кризи прийняло ряд дієвих управлінських рішень щодо підвищення ефективності роботи установи. Більшість нормативних показників банку виконуються, проте в майбутньому необхідно, зберігаючи наявну ефективність роботи, спрямувати зусилля на розширення обсягів, динаміки, збільшення власного капіталу, зобов'язань, активів тощо.

В банку розроблений регламент управління ризиками, а також положення щодо управління валютним ризиком, яке передбачає прогнозування зміни валютних курсів, оцінку та моніторинг валютного ризику. Хоча зазначені документи не пропонують особливих дій, щодо управління валютним ризиком за значної девальвації національної грошової одиниці, і банк не виділяє поняття ефекту від взаємодії валютного та кредитного ризиків та не розглядає його як можливу загрозу капіталу та фінансовому результату. Основним інструментом мінімізації ризику, який застосовується в банку, є внутрішні ліміти валютного

ризикау, проте технологію та обґрунтування величини ліміту в положенні не наведено.

Аналіз валютного ризику банку показав, що станом на 01.01.2010 р. банк мав відкриту коротку валютну позицію. Причому більшість зобов'язань були деноміновані в євро, хоча в попередніх періодах перевага віддавалася долару США, який складав від 95% до 100% валютних активів та зобов'язань. Така позиція є доцільною, оскільки прогнозується послаблення курсу євро по відношенню до гривні, тому банк може отримати вигоду у випадку переоцінки його зобов'язань. ПАТ АБ «Столичний» дотримується лімітів відкритої валютної позиції та має значний запас міцності для виконання додаткових обсягів операцій з валютними цінностями.

У третьому розділі роботи проведено аналіз впливу ефекту від взаємодії валютного та кредитного ризиків на банківську систему. За результатами дослідження встановлено суттєвий зв'язок між значними коливаннями валютних курсів та погіршенням якості кредитного портфелю банків за двома індикаторами – часткою проблемної заборгованості в кредитному портфелі банків та відношенням спеціальних резервів до кредитного портфеля. Коефіцієнти кореляції між аналізованими показниками були вище 0,7, що свідчить про суттєвий зв'язок між досліджуваними показниками. Були побудовані поля кореляції для валютного курсу та частки проблемної заборгованості в кредитному портфелі банків, які підтвердили наявність зв'язку, адекватність якого була перевірена за допомогою F-критерію Фішера. Слід додати, що дія досліджуваного ефекту підсилювалася впливом інших факторів.

Аналіз даного ефекту по ПАТ АБ «Столичний» дає можливість зробити висновок щодо погіршення якості кредитного портфеля банку за обома зазначеними вище індикаторами. Таким чином, отримані результати дослідження по банківській системі також підтверджуються результатами аналізу показників ПАТ АБ «Столичний». Очевидно, що це обумовлено синергетичною дією негативних факторів кризового періоду, але, в тому числі,

і впливом ефекту від взаємодії валютного та кредитного ризиків, проте опосередковано, через трансмісійні канали його реалізації. При збільшенні частки валютних кредитів у портфелі банку він стане більш вразливим до впливу ефекту від взаємодії валютного та кредитного ризиків.

Отже, значна девальвація гривні може викликати суттєве погіршення якості кредитного портфеля банку через вплив ефекту взаємодії валютного та кредитного ризиків, разом з іншими негативними явищами в економіці. Зважаючи на це, необхідно приділяти більше уваги даному ефекту, визначати його у внутрішніх документах банку, розробляти застережні заходи та можливі інструменти його обмеження та мінімізації.

Окрім того в ПАТ АБ «Столичний» спостерігається тенденція до збільшення кількості територіально-відокремлених відділень, що потребує впровадження дієвої системи оцінки ефективності їх роботи. А спектр інструментів управління валютним ризиком обмежується лімітуванням, тому процес управління даним ризиком потребує вдосконалення. Для вирішення зазначених проблем нами запропонована методика та деякі рекомендації, щодо використання трансфертної моделі для управління валютним ризиком банку. Вона передбачає створення відповідної організаційної структури для розмежування функцій підрозділів та органів банку щодо трансфертного ціноутворення. Процес управління передбачає встановлення трансфертних цін диференційованих за строками та валютами, що дозволить, маніпулюючи трансфертними цінами у розрізі валют, ефективно управляти валютним ризиком та підвищувати ефективність діяльності банку вцілому.

На першому етапі, для уникнення значних втрат, ми пропонуємо впроваджувати спрощену систему трансфертного ціноутворення, орієнтовану на оцінку ефективності діяльності територіально відокремлених підрозділів банку та управління валютним ризиком. У подальшому за умови зростання масштабів діяльності ПАТ АБ «Столичний» система трансфертного ціноутворення повинна ускладнюватись у відповідності до наданих у третьому розділі рекомендацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арчакова, О. Деякі особливості національного регулювання валютного ризику [Текст] / О. Арчакова // Финансовые риски. – 2007. – № 2. – С. 67–73.
2. банківський менеджмент [Електронний ресурс] : навч. посіб. / О. А. Кириченко, І. В. Гіленко, С. Л. Роголь, С. В. Сиротян, [та ін.] – К. : Знання-Прес, 2002. – 438 с. – ISBN 9-3458-0245-4 – Режим доступу : <http://www.info-library.com.ua/books-book-85.html>.
3. Башкіров, О. В. Особливості стрес-тестування як функції управління ризиками валютного портфеля [Текст] / О. В. Башкіров // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: Зб. тез доповідей VII Всеукраїнської науково-практичної конференції (25 – 26 листопада 2004 р.). – С. 38 – 41.
4. Белінська, Я. В. Практичні аспекти управління валютними ризиками [Текст] / Я. В. Белінська // Актуальні проблеми економіки. – 2002. – № 11. – С. 17 – 25.
5. Белінська, Я. В. Теоретичні засади аналізу валютних ризиків [Текст] / Я. В. Белінська // Актуальні проблеми економіки. – 2002. – № 10. – С. 33 – 41.
6. Болгар, Т. Н. Подходы к количественной оценке банковских рисков на основе методики VALUE – AT – RISK (VaR) [Текст] / Т. Н. Болгар // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. Вип. 21. – С. 257 – 264.
7. Васюренко, О.В. банківський менеджмент [Текст] : посібник / О.В. Васюренко – К. : Академія, 2001. – ISBN 966-580-096-5.
8. Вафина, Н. Х. Методы управления валютным риском международных корпораций [Текст] / Н. Х. Вафина, А. Д. Алексеев // банковские услуги. – 2007. – № 7. – С. 27 – 32.

9. Волицька, А. А. Валютні ризики як впливові чинники ведення банківського бізнесу [Текст] / А. А. Волицька // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. Т. 13. – С. 73 – 82.

10. Волицька, А. А. Трансфертна модель як інструмент управління валютним ризиком банку [Текст] / А. А. Волицька // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. Т. 14. – С. 155 – 162.

11. Волошин, И. В. Оценка банковских рисков : Новые подходы [Текст] / И.В. Волошин – К. : Ника–Центр : Эльга, 2004. – ISBN 966-521-281-8.

12. Гаджиев, Ф. Р. Принципы организации системы управления валютными рисками в банковских структурах [Текст] / Ф. Р. Гаджиев // Финансы и кредит. – 2001. – № 8. – С. 25 – 33.

13. Гаджиев, Ф. Р. Валютный риск и его разновидности [Текст] / Ф. Р. Гаджиев // Финансы и кредит. – 2001. – № 4. – С. 60 – 72.

14. Гармидаров, П. П. Удосконалення системи управління ризиками в банках [Текст] / П. П. Гармидаров // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. Т. 9. – С. 297 – 301.

15. Гасинець, М. Валютні операції в комерційних банках [Текст] / М. Гасинець // Молода економіка. – 2003. – №1. – С.8 – 19.

16. Гончаренко, А. А. Валютні ризики, їх класифікація та причини виникнення в банківській діяльності [Електронний ресурс] / А. А. Гончаренко, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/28_NIOXXI_2008/Economics/35642.doc.htm.

17. Горынина, Г. Комплексная оценка финансовых рисков [Текст] / Г. Горынина // банковский менеджмент. – 2006. – № 5. – С. 8 – 15.

18. Грюнинг, Хенни ван. Анализ банковских рисков. Система оценки корпоративного управления и управления финансовым риском [Текст] : пер. с англ / Х. ван Грюнинг, С. Брайович. – М. : Весь мир, 2004. – 304 с. – ISBN 5-7777-0220-1.

19. Дані фінансової звітності банків [Електронний ресурс] : Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/Bank_supervision/index.htm.

20. Жидко, К. Теоретичні основи побудови системи трансфертного ціноутворення у банку [Текст] / К. Жидко // Вісник Національного банку України. – 2005. – № 1. – С. 52 – 56.

21. Журавка, Ф. О. Оцінка доцільності хеджування валютного ризику [Текст] / Ф. О. Журавка // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. Т. 3. – С. 123 – 128.

22. Зовнішні запозичення приватного сектору та зростання кредитів в Україні: Тенденції та рекомендації для економічної політики [Електронний ресурс] / Інститут економічних досліджень та політичних консультацій в Україні. – Режим доступу : http://ierpc.org/ierpc/papers/w9_ur.pdf.

23. Інструкція з бухгалтерського обліку основних засобів і нематеріальних активів банків України [Електронний ресурс] Інструкція, затверджена Постановою Правління Національного банку України № 480, 20. 12. 2005 – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1097.43.3&nobreak=1>

24. Каспаров, А. Практические аспекты разработки системы лимитов [Текст] / А. Каспаров // банковский менеджмент. – 2007. № 1. – С. 23 – 27.

25. Кирилюк, С. Валютні операції в комерційних банках [Текст] / С. Криклюк // банківська справа – 1998. – № 1. – С. 16 – 22.

26. Корнилюк Р. Борги банків: відкласти у довгу скриньку [Електронний ресурс] / Р. Корнилюк // Економічна правда, 17.02.2010 – Режим доступу : <http://www.epravda.com.ua/publications/2010/02/17/227350>.

27. Литвин, Н. Методика комплексного аналізу валютних операцій комерційних банків [Текст] / Н. Литвин // Вісник НБУ. – 2002. – № 8. – С. 29 – 33.

28. Макаренко, М. І. Система трансфертного ціноутворення в комерційних банках [Текст] : монографія / М.І. Макаренко, Т.Г. Савченко. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. – 238 с. ISBN 978-966-8958-23-6.

29. Малютин, А. К. Моделирование валютного риска в коммерческом банке [Текст] / А. К. Малютин // Проблемы і перспективи розвитку банківської системи України. Т. 10. – С. 234 – 236.

30. Маринич, Т. О. Еволюція управління валютними ризиками в банках у світлі вимог базеля II [Текст]/ Т. О.Маринич // Проблемы і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць. – Суми: УАБС НБУ, 2009. – Т.25.– С.180 – 185.

31. Минин, А. Аспекты менеджмента валютного риска в коммерческом банке и его практическое применение [Текст] / А. Минин // Финансовая консультация. – 2003. – № 1. – С. 19 – 26.

32. Міжнародні розрахунки та валютні операції [Текст] : навч. посіб. / О. І. Береславська, О. М. Наконечний, М. Г. Пясецька та ін.; За заг. ред. М. І. Савлука. – К. : КНЕУ, 2002. – 392 с. – ISBN 966-574-331-7.

33. Москалев, С. В. Валютные форвардные сделки и фьючерсные контракты [Текст] / С. В. Москалев // Деньги и кредит. – 2005. – №2. – С. 55 – 62.

34. Найман, Э. Л. Малая энциклопедия трейдера [Текст] / Эрик Л. Найман. – пер. с англ. – 3 – е изд. , перераб. и доп. – М. : Альпина Паблишер, 2002. – 378 с.

35. Никишев, Ю. Ю. Системный подход к лимитированию рисков банка [Электронный ресурс] / Ю. Ю. Никишев // Управление в кредитной организации. – 2005. – №1. – Режим доступа : http://www.reglament.net/bank/mng/2005_1_article_1.htm.

36. Петров, А. В. Валютный риск: оценка и методы управления [Текст] / А. В. Петров, И. А. Зарипов // Расчеты и операционная работа в коммерческом банке. – 2002. – № 2. – С. 79 – 83.

37. Пискулов, Д. Ю. Теория и практика валютного дилинга [Текст]. – Прикладное пособие / Д. Ю. Пискулов – 3 – е изд. ; испр. и доп. – М. : Диаграмма, 1998. – 256 с. – ISBN 1256-384-42-8.

38. Примостка, Л. О. Фінансовий менеджмент у банку [Електронний ресурс] : підручник. / Л. О. Примостка – 2 – ге вид. , доп. і перероб. — К. : КНЕУ, 2004. — 468 с. – Режим доступу : http://buklib.net/index.php?option=com_jbook&catid=125.

39. Про внесення змін до деяких нормативно – правових актів Національного банку України та встановлення лімітів відкритої валютної позиції банку [Електронний ресурс] : постанова Правління НБУ від 28 лютого 2009 р. № 107. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0268-09>.

40. Про внесення змін до деяких нормативно – правових актів Національного банку України та встановлення лімітів відкритої валютної позиції банку [Електронний ресурс] : постанова Правління НБУ від 12 серпня 2005 р. № 290. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0946-05>.

41. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти» (Положення (стандарт), [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України № 559 від 30.11.2001 – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1028.917.2&nobreak=1>.

42. Про здійснення операцій з інструментами хеджування валютного ризику [Електронний ресурс] Лист Департаменту валютного регулювання Національного банку України № 13 – 215 / 771 – 1979, 20.02.2008 – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1045.8694.0>.

43. Про порядок встановлення Національним банком України лімітів відкритої валютної позиції в безготівковій та готівковій формах та контроль за їх дотриманням уповноваженими банками [Електронний ресурс] Положення, затверджене постановою правління Національного банку України № 290, 12.08.2005 – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=z0946-05>.

44. Про порядок регулювання діяльності банків в Україні [Електронний ресурс] : інструкція, затверджена постановою Правління НБУ від 28 серпня

2001 р. № 368. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0841-01>.

45. Про порядок управління валютним ризиком ПАТ АБ «Столичний» [Текст] : Положення ПАТ АБ «Столичний» від 15.02.2010 р. № 12.

46. Про схвалення Методичних рекомендацій щодо організації та функціонування систем ризик – менеджменту в банках України [Електронний ресурс] Рекомендації Національного банку України, затверджені постановою Правління № 361, 02.08.2004 – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1045.5945.0>.

47. Ребрик, М. А. Дослідження впливу реалізації непрямого валютного ризику на діяльність банків окремих країн СНД [Текст] / М. А. Ребрик // Економічний аналіз. – 2009. – №4. – С. 129 – 133.

48. Ребрик, М. А. Ліміти як вираження толерантності банку до валютного ризику [Текст] / М. А. Ребрик // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 1 (103). – С. 193 – 200.

49. Ребрик, М. А. Нефінансові методи управління трансакційним валютним ризиком банку [Текст] / М. А. Ребрик // Міжнародна банківська конкуренція : теорія і практика: збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції (21 – 22 травня 2009 р.) : у 2 т. / Держ. вищий навчальний заклад «УАБС НБУ». – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – Т. 2. – . 63 – 65.

50. Ребрик, Ю. С. Стрес-тестування як інструмент оцінки ризику ліквідності банку [Текст] / Ю. С. Ребрик // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць. – Суми: УАБС НБУ, 2009. – Т.25.– С. 338 – 340.

51. Регламент управління ризиками ПАТ АБ «Столичний» [Текст] : Регламент, затверджений рішенням Правління ПАТ АБ «Столичний» від 09.02.2010 р.

52. Річна фінансова звітність банку [Електронний ресурс] : Режим доступу: <http://www.dancor.sumy.ua/stoli4ny/2009/stolichny2009.htm>.

53. Русаненко, И. С. Новые направления в сфере хеджирования валютных рисков [Текст] / И. С. Русаненко // Проблемы і перспективи розвитку банківської системи України. Т. 5. – С. 279 – 281.

54. Савченко, Т.Г., Белова, І.В. Трансфертне ціноутворення в системі ризик – менеджменту банку [Текст] / Проблемы і перспективи розвитку банківської системи України. – Випуск 24, С. 157 – 169.

55. Сало, І. В. Фінансовий менеджмент в банку [Текст] : навч. посіб. / І. В. Сало, О. А. Криклій – Суми : Університетська книга, 2007. – 314 с. – ISBN 978-966-680-312-5.

56. Сало, І.В., Ребрик, М.А. Управління валютним ризиком банку на основі застосування трансфертного ціноутворення [Текст] / Проблемы і перспективи розвитку банківської системи України. – Випуск 25, С. 324 – 330.

57. Саприкіна, М. В. Інформаційна база для оцінювання валютних ризиків [Текст] / М. В. Саприкіна // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – № 10. – С. 199 – 205.

58. Система оцінки ризиків (розд. Категорії ризику) [Електронний ресурс] : Методичні вказівки Правління Національного банку України з інспектування банків 15.03.2004 № 104 – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0104500-04>.

59. Слав'янська, Н. Г. Опціони як перспективний напрямок хеджування валютних ризиків [Текст] / Н. Г. Слав'янська, А. А. Волицька // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 10. – С. 82 – 92.

60. Слав'янська, Н. Г. Теоретичні аспекти хеджування валютних ризиків [Текст] / Н. Г. Слав'янська, Л.П. Анохіна // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – №11. – С. 78 – 92.

61. Соколинская, Н. Э. Анализ отдельных видов рисков: кредитных, валютных, по операциям с ценными бумагами (организационный аспект) [Текст] / Н. Э. Соколинская // банковские услуги. – 2007. – № 3. – С. 26 – 40.

62. Суварян, Г. Г. Регулирование валютного риска коммерческими банками [Текст] / Г. Г. Суварян // банковские услуги. – 2007. – № 6. – С. 17 – 25.

63. Суварян, Г. Г. Совершенствование внутренних методов регулирования валютного риска коммерческим банком [Текст] / Г. Г. Суварян // банковские услуги. – 2007. – № 10. – С. 27 – 34.

64. Суварян, Г. Г. Стратегии регулирования валютного риска [Текст] / Г. Г. Суварян // банковское дело. – 2007. – № 11. – С. 66 – 70.

65. Супрунович, Е.Б. Риск–практикум. Управление рыночным риском [Электронный ресурс] / Е.Б. Супрунович, И.А. Киселева. – Клуб банковских аналитиков. – Режим доступа : <http://www.iprnou.ru/article.php?idarticle=000316>.

66. Сурен, Л. Валютные операции : Основы теории и практики [Текст] : пер. с нидер. / Л. Сурен – М. : Дело, 1998. – ISBN 5-7749-0039-8.

67. Терник, Ю. М. Основні методи українських банків щодо мінімізації валютних ризиків [Електронний ресурс] / Ю. М. Терник, Харківський інститут банківської справи УБС НБУ – Режим доступу : http://www.confcontact.com/2008dec/7_ternik.htm.

68. Тиркало, Р. І. банківська справа [Текст] : навч. посіб. / Р. І. Тиркало — Т. : Карт–бланш, 2001. — 320 с. ISBN 952 - 766 - 8248 - 45 – 1.

69. Трохова, О. В. Хеджирование валютных рисков коммерческими банками [Текст] / О. В. Трохова // Расчеты и операционная работа в коммерческом банке. – 2003. – № 3. – С. 47 – 59.

70. Тупицына, А. В. Хеджирование валютных рисков [Текст] / А. В. Тупицына // Международные банковские операции. – 2008. – № 4. – С. 77 – 83.

71. Тупіцина, А. Хеджування валютних ризиків опціонним контрактом [Текст] / А. Тупіцина // Фінансовий ринок України. – 2009. – № 1. – С. 10 – 14.

72. Уваров, К. В. Управління ризиками операцій банків на валютному ринку [Текст] / К. В. Уваров // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. Т. 9. – С. 51 – 57.

73. Уваров, К. В. Сучасні підходи до встановлення лімітів валютних операцій банків з метою контролю валютного ризику [Текст] / К. В. Уваров // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. Т. 8. – Суми : Мрія – 1 ЛТД ; УАБС, 2003. – С. 32 – 36.

74. Уваров, К. В. Управління валютним ризиком в банках України [Текст] : автореф. дис. канд. економ. наук : спец. 08. 00. 08 – гроші, фінанси і кредит / К. В. Уваров ; ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана». – К. : [Б. В.], 2007. – 17 с.

75. Управління банківськими ризиками [Текст] : навчальний посібник / Мін-во освіти і науки України, ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана» ; ред. Л. Примостка. – К. : КНЕУ, 2007. – 600 с.

76. Ферідун, М. Фінансова ліберелізація та валютні ризики: досвід Туреччини [Текст] / М. Ферідун // банки та банківські системи. – 2007. – № 2. – С. 42 – 66.

77. Ходаківська, В. П., Данілов, О. Д. Ринок фінансових послуг [Текст] : навч. посіб. / В. П. Ходаківська, О. Д. Данілов – Ірпінь: Академія ДПС України, 2001. – 501 с. – ISBN 966-7257-39-8.

78. Шапкин, А. С. Теория риска и моделирование рискованных ситуаций [Текст] : учебник / А. С. Шапкин, В. А. Шапкин – М. : Дашков и К, 2007. – ISBN 5-91131-332-4.

79. Шатковська–Шморгай, В.Б. Принципи формування та місце моніторингу в стратегії управління валютним ризиком в банках [Електронний ресурс] / В. Б. Шатковська – Шморгай : Львівський інститут банківської справи Університету банківської справи Національного банку України – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Eir/2008_4/119-123.pdf.

80. Шора, О. Є. Методики оцінки валютних ризиків і встановлення та контролю лімітів відкритої валютної позиції в практичній діяльності комерційних банків України [Електронний ресурс] / «Наукові доповіді НАУ» 2006 – 2 (3) – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/e-Journals/nd/2006-2/06soebou.pdf>.

81. Ющенко, В. А. Управління валютними ризиками [Текст] : навчальний посібник / В. А. Ющенко, В. І. Міщенко – К.: Знання, 1998. – ISBN 966-7293-29-7.

82. Currency induced credit risk management guidelines [Electronic resource] Croatian National bank, Prudential Regulation and Bank Supervision Area, Zagreb, May 2006. – Режим доступу : <http://www.hnb.hr/supervizija/e-smjernice-za-upravljanje-informacijskim-sustavom.pdf>.

83. Findings on the interaction of market and credit risk [Electronic resource] Basel committee on banking supervision Working paper № 16. – Режим доступу : http://www.bis.org/publ/bcbs_wp16.pdf.

84. Nicolo, G. , Honohan, P. , Ize, A. Dollarization of the Banking System: Good or Bad ? [Electronic resource] International Monetary Fund working paper, July 2003. – Режим доступу : <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2003/wp03146.pdf>.

Державний вищий навчальний заклад
"УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"

State Higher Educational Institution
"UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING
OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

ДОДАТКИ

Державний вищий навчальний заклад
"УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ"
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ
State Higher Educational Institution
"UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING
OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

Додаток А

Таблиця А.1 - Систематизація ризиків і загроз та заходи щодо їх запобігання

Ризики (загрози)	Заходи щодо їх запобігання
Кредитний ризик	<ul style="list-style-type: none"> – створення кредитного меморандуму; – розробка положення про кредитний комітет; – установлення лімітів кредитування контрагентів на одного позичальника лімітів за галузями і регіонами; – проведення суворого і ретельного аналізу заявок на кредит; – супровід кредитних угод (візит до позичальника, контроль його фінансового стану тощо); – застосування штрафів і стягнень пені при невчасному погашенні позики та порушенні інших умов договору; – списання безнадійних кредитів із суми резервів, а якщо недостатньо - із прибутку; – проведення маркетингу ринку кредитних ресурсів - прогнозування стану ринку кредитів;
Відсотковий ризик (ризик зміни відсоткових ставок)	<ul style="list-style-type: none"> – прогноз поведінки ринків (превентивна аналітика); – відповідність природи відсоткових ставок залучення і розміщення (плаваючі ставки залучення відповідають плаваючим ставкам розміщення, фіксовані ставки залучення відповідають фіксованим ставкам розміщення); – розподіл ризику між позичальником і банком; – диверсифікація позичальників;
Курсовий ризик на ринку цінних паперів	<ul style="list-style-type: none"> – моніторинг ринку цінних паперів; – безпосередня участь в управлінні підприємством-емітентом ц/п; – консультування підприємств-емітентів ц/п із питань грошового обігу й оподаткування, встановлення мінімальної суми падіння вартості цінного паперу, при перевищенні якої цінний папір продається автоматично;

Продовження таблиці А.1

Валютний ризик	<ul style="list-style-type: none"> – прогнозування динаміки валютного курсу; – робота з різними валютами (диверсифікація ризику); – розподіл валютного ризику шляхом укладання угод типу форвард, своп, опціон; – аналіз і прогнозування міжнародних валютних ризиків;
Ризик при формуванні депозитів	<ul style="list-style-type: none"> – гнучкість депозитних угод (можливість перегляду відсоткової ставки); – диверсифікація ринку депозитів;
Операційний ризик	<ul style="list-style-type: none"> – організація простого й ефективного документообігу; – розробка і впровадження технічних карт; – програмне забезпечення – нетинг;
Ризик зменшення розміру прибутку від неефективного управління банком	<ul style="list-style-type: none"> – поєднання інтересів інвесторів, акціонерів, менеджменту і співробітників банку;
Незбалансованість інтересів учасників процесу	<ul style="list-style-type: none"> – гнучка система оплати праці і матеріального заохочення працівників;
Невідповідність оргструктури сформульованим цілям	<ul style="list-style-type: none"> – моніторинг оргструктури - заслуховування на правлінні питань щодо відповідності оргструктури не менше двох разів на рік;
Розрив між рівнем кваліфікації працівників і поставленими завданнями	<ul style="list-style-type: none"> – програма підвищення кваліфікації і розвитку персоналу; – формалізація та автоматизація операцій; – делегування прав і відповідальності працівників банку; – добір і розстановка кадрів за кваліфікаційною ознакою. Наявність базової економічної освіти;
Низький рівень мотивації праці	<ul style="list-style-type: none"> – положення про моральне і матеріальне заохочення. Програма просування по службі - оволодіння керівниками технікою мотивації і делегування повноважень;
Недостатність інформаційного забезпечення працівників	<ul style="list-style-type: none"> – систематичні зустрічі вищого керівництва з начальниками управлінь та відділів - випуск інформаційного бюллетеня;

Додаток Б

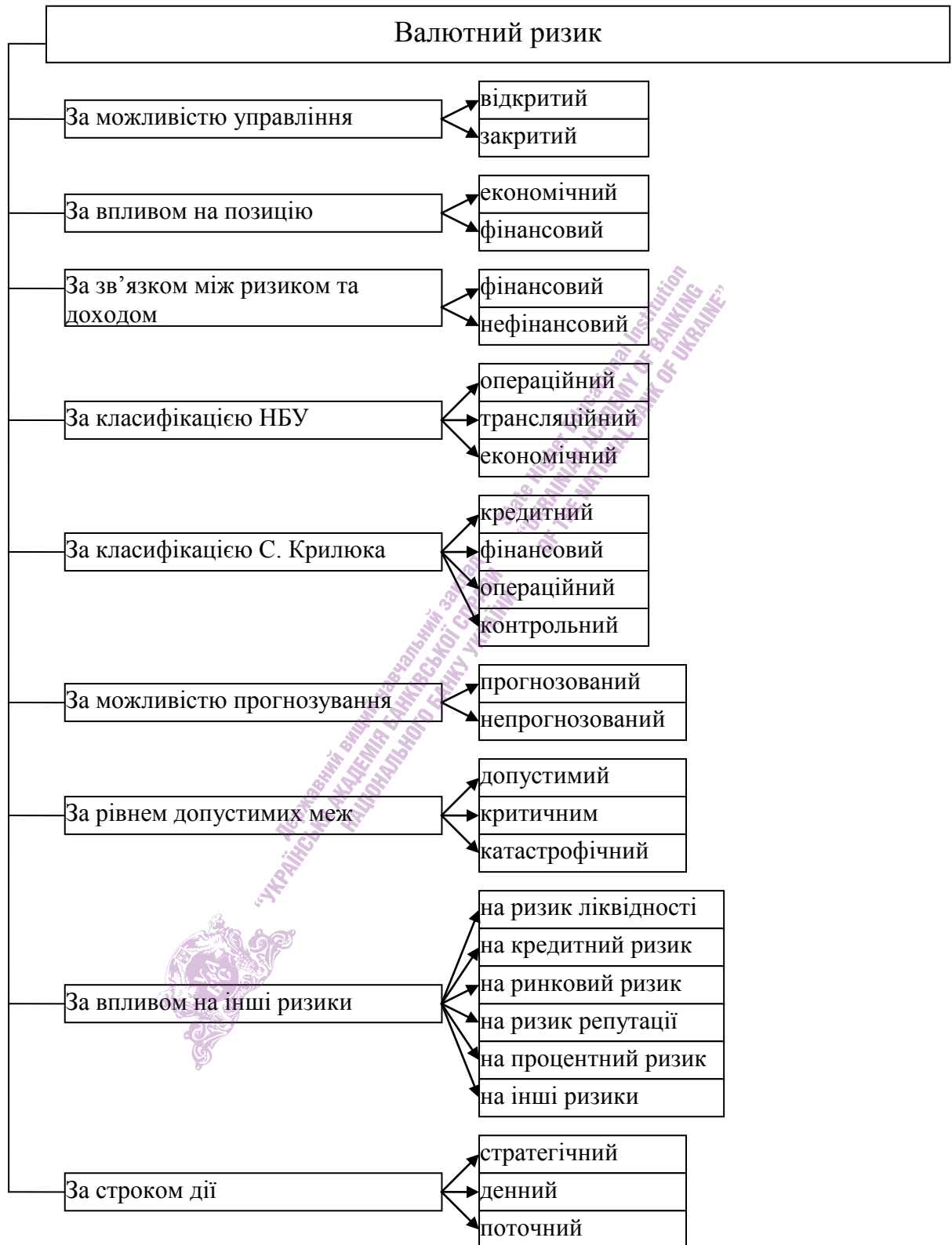

Рисунок Б.1 – Класифікація валютного ризику

Додаток В

Таблиця В.1 – Характеристика строкових валютних інструментів

Складові характеристики	Інструмент				своп-контракт
	форвард	ф'ючерс	опціон		
Торгівля	позабіржова	біржова	позабіржова	біржова	позабіржова
Суми контракту	будь-які	стандартні	будь-які	стандартні	значні (понад \$ 5 млн)
Типові строки дії	будь-які	стандартні	будь-які	стандартні	будь-які (1-10 років)
Можливість дострокового виходу з контракту	не існує	існує	існує	існує	не існує
Доступність	не є загальнодоступним	вільний доступ	вільний доступ	вільний доступ	загальнодоступний за прийнятного кредитного рейтингу
Додаткові вимоги	кредитні лінії	гарантійні депозити	не має	гарантійні депозити	гарантії
Розрахунки	на дату закінчення контракту	щодня	на дату закінчення контракту або протягом зафіксованого періоду	щодня	періодично на зафіксовані дати
Витрати	комісійні платежі не стягуються	біржові, брокерські, комісійні платежі	опціонна премія (3-5%)	опціонна премія	комісійні, близько 1%
Ліквідність	низька, або взагалі бракує	висока	середня	висока	низька або взагалі бракує
Ризик невиконання поставки	існує	не існує	не існує	не існує	існує

ДОДАТОК Г
ФОРМИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ БАНКУ «СТОЛИЧНИЙ»
за 2007-2009 рр.

Державний вищий навчальний заклад
"УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"
State Higher Educational Institution
"UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING
OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

Баланс
станом на
01.01.2008 року

ВАТ АБ СТОЛИЧНИЙ , М.СУМИ

тис.грн.

Показники	Примітка	Звітний рік	Попередній рік
АКТИВИ			
1. Кошти в Національному банку України та готівкові кошти банку		6542	4224
2. Казначейські та інші цінні папери, що рефінансуються Національним банком України, і цінні папери, емітовані Національним банком України	02	0	0
3. Кошти в інших банках	03	509	5653
4. Цінні папери в торговому портфелі банку	04	0	0
5. Цінні папери в портфелі банку на продаж	05	779	283
6. Кредити та заборгованість клієнтів	06	109703	44019
7. Цінні папери в портфелі банку до погашення	07	0	0
8. Інвестиції в асоційовані й дочірні компанії	08	0	0
9. Основні засоби та нематеріальні активи	09	7216	2742
10. Нараховані доходи до отримання	10	52	91
11. Відстрочений податковий актив		0	4
12. Інші активи	11	71	38
13. Довгострокові активи, призначені для продажу	12	0	0
14. Усього активів		124872	57054
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
15. Кошти банків		4450	0
- рах 1300,1310:1312,1313,1317...		0	0
- рах 1500,1600		0	0
15.1. У тому числі кредити, які отримані від Національного банку України		4450	0
16. Кошти клієнтів	13	59698	15839
17. Ощадні (депозитні) сертифікати, емітовані банком		0	0
18. Боргові цінні папери, емітовані банком	14	0	0
19. Нараховані витрати до сплати	15	1868	367
20. Відстрочені податкові зобов'язання		0	0
21. Інші зобов'язання	16	77	237
22. Усього зобов'язань		66093	16443
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
23. Статутний капітал	17	58335	40335
24. Капіталізовані дивіденди		0	0
25. Власні акції (частки, паї), що викуплені в акціонерів (учасників)		0	0
26. Емісійні різниці		0	0
27. Резерви та інші фонди банку		1689	1141
28. Резерви переоцінки, у тому числі:		5	5
28.1. Резерви переоцінки необоротних активів		5	5
28.2. Резерви переоцінки цінних паперів		0	0
29. Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) минулих років		(1417)	(1417)
30. Прибуток/Збиток звітного року, що очікує затвердження		167	547
31. Усього власного капіталу		58779	40611
32. Усього пасивів		124872	57054

Виконавець: Босая Н.Г.
8-0542659814

Голова Правління

В.І.Лаврик

Головний бухгалтер

Н.Г.Босая

Звіт про фінансові результати
за 2007 рік

ВАТ АВ СТОЛИЧНИЙ, М.СУМИ

Тис.

Показники		Примітка	Звітний рік	Попередній рік
1.	Чистий процентний дохід		13 805	6 979
1.1.	Процентний дохід	19	19740	7849
1.2.	Процентні витрати	20	(5934)	(870)
2.	Чистий комісійний дохід		294	101
2.1.	Комісійний дохід		306	103
2.2.	Комісійні витрати		(13)	(2)
3.	Торговельний дохід	21	46	0
4.	Дохід у вигляді дивідендів	22	0	0
5.	Дохід від участі в капіталі		0	0
6.	Інший дохід		127	1
7.	Усього доходів		14272	7081
8.	Загальні адміністративні витрати		(1999)	(996)
9.	Витрати на персонал	24	(2497)	(1575)
10.	Втрати від участі в капіталі		0	0
11.	Інші витрати		(1596)	(1057)
12.	Прибуток від операцій		8180	3453
13.	Чисті витрати на формування резервів	25	(7768)	(2776)
14.	Дохід/Збиток від довгострокових активів, призначених для продажу		0	0
15.	Прибуток до оподаткування		412	677
16.	Витрати на податок на прибуток	26	245	(130)
17.	Прибуток після оподаткування		167	547
18.	Чистий прибуток/збиток від продажу довгострокових активів, призначених для продажу	27	0	0
19.	Чистий прибуток/збиток банку		167	547
20.	Чистий прибуток на одну просту акцію (грн.)	28	0	0.02
21.	Скоригований чистий прибуток на одну просту акцію (грн.)	28	0	0.02

Голова Правління

В.І.Лаврик

Головний бухгалтер

Н.Г.Босая

Виконавець: Босая Н.Г.
8-0542659814

Баланс
ВАТ АБ «СТОЛИЧНИЙ»
станом на
01.01.2009 року

(тис. грн.)

Рядок	Найменування статті	Примітки	Звітний рік	Попередній рік
1	2	3	4	5
	АКТИВИ			
1	Грошові кошти та їх еквіваленти		7238	7041
2	Торгові цінні папери		0	0
3	Інші фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки у фінансових результатах		0	0
4	Кошти в інших банках		0	0
5	Кредити та заборгованість клієнтів		163379	109755
6	Цінні папери в портфелі банку на продаж		4327	779
7	Цінні папери в портфелі банку до погашення		0	0
8	Інвестиції в асоційовані компанії		0	0
9	Інвестиційна нерухомість		0	0
10	Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток		0	15
11	Відстрочений податковий актив		0	0
12	Гудвіл		0	0
13	Основні засоби та нематеріальні активи		9974	7216
14	Інші фінансові активи		19	12
15	Інші активи		72	54
16	Довгострокові активи, призначені для продажу, та активи групи вибуття		0	0
17	Усього активів		185009	124872
	ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
18	Кошти банків		22000	4450
19	Кошти клієнтів		89085	61053
20	Боргові цінні папери, емітовані банком		0	0
21	Інші залучені кошти		60	77
22	Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток		0	0
23	Відстрочені податкові зобов'язання		35	0
24	Резерви за зобов'язаннями		0	0
25	Інші фінансові зобов'язання		558	513
26	Інші зобов'язання		159	0
27	Субординований борг		0	0
28	Зобов'язання, що пов'язані з довгостроковими активами, призначеними для продажу (чи групами вибуття)		0	0
29	Усього зобов'язань		111897	66093
	ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
30	Статутний капітал		72335	58335
31	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)		(1083)	(1250)
32	Резервні та інші фонди банку		1860	1694
33	Чисті активи, що належать акціонерам (учасникам) банку		0	0
34	Частка меншості		0	0
35	Усього власного капіталу та частка меншості		73112	58779
36	Усього пасивів		185009	124872

"26" лютого 2009 року

Босая Н.Г. (0542-659814)
(прізвище виконавця, номер телефону)

Голова Правління _____ Г.М.Шульженко
(підпис, прізвище, ім'я, по батькові)

Головний бухгалтер _____ Н.Г.Боса
(підпис, прізвище, ім'я, по батькові)

Звіт про фінансові результати

ВАТ АБ «СТОЛИЧНИЙ»
за 2008 рік

(тис. грн.)

Рядок	Найменування статті	Примітки	2008 рік	2007 рік
1	2	3	4	5
1	Чистий процентний дохід/(Чисті процентні витрати)		19582	13806
1.1	Процентні доходи		33066	19740
1.2	Процентні витрати		(13484)	(5934)
2	Комісійні доходи		693	306
3	Комісійні витрати		(17)	(13)
4	Результат від торгових операцій з цінними паперами в торговому портфелі банку		0	0
5	Результат від операцій з хеджування		0	0
6	Результат від переоцінки інших фінансових інструментів, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки у фінансових результатах		0	0
7	Результат від торгівлі іноземною валютою		390	46
8	Прибуток/(збиток), який виникає під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		0	0
9	Прибуток/(збиток), який виникає під час первісного визнання фінансових зобов'язань за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		0	0
10	Результат від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості		0	0
11	Результат від переоцінки іноземної валюти		0	0
12	Резерв під заборгованість за кредитами		(10408)	(7764)
13	Знецінення цінних паперів у портфелі банку на продаж		31	(4)
14	Результат від продажу цінних паперів у портфелі банку на продаж		136	109
15	Знецінення цінних паперів у портфелі банку до погашення		0	0
16	Резерви за зобов'язаннями		0	0
17	Інші операційні доходи		20	18
18	Доходи/(витрати) від дострокового погашення заборгованості		0	0
19	Адміністративні та інші операційні витрати		(9795)	(6092)
20	Дохід від участі в капіталі		0	0
21	Прибуток/(збиток) до оподаткування		632	412
22	Витрати на податок на прибуток		(298)	(245)
23	Прибуток/(збиток) після оподаткування		334	167
24	Чистий прибуток/(збиток) від продажу довгострокових активів, призначених для продажу		0	0
25	Чистий прибуток/(збиток)		334	167
26	Прибуток/(збиток) консолідованої групи:		0	0
26.1	Материнського банку		0	0
26.2	Частки меншості		0	0
27	Чистий прибуток/(збиток) на одну просту акцію		0	0
28	Скоригований чистий прибуток/ (збиток) на одну просту акцію		0	0

"26" лютого 2009 року

Голова Правління _____ Г. М. Шульженко
(підпис, прізвище, ім'я, по батькові)Босая Н.Г. (0542-659814)
(прізвище виконавця, номер телефону)Головний бухгалтер _____ Н. Г. Босая
(підпис, прізвище, ім'я, по батькові)

Баланс
ВАТ АБ «СТОЛИЧНИЙ»
станом на 01.01.2010 року

(тис. грн.)

Рядок	Найменування статті	Примітки	Звітний рік	Попередній рік
1	2	3	4	5
	АКТИВИ			
1	Грошові кошти та їх еквіваленти	4	10185	7238
2	Торгові цінні папери	5	0	0
3	Інші фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки у фінансових результатах	6	0	0
4	Кошти в інших банках	7	0	0
5	Кредити та заборгованість клієнтів	8	160020	163379
6	Цінні папери в портфелі банку на продаж	9	4326	4327
7	Цінні папери в портфелі банку до погашення	10	0	0
8	Інвестиції в асоційовані компанії	11	0	0
9	Інвестиційна нерухомість	12	0	0
10	Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток		20	0
11	Відстрочений податковий актив		0	0
12	Гудвіл	13	0	0
13	Основні засоби та нематеріальні активи	14	8772	9974
14	Інші фінансові активи	15	12	19
15	Інші активи	16	84	72
16	Довгострокові активи, призначені для продажу, та активи групи вибуття	17	0	0
17	Усього активів		183419	185009
	ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
18	Кошти банків	18	36000	22000
19	Кошти клієнтів	19	72307	89085
20	Боргові цінні папери, емітовані банком	20	0	0
21	Інші залучені кошти	21	42	60
22	Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток		0	0
23	Відстрочені податкові зобов'язання		9	35
24	Резерви за зобов'язаннями	22	0	0
25	Інші фінансові зобов'язання	23	696	558
26	Інші зобов'язання	24	48	159
27	Субординований борг	25	0	0
28	Зобов'язання, що пов'язані з довгостроковими активами, призначеними для продажу (чи групами вибуття)	17	0	0
29	Усього зобов'язань		109102	111897
	ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
30	Статутний капітал	26	72335	72335
31	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)		(45)	(1083)
32	Резервні та інші фонди банку	27	2027	1860
33	Чисті активи, що належать акціонерам (учасникам) банку		74317	0
34	Частка меншості		0	0
35	Усього власного капіталу та частка меншості		74317	73112
36	Усього пасивів		183419	185009

"26" лютого 2010 року

Голова Правління _____ Г.М.Шульженко
(підпис, прізвище, ім'я, по батькові)

Босая Н.Г. (0542-659814)
(прізвище виконавця, номер телефону)

Головний бухгалтер _____ Н.Г.Босая
(підпис, прізвище, ім'я, по батькові)

Звіт про фінансові результати

ВАТ АБ «СТОЛИЧНИЙ»
за 2009 рік

(тис. грн.)

Рядок	Найменування статті	Примітки	2009 рік	2008 рік
1	2	3	4	5
1	Чистий процентний дохід/(Чисті процентні витрати)		27769	19582
1.1	Процентні доходи	28	45208	33066
1.2	Процентні витрати	28	(17439)	(13484)
2	Комісійні доходи	29	1258	693
3	Комісійні витрати	29	(26)	(17)
4	Результат від торгових операцій з цінними паперами в торговому портфелі банку		0	0
5	Результат від операцій з хеджування	40	0	0
6	Результат від переоцінки інших фінансових інструментів, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки у фінансових результатах		0	0
7	Результат від торгівлі іноземною валютою		122	390
8	Прибуток/(збиток), який виникає під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова	7,8	0	0
9	Прибуток/(збиток), який виникає під час первісного визнання фінансових зобов'язань за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова	18,19	0	0
10	Результат від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості		0	0
11	Результат від переоцінки іноземної валюти		0	0
12	Резерв під заборгованість за кредитами	7,8	(17645)	(10408)
13	Знецінення цінних паперів у портфелі банку на продаж	9	(1)	31
14	Результат від продажу цінних паперів у портфелі банку на продаж	9	0	136
15	Знецінення цінних паперів у портфелі банку до погашення	10	0	0
16	Резерви за зобов'язаннями	22,38	0	0
17	Інші операційні доходи	30	33	20
18	Доходи/(витрати) від дострокового погашення заборгованості	18,19	0	0
19	Адміністративні та інші операційні витрати	31	(9716)	(9795)
20	Дохід від участі в капіталі	11	0	0
21	Прибуток/(збиток) до оподаткування		1794	632
22	Витрати на податок на прибуток	32	(589)	(298)
23	Прибуток/(збиток) після оподаткування		1205	334
24	Чистий прибуток/(збиток) від продажу довгострокових активів, призначених для продажу	33	0	0
25	Чистий прибуток/(збиток)		1205	334
26	Прибуток/(збиток) консолідованої групи:		0	0
26.1	Материнського банку		0	0
26.2	Частки меншості		0	0
27	Чистий прибуток/(збиток) на одну просту акцію	34	0	0
28	Скоригований чистий прибуток/ (збиток) на одну просту акцію	34,35	0	0

"26" лютого 2010 року

Голова Правління _____ Г. М. Шульженко
(підпис, прізвище, ім'я, по батькові)Босая Н.Г. (0542-659814)
(прізвище виконавця, номер телефону)Головний бухгалтер _____ Н. Г. Босая
(підпис, прізвище, ім'я, по батькові)

Додаток Д

Динаміка та структура основних показників діяльності ПАТ АБ «Столичний»

Таблиця Д.1 – Динаміка та структура пасивів ПАТ АБ «Столичний» з 01.01. 2008 р. по 01.01.2010 р.

Пасиви	На		На		На		Абсолютний приріст, тис. грн.		Темп росту, %	
	01.01.2008		01.01.2009		01.01.2010		в порівнянні з попереднім роком		в порівнянні з попереднім роком	
	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	на	на	на	на
								01.01.2009	01.01.2010	01.01.2009
1.Зобов'язання	66093	52,93	111897	60,48	109102	59,48	45804	-2795	169,30	97,50
2. Власний капітал	58779	47,07	73112	39,52	74317	40,52	14333	1205	124,38	101,65
Усього пасивів	124872	100,00	185009	100,00	183419	100,00	60137	-1590	148,16	99,14

Продовження додатку Д

Таблиця Д.2 – Динаміка та структура власного капіталу ПАТ АБ «Столичний» з 01.01.2008 р. по 01.01.2010 р.

Пасиви	На		На		На		Абсолютний приріст, тис. грн.		Темп росту, %	
	01.01.2008		01.01.2009		01.01.2010		в порівнянні з попереднім роком		в порівнянні з попереднім роком	
	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	на	на	на	на
							01.01.2009	01.01.2010	01.01.2009	01.01.2010
1. Статутний капітал	58335	99,25	72335	98,94	72335	97,33	14000	0	124,00	100,00
2. Резерви та інші фонди банку	1693	2,88	1860	2,54	2027	2,73	167	167	109,86	108,98
3. Нерозподілений прибуток/ (непокритий збиток)	(1250)	2,13	(1083)	1,48	(45)	0,06	167	1038	86,64	4,16
Усього власного капіталу	58778	100,00	73112	100,00	74317	100,00	14334	1205	124,39	101,65

Продовження додатку Д

Таблиця Д.3 – Динаміка та структура зобов'язань ПАТ АБ «Столичний» з 01.01. 2008 р. по 01.01.2010 р.

Зобов'язання	На		На		На		Абсолютний приріст, тис. грн.		Темп росту, %	
	01.01.2008		01.01.2009		01.01.2010		в порівнянні з попереднім роком		в порівнянні з попереднім роком	
	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	на	на	на	на
								01.01.2009	01.01.2010	01.01.2009
1. Кошти банків	4450	6,73	22000	19,66	36000	33,00	17550	14000	494,38	163,64
2. Кошти клієнтів	59698	90,32	86349	77,17	72307	66,27	26651	-14042	144,64	83,74
3. Інші залучені кошти	77	0,12	60	0,05	42	0,04	-17	-18	77,92	70,00
4. Відстрочені податкові зобов'язання	0	0,00	35	0,03	9	0,01	35	-26	x	25,71
5. Інші фінансові зобов'язання	513	0,78	558	0,50	696	0,64	45	138	108,77	124,73
6. Інші зобов'язання	0	0,00	159	0,14	48	0,04	159	-111	x	30,19
Усього зобов'язань	66093	100,00	111897	100,00	109102	100,00	45804	-2795	169,30	97,50

Таблиця Д.4 – Динаміка та структура активів ПАТ АБ «Столичний» з 01.01. 2008 р. по 01.01.2010 р.

Активи	На		На		На		Абсолютний приріст, тис. грн..		Темп росту, %		
	01.01.2007		01.01.2008		01.01.2009		в порівнянні з попереднім роком		в порівнянні з попереднім роком		
	сума, тис. грн.	питома вага,	сума, тис. грн.	питома вага,	сума, тис. грн.	питома вага,					
		%		%		%	%				
	на		на		на		на		на		
01.01.2009		01.01.2010		01.01.2009		01.01.2010		01.01.2009		01.01.2010	
1. Грошові кошти та їх еквіваленти	7041	5,64	7238	3,91	10185	5,55	197	2947	102,80	140,72	
2. Кредити та заборгованість клієнтів	109755	87,89	163379	88,31	160020	87,24	53624	-3 359	148,86	97,94	
3. Цінні папери в портфелі банку на продаж	779	0,62	4327	2,34	4326	2,36	3548	-1	555,46	99,98	
4. Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	15	0,01	0	0,00	20	0,01	-15	20	0,00	x	
5. Основні засоби та нематеріальні активи	7216	5,78	9974	5,39	8772	4,78	2758	-1202	138,22	87,95	
6. Інші фінансові активи	12	0,01	19	0,01	12	0,01	7	-7	158,33	63,16	
7. Інші активи	54	0,04	72	0,04	84	0,05	18	12	133,33	116,67	
Усього активів	124872	100,00	185009	100,00	183419	100,00	60137	-1590	148,16	99,14	

Додаток Е

Таблиця Е.1 – Ефективність кредитної діяльності ПАТ АБ «Столичний» за період 2007–2009 рр., тис. грн.

Показники	01.01.2008	01.01.2009	01.01.2010	Відхилення (2009–2007)	Темп росту, %
1. Дохід від кредитних операцій	13805	19582	27769	13964	201,15
2. Сукупні активи	124872	185009	183419	58547	146,89
3. Сукупні кредити	109703	161498	160020	50317	145,87
4. Витрати на залучення ресурсів	–5934	–13484	–17439	–11505	293,88
5. Прибуток від кредитних операцій	7871	6098	10330	2459	131,24
6. Всього доходів банку	14272	20804	29208	14936	204,65
7. Дохідність кредитних операцій	0,13	0,12	0,17	0,05	137,90
8. Дохідність активів за рахунок кредитних операцій	0,11	0,11	0,15	0,04	136,94
9. Частка доходів від наданих кредитів у загальній сумі доходів	0,97	0,94	0,95	–0,02	98,29
10. Рентабельність кредитних операцій	2,33	1,45	1,59	–0,73	68,45
11. Прибутковість кредитних операцій	0,07	0,04	0,06	–0,01	89,97
12. Середньоспискова чисельність працівників кредитного відділу	6	6	6	0	100,00
13. Дохід на одного працівника кредитного відділу	2300,83	3263,67	4628,17	2327	201,15

Додаток Ж

Таблиця Ж.1 – Динаміка фінансових результатів ПАТ АБ «Столичний» за 2007 – 2009 рр.

№ з/п	Найменування статті	01.01.2008	01.01.2009	01.01.2010	Абсолютний приріст, тис. грн..			Темп росту, %		
					в порівнянні з попереднім роком		за період аналізу	в порівнянні з попереднім роком		за період аналізу
					01.01.2009	01.01.2010		01.01.2009	01.01.2010	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	Чистий процентний дохід	13805	19582	27769	5777	8187	13964	141,85	141,81	201,15
1.1	Процентний дохід	19740	33066	45208	13326	12142	25468	167,51	136,72	229,02
1.2	Процентні витрати	-5934	-13484	-17439	-7550	-3955	-11505	227,23	129,33	293,88
2	Чистий комісійний дохід	294	675	1284	381	609	990	229,59	190,22	436,73
2.1	Комісійний дохід	306	693	1258	387	565	952	226,47	181,53	411,11
2.2	Комісійні витрати	-13	-17	-26	-4	-9	-13	130,77	152,94	200,00
3	Торговельний дохід	46	390	122	344	-268	76	847,83	31,28	265,22
4	Дохід у вигляді дивідендів	0	0	0	0	0	0	x	x	x
5	Дохід від участі в капіталі	0	0	0	0	0	0	x	x	x
6	Інший дохід	127	157	33	30	-124	-94	123,62	21,02	25,98
7	Усього доходів	14272	20804	29208	6532	8404	14936	145,77	140,40	204,65
8	Адміністративні та інші операційні витрати	-6092	-9795	-9716	-3703	79	-3 624	160,78	99,19	159,49
9	Втрати від участі в капіталі	0	0	0	0	0	0	x	x	x
10	Прибуток від операцій	8180	11009	15304	2829	4295	7124	134,58	139,01	187,09

Продовження таблиці Ж.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
11	Чисті витрати на формування резервів	-7768	-10376	-17645	-2608	-7269	-9877	133,57	170,06	227,15
12	Дохід/збиток від довгострокових активів, призначених для продажу	0	0	0	0	0	0	x	x	x
13	Прибуток до оподаткування	412	632	1794	220	1162	1382	153,40	283,86	435,44
14	Витрати на податок на прибуток	-245	-298	-589	-53	-291	-344	121,63	197,65	240,41
15	Прибуток після оподаткування	167	334	1205	167	871	1 038	200,00	360,78	721,56
16	Чистий прибуток/збиток від продажу довгострокових активів, призначених для продажу	0	0	0	0	0	0	x	x	x
17	Чистий прибуток/збиток банку	167	334	1205	167	871	1 038	200,00	360,78	721,56

Державний вищий навчальний заклад
"УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ"
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

State Higher Educational Institution
"UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING"
OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE

Додаток И

Таблиця И.1 – Аналіз доходності та витратності діяльності ПАТ АБ «Столичний» за 2007–2009 рр., тис. грн.

Показник	01.01.2008		01.01.2009		01.01.2010		Абсолютне відхилення	Темп росту, %
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%		
1. Активи, у тому числі:	124872	100,00	185009	100,00	183419	100,00	58547	146,89
1.1. доходні активи	123640	99,01	160014	86,49	160020	87,24	36380	129,42
2. Доходи, у тому числі:	20219	100,00	34306	100,00	46621	100,00	26402	230,58
2.1. Операційні доходи	19740	97,63	33066	96,39	45208	96,97	25468	229,02
2.2. Неопераційні доходи	479	2,37	1240	3,61	1413	3,13	934	294,99
3. Витрати, у тому числі	-12039	100,00	-23296	100,00	-27181	100,00	-15142	225,77
3.1. Операційні витрати	-5934	49,29	-13484	57,88	-17439	64,16	-11505	293,88
3.2. Неопераційні витрати	-6105	50,71	-9812	42,12	-9742	35,84	-3637	159,57
4. Коефіцієнт доходності активів	0,162	x	0,185	x	0,254	x	0,092	156,979
5. Коефіцієнт доходності продуктивних активів	0,164	x	0,214	x	0,291	x	0,128	178,159
6. Коефіцієнт операційної доходності активів	0,160	x	0,207	x	0,283	x	0,123	176,951
7. Коефіцієнт неопераційної доходності активів	0,004	x	0,008	x	0,009	x	0,005	227,925
8. Коефіцієнт витрат на 1 грн активів	0,096	x	0,126	x	0,148	x	0,052	153,708
9. Коефіцієнт витрат на 1 грн доходних активів	0,097	x	0,146	x	0,170	x	0,072	174,445
10. Коефіцієнт операційних витрат на 1 грн доходних активів	0,048	x	0,084	x	0,109	x	0,061	227,069
11. Коефіцієнт неопераційних витрат на 1 грн доходних активів	0,004	x	0,008	x	0,009	x	0,005	227,925

Додаток К

Коефіцієнтний аналіз ефективності капіталу та ділової активності ПАТ АБ «Столичний»

Таблиця К.1 – Коефіцієнтний аналіз ефективності діяльності ПАТ АБ «Столичний» за 2007–2009 рр., тис. грн.

Показники	01.01.2008	01.01.2009	01.01.2010	Норматив	Відхилення (2009 – 2007)
1. Власний капітал	58779	73112	74317	x	15538
2. Зобов'язання	66093	111897	109102	x	43009
3. Активи	124872	185009	183419	x	58547
4. Доходи, у т.ч.	20219	34306	46612	x	26393
5. Процентні доходи	13805	19582	27769	x	13964
6. Витрати, у т.ч.	-12039	-23296	-27181	x	-15142
7. Процентні витрати	-5934	-13484	-17439	x	-11505
8. Прибуток від операцій	8180	11009	18843	x	10663
9. Чистий прибуток/збиток банку	167	334	1205	x	1038
10. Кількість працівників банку	83	119	126	x	43
11. Кредитний портфель	109703	161498	155370	x	45667
12. Депозитний портфель	59698	86349	69788	x	10090
13. Коефіцієнт загального рівня рентабельності	0,014	0,014	0,044	x	0,030
14. Коефіцієнт дієздатності	1,679	1,473	1,715	≥120%	0,035
15. Прибутковість капіталу	0,003	0,005	0,016	≥15%	0,013
16. Прибутковість активів	0,001	0,002	0,007	≥1%	0,005
17. Доходність активів	0,162	0,185	0,254	≥0,75%	0,092
18. Чиста процентна маржа	6,303	3,296	5,632	4,5%	-0,671
19. Чистий спред	2,644	-3,490	-7,116	≥1,25%	-9,760
20. Рентабельність доходів	0,008	0,010	0,026	7–8%	0,018
21. Прибуток від операцій на одного працівника банку	98,554	92,513	149,548	x	50,993
22. Чистий прибуток в розрахунку на одного працівника банку	2,012	2,807	9,563	x	7,551

Таблиця К.2 – Коефіцієнтний аналіз ділової активності ПАТ АБ «Столичний» за 2007–2009 рр., тис. грн.

Показники	01.01.2008	01.01.2009	01.01.2010	Норматив	Відхилення (2009 – 2007)	Темп росту
1. Загальні пасиви	124872	185009	183419	x	58547	147
2. Зобов'язання	66093	111897	109102	x	43009	165
3. Строкові депозити	47759	69079	60773	x	13014	127
4. Міжбанківські кредити	4450	22000	36000	x	31550	x
5. Загальні активи	124872	185009	183419	x	58547	147
6. Кредитний портфель	109703	161498	155370	x	45667	142
7. Портфель цінних паперів	779	4327	4326	x	3547	555
8. Доходні активи	123640	160014	160020	x	36380	129
9. Прострочені і безнадійні кредити	672	4 400	11591	x	10919	1725
10. Коефіцієнт активності залучення позичених і залучених коштів	0,529	0,605	0,595	80–85%	0,066	112
11. Коефіцієнт активності залучення міжбанківських кредитів	0,036	0,119	0,196	≤30%	0,161	x
12. Коефіцієнт активності залучення строкових депозитів	0,382	0,373	0,331	10–30%	–0,051	87
13. Коефіцієнт активності використання залучених і запозичених коштів у доходні активи	0,535	0,699	0,682	x	0,147	128
14. Коефіцієнт активності використання залучених і запозичених коштів у кредитний портфель	1,660	1,443	1,424	≈75%	–0,236	86
15. Коефіцієнт активності використання строкових депозитів у кредитний портфель	0,435	0,428	0,391	x	–0,044	90
16. Коефіцієнт загальної інвестиційної активності	0,006	0,023	0,024	25–35%	0,017	378
17. Коефіцієнт інвестицій у доходних активах	0,006	0,027	0,027	x	0,021	429
18. Коефіцієнт рівня доходних активів	0,990	0,865	0,872	≥93%	–0,118	88
19. Коефіцієнт кредитної активності	0,879	0,873	0,847	65–75%	–0,031	96
20. Коефіцієнт проблемних кредитів	0,006	0,027	0,075	≤7%	0,068	1218

Державний вищий навчальний заклад
"УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ"
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

State Higher Educational Institution
"UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING
OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

Додаток Л

Коефіцієнтний аналіз діяльності ПАТ АБ «Столичний»

Таблиця Л.1 – Коефіцієнтний аналіз фінансової стійкості ПАТ АБ «Столичний» за 2007-2009 рр., тис. грн.

Показники	На 1.01.2008р.	На 1.01.2009р.	На 1.01.2010р.	Оптимальне значення	Відхилен- ня (2009 - 2007)	Темп росту, %
1. Власний капітал	58779	73112	74317	х	15538	126
2. Статутний капітал	58335	72335	72335	х	14000	124
3. Зобов'язання	66093	111897	109102	х	43009	165
4. Загальні активи	124872	185009	183419	х	58547	147
5. Доходні активи	123640	160014	160020	х	36380	129
6. Недоходні активи	1232	24995	23399	х	22167	1 899
7. Капіталізовані активи	7216	12690	11880	х	4664	165
8. Коефіцієнт надійності (ряд. 1/ ряд.3)	0,889	0,653	0,681	не менше 5%	-0,208	77
9. Коефіцієнт фінансового важеля (ряд. 3/ ряд.1)	1,124	1,530	1,468	у межах 1:20	0,344	131
10 Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів (ряд. 1/ ряд. 4)	0,471	0,395	0,405	не менше 10 %	-0,066	86
11. Коефіцієнт захищеності дохідних активів власним капіталом (ряд.1– ряд. 6) / ряд.5	0,465	0,301	0,318	х	-0,147	68
12. Коефіцієнт захищеності власного капіталу (ряд.7/ ряд.1)	0,123	0,174	0,160	х	0,037	130
13. Коефіцієнт мультиплікатора статутного капіталу (ряд. 4/ ряд.2)	2,141	2,558	2,536	12-15	0,395	118

Продовження додатку Л

Таблиця Л.2 – Аналіз дотримання ПАТ АБ «Столичний» основних нормативів достатності капіталу за 2007-2009 рр., тис. грн.

Показники	На 1.01.2008р.	На 1.01. 2009 р.	На 1.01. 2010 р.	Відхилення (2009 - 2007)	Темп росту,%
Загальні активи банку, у т.ч.	124872	185009	183419	58547	146,89
1 група (0%)	6542	6777	6719	177	102,70
2 група (10%)	2034	4857	4815	2781	236,74
3 група (20%)	12335	18012	17857	5522	144,77
4 група (50%)	48420	72418	71796	23375	148,28
5 група (100%)	55541	82945	82232	26691	148,06
Обсяг регулятивного капіталу	58764	73092	72464	13700	123,31
Обсяг основного капіталу	40607	58774	72774	32167	179,22
Офіційний курс євро, грн.	7,4699	10,4851	11,4489	3,98	153,27
Норматив обсягу регулятивного капіталу (Н1) - 10 млн.євро	7867	6971	6329	-1537	80,46
Норматив адекватності регулятивного капіталу (Н2) - ≥10%	0,71	0,59	0,59	-0,12	83,18
Норматив адекватності основного капіталу (Н3) - ≥4%	0,49	0,48	0,60	0,10	120,89

Продовження додатку Л

Таблиця Л.3 – Коефіцієнтний аналіз ліквідності балансу ПАТ АБ «Столичний» за 2007-2009 рр., тис. грн.

Показники	На 1.01. 2008р.	На 1.01. 2009 р.	На 1.01. 2010 р.	Норматив	Відхилення (2009 - 2007)
1. Коррахунки в банках	509	420	594	x	85
2. Готівка в касі банку	6542	6777	9591	x	3049
3. Зобов'язання в депозитах	59698	86349	69788	x	10090
4. Активи	124872	185009	183419	x	58547
5. Зобов'язання всіх видів	66093	111897	109102	x	43009
6. Активи високоліквідні	7051	7197	10185	x	3134
7. Активи робочі	124749	182995	181422	x	56673
8. Активи доходні	123640	160014	160020	x	36380
9. Видані кредити	109703	161498	155370	x	45667
10. Коефіцієнт миттєвої ліквідності $(p1+p2)/p3$	11,81	28,73	0,15	> 20%	-11,67
11. Коефіцієнт поточної ліквідності $(Апв/пот рах+З)$	337,02	183,00	160,25	>40%	-176,76
12. Коефіцієнт короткострокової ліквідності $(Ал/пот рах+Зкор)$	335,26	181,79	158,00	> 20%	-177,12
13. Коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань (ряд. 8 : ряд. 5)	187,07	143,00	146,67	70-80%	-40,40
14. Коефіцієнт ліквідного співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів (ряд. 9 : ряд. 3)	183,76	187,03	222,63	x	38,87
15. Коефіцієнт загальної ліквідності $(4/5)$	188,93	165,34	168,12	>100%	-20,82
16. Коефіцієнт співвідношення високоліквідних активів до робочих активів банку $(6/7)$	17,35	5,65	5,70	x	-11,65

Додаток М

Аналіз валютного ризику ПАТ АБ «Столичний»

Таблиця М.1 - Аналіз валютного ризику ПАТ АБ «Столичний» станом на 01.01.2009 р., тис. грн.

Рядок	Найменування валюти	На звітну дату звітнього року				На звітну дату попереднього року			
		монетарні активи	монетарні зобов'язання	похідні фінансові інструменти	чиста позиція	монетарні активи	монетарні зобов'язання	похідні фінансові інструменти	чиста позиція
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Долари США	4792	2895	0	1897	492	740	0	(248)
2	Євро	145	0	0	145	13	0	0	13
3	Фунти стерлінгів	0	0	0	0	0	0	0	0
4	Інші (рос.рубль)	64	0	0	64	30	0	0	30
5	Усього	5001	2895	0	2106	535	740	0	(205)

Продовження додатку М

Таблиця М.2 - Аналіз валютного ризику ПАТ АБ «Столичний» станом на 01.01.2010 р., тис. грн.

Рядок	Найменування валюти	На звітну дату звітного року				На звітну дату попереднього року			
		монетарні активи	монетарні зобов'язання	похідні фінансові інструменти	чиста позиція	монетарні активи	монетарні зобов'язання	похідні фінансові інструменти	чиста позиція
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Долари США	1583	928	-	655	4792	2895	-	1897
2	Євро	5	1667	-	(1662)	145	-	-	145
3	Фунти стерлінгів	-	-	-	-	-	-	-	-
4	Інші (рос.рубль)	5	-	-	5	64	-	-	64
5	Усього	1593	2595	-	(1002)	5001	2895	-	2106

Додаток Н

Стрес-тести ПАТ АБ «Столичний» по відношенню до валютного ризику

Таблиця Н.1 - Зміна фінансового результату та власного капіталу в результаті можливих змін обмінних курсів, що встановлені на звітну дату, за умови, що всі інші змінні характеристики залишаються фіксованими ПАТ АБ «Столичний» станом на 01.01.2009 р., тис. грн.

Рядок	Найменування статті	На звітну дату звітного року		На звітну дату попереднього року	
		вплив на прибуток/(збиток)	вплив на власний капітал	вплив на прибуток/(збиток)	вплив на власний капітал
1	2	3	4	5	6
1	Зміцнення долара США на 5 %	95	0	12	0
2	Послаблення долара США на 5 %	(95)	0	(12)	0
3	Зміцнення євро на 5 %	7	0	1	0
4	Послаблення євро на 5 %	(7)	0	(1)	0
5	Зміцнення фунта стерлінгів на 5 %	0	0	0	0
6	Послаблення фунта стерлінгів на 5 %	0	0	0	0
7	Зміцнення інших валют (рос.рубль)	3	0	2	0
8	Послаблення інших валют (рос.рубль)	(3)	0	(2)	0

Продовження додатку Н

Таблиця Н.2 - Зміна фінансового результату та власного капіталу в результаті можливих змін обмінних курсів, що встановлені на звітну дату, за умови, що всі інші змінні характеристики залишаються фіксованими ПАТ АБ «Столичний» станом на 01.01.2010 р., тис. грн.

Рядок	Найменування статті	На звітну дату звітного року		На звітну дату попереднього року	
		вплив на прибуток/(збиток)	вплив на власний капітал	вплив на прибуток/(збиток)	вплив на власний капітал
1	2	3	4	5	6
1	Зміцнення долара США на 5 %	33	-	95	-
2	Послаблення долара США на 5 %	(33)	-	(95)	-
3	Зміцнення євро на 5 %	(83)	-	7	-
4	Послаблення євро на 5 %	83	-	(7)	-
5	Зміцнення фунта стерлінгів на 5 %	-	-	-	-
6	Послаблення фунта стерлінгів на 5 %	-	-	-	-
7	Зміцнення інших валют (рос.рубль)	-	-	3	-
8	Послаблення інших валют (рос.рубль)	-	-	(3)	-

Додаток П

Стрест-тести ПАТ АБ «Столичний» при середньозваженому курсі гривні до аналізованих валют

Таблиця П.1 - Зміна фінансового результату та власного капіталу в результаті можливих змін обмінного курсу, що встановлений як середньозважений валютний курс, за умови, що всі інші змінні характеристики залишаються фіксованими ПАТ АБ «Столичний», станом на 01.01.2009 р., тис. грн.

Рядок	Найменування статті	Середньозважений валютний курс звітного року		Середньозважений валютний курс попереднього року	
		вплив на прибуток/(збиток)	вплив на власний капітал	вплив на прибуток/(збиток)	вплив на власний
1	2	3	4	5	6
1	Зміцнення долара США на 5 %	94	0	12	0
2	Послаблення долара США на 5 %	(94)	0	(12)	0
3	Зміцнення євро на 5 %	7	0	0	0
4	Послаблення євро на 5 %	(7)	0	0	0
5	Зміцнення фунта стерлінгів на 5 %	0	0	0	0
6	Послаблення фунта стерлінгів на 5 %	0	0	0	0
7	Зміцнення інших валют (рос.рубль)	3	0	2	0
8	Послаблення інших валют (рос.рубль)	(3)	0	(2)	0

Продовження додатку П

Таблиця П.2 - Зміна фінансового результату та власного капіталу в результаті можливих змін обмінного курсу, що встановлений як середньозважений валютний курс, за умови, що всі інші змінні характеристики залишаються фіксованими ПАТ АБ «Столичний», станом на 01.01.2010 р., тис. грн.

Рядок	Найменування статті	Середньозважений валютний курс звітного року		Середньозважений валютний курс попереднього року	
		вплив на прибуток/(збиток)	вплив на власний капітал	вплив на прибуток/(збиток)	вплив на власний капітал
1	2	3	4	5	6
1	Зміцнення долара США на 5 %	33	-	94	-
2	Послаблення долара США на 5 %	(33)	-	(94)	-
3	Зміцнення євро на 5 %	(83)	-	7	-
4	Послаблення євро на 5 %	83	-	(7)	-
5	Зміцнення фунта стерлінгів на 5 %	-	-	-	-
6	Послаблення фунта стерлінгів на 5 %	-	-	-	-
7	Зміцнення інших валют (рос.рубль)	-	-	3	-
8	Послаблення інших валют (рос.рубль)	-	-	(3)	-

Додаток Р

Оцінка волатильності курсу гривні до іноземних валют з якими працює банко та визначення незнижуваного значення курсу гривні цих валют

Таблиця Р.1 – Оцінка волатильності курсу гривні по відношенню до долара США за 1-й квартал 2010 року

Код валюти	Курс	(Xi - Xсер.) 2	Функція	Дата	День	Функція
1	2	3	4	5	6	7
840	7,98500	0,0000054	9,25	04.01.2010	1,00	4,767562
840	7,98500	0,0000054	9,25	05.01.2010	2,00	4,769862
840	7,98500	0,0000054	9,25	06.01.2010	3,00	4,772162
840	7,98500	0,0000054	9,26	11.01.2010	4,00	4,774462
840	7,99050	0,0000101	9,26	12.01.2010	5,00	4,776762
840	7,99840	0,0001227	9,26	13.01.2010	6,00	4,779062
840	8,00400	0,0002781	9,27	14.01.2010	7,00	4,781362
840	8,00240	0,0002273	9,27	15.01.2010	8,00	4,783662
840	8,00120	0,0001926	9,27	18.01.2010	9,00	4,785962
840	8,00120	0,0001926	9,27	19.01.2010	10,00	4,788262
840	8,00550	0,0003304	9,27	20.01.2010	11,00	4,790562
840	8,00550	0,0003304	9,28	21.01.2010	12,00	4,792862
840	8,01000	0,0005142	9,28	22.01.2010	13,00	4,795162
840	8,00840	0,0004442	9,28	25.01.2010	14,00	4,797462
840	8,008000	0,0004275	9,28	26.01.2010	15,00	4,799762
840	8,004800	0,0003054	9,29	27.01.2010	16,00	4,802062
840	8,002400	0,0002273	9,29	28.01.2010	17,00	4,804362
840	8,001200	0,0001926	9,29	29.01.2010	18,00	4,806662
840	7,999000	0,0001364	9,29	01.02.2010	19,00	4,808962
840	7,999300	0,0001434	9,30	02.02.2010	20,00	4,811262
840	8,000400	0,0001710	9,30	03.02.2010	21,00	4,813562
840	8,001200	0,0001926	9,30	04.02.2010	22,00	4,815862
840	8,001200	0,0001926	9,30	05.02.2010	23,00	4,818162
840	8,000400	0,0001710	9,31	08.02.2010	24,00	4,820462
840	8,007400	0,0004031	9,31	09.02.2010	25,00	4,822762
840	8,009300	0,0004830	9,31	10.02.2010	26,00	4,825062
840	8,010000	0,0005142	9,31	11.02.2010	27,00	4,827362
840	8,010000	0,0005142	9,31	12.02.2010	28,00	4,829662
840	8,002500	0,0002303	9,32	15.02.2010	29,00	4,831962
840	8,002000	0,0002154	9,32	16.02.2010	30,00	4,834262
840	8,002400	0,0002273	9,32	17.02.2010	31,00	4,836562
840	8,002400	0,0002273	9,32	18.02.2010	32,00	4,838862

Продовження таблиці Р.1

1	2	3	4	5	6	7
840	7,999700	0,0001532	9,32	19.02.2010	33,00	4,841162
840	7,998000	0,0001140	9,33	22.02.2010	34,00	4,843462
840	7,990300	0,0000089	9,33	23.02.2010	35,00	4,845762
840	7,990000	0,0000072	9,33	24.02.2010	36,00	4,848062
840	7,990000	0,0000072	9,33	25.02.2010	37,00	4,850362
840	7,990000	0,0000072	9,33	26.02.2010	38,00	4,852662
840	7,990000	0,0000072	9,34	01.03.2010	39,00	4,854962
840	7,990000	0,0000072	9,34	02.03.2010	40,00	4,857262
840	7,985000	0,0000054	9,34	03.03.2010	41,00	4,859562
840	7,984000	0,0000110	9,34	04.03.2010	42,00	4,861862
840	7,984200	0,0000098	9,35	05.03.2010	43,00	4,864162
840	7,983800	0,0000124	9,35	09.03.2010	44,00	4,866462
840	7,984000	0,0000110	9,35	10.03.2010	45,00	4,868762
840	7,982400	0,0000242	9,35	11.03.2010	46,00	4,871062
840	7,980400	0,0000479	9,36	12.03.2010	47,00	4,873362
840	7,978000	0,0000869	9,36	13.03.2010	48,00	4,875662
840	7,978000	0,0000869	9,36	15.03.2010	49,00	4,877962
840	7,976700	0,0001129	9,36	16.03.2010	50,00	4,880262
840	7,976700	0,0001129	9,36	17.03.2010	51,00	4,882562
840	7,976000	0,0001282	9,37	18.03.2010	52,00	4,884862
840	7,976000	0,0001282	9,37	19.03.2010	53,00	4,887162
840	7,960200	0,0007357	9,37	22.03.2010	54,00	4,889462
840	7,954400	0,0010839	9,37	23.03.2010	55,00	4,891762
840	7,950100	0,0013856	9,38	24.03.2010	56,00	4,894062
840	7,935000	0,0027377	9,38	25.03.2010	57,00	4,896362
840	7,931000	0,0031723	9,38	26.03.2010	58,00	4,898662
840	7,930000	0,0032859	9,38	29.03.2010	59,00	4,900962
840	7,925000	0,0038842	9,39	30.03.2010	60,00	4,903262
840	7,925000	0,0038842	9,39	31.03.2010	61,00	4,905562

Таблиця Р.2 – Розрахунок незниженого значення курсу гривні до долара США за 1-й квартал 2010 року

Середнє значення	7,987293
Кількість днів в розрахунку	61
Середнє квадратичне	7,987323
Сигма	0,02176553
Незнижене значення курсу	7,921997

Продовження додатку Р

Таблиця Р.3 – Оцінка волатильності курсу гривні по відношенню до євро за 1-й квартал 2010 року

Код валюти	Курс	(Xi - Xсер.) ²	Функція	Дата	День	Функція
1	2	3	4	5	6	7
978	11,448893	0,1594079	9,25	04.01.2010	1,00	5,202932
978	11,448893	0,1594079	9,25	05.01.2010	2,00	5,205232
978	11,531937	0,2326164	9,25	06.01.2010	3,00	5,207532
978	11,458475	0,1671511	9,26	11.01.2010	4,00	5,209832
978	11,608598	0,3124410	9,26	12.01.2010	5,00	5,212132
978	11,582483	0,2839283	9,26	13.01.2010	6,00	5,214432
978	11,656225	0,3679529	9,27	14.01.2010	7,00	5,216732
978	11,592277	0,2944616	9,27	15.01.2010	8,00	5,219032
978	11,500925	0,2036637	9,27	18.01.2010	9,00	5,221332
978	11,496924	0,2000685	9,27	19.01.2010	10,00	5,223632
978	11,431053	0,1454806	9,27	20.01.2010	11,00	5,225932
978	11,313373	0,0695584	9,28	21.01.2010	12,00	5,228232
978	11,265264	0,0464964	9,28	22.01.2010	13,00	5,230532
978	11,319873	0,0730292	9,28	25.01.2010	14,00	5,232832
978	11,332121	0,0797990	9,28	26.01.2010	15,00	5,235132
978	11,274761	0,0506823	9,29	27.01.2010	16,00	5,237432
978	11,260977	0,0446659	9,29	28.01.2010	17,00	5,239732
978	11,200880	0,0228754	9,29	29.01.2010	18,00	5,242032
978	11,171403	0,0148277	9,29	01.02.2010	19,00	5,244332
978	11,129426	0,0063668	9,30	02.02.2010	20,00	5,246632
978	11,150157	0,0101049	9,30	03.02.2010	21,00	5,248932
978	11,188878	0,0193889	9,30	04.02.2010	22,00	5,251232
978	11,079262	0,0008778	9,30	05.02.2010	23,00	5,253532
978	10,953348	0,0092710	9,31	08.02.2010	24,00	5,255832
978	10,950120	0,0099030	9,31	09.02.2010	25,00	5,258132
978	11,020797	0,0008316	9,31	10.02.2010	26,00	5,258132
978	11,005740	0,0019267	9,31	11.02.2010	27,00	5,260432
978	10,988118	0,0037842	9,31	12.02.2010	28,00	5,262732
978	10,860993	0,0355854	9,32	15.02.2010	29,00	5,265032
978	10,888321	0,0260218	9,32	16.02.2010	30,00	5,267332
978	10,922476	0,0161691	9,32	17.02.2010	31,00	5,269632
978	10,984094	0,0042955	9,32	18.02.2010	32,00	5,271932
978	10,853193	0,0385890	9,32	19.02.2010	33,00	5,274232
978	10,812496	0,0562343	9,33	22.02.2010	34,00	5,276532
978	10,887583	0,0262605	9,33	23.02.2010	35,00	5,278832
978	10,848023	0,0406469	9,33	24.02.2010	36,00	5,281132
978	10,824053	0,0508867	9,33	25.02.2010	37,00	5,283432
978	10,777711	0,0739420	9,33	26.02.2010	38,00	5,285732

Продовження таблиці Р.3

1	2	3	4	5	6	7
978	10,842430	0,0429334	9,34	01.03.2010	39,00	5,288032
978	10,806475	0,0591262	9,34	02.03.2010	40,00	5,290332
978	10,818078	0,0536181	9,34	03.03.2010	41,00	5,292632
978	10,890974	0,0251729	9,34	04.03.2010	42,00	5,294932
978	10,912805	0,0187221	9,35	05.03.2010	43,00	5,297232
978	10,843597	0,0424512	9,35	09.03.2010	44,00	5,299532
978	10,823909	0,0509517	9,35	10.03.2010	45,00	5,301832
978	10,864046	0,0344428	9,35	11.03.2010	46,00	5,304132
978	10,898832	0,0227412	9,36	12.03.2010	47,00	5,306432
978	10,981717	0,0046127	9,36	13.03.2010	48,00	5,308732
978	10,981717	0,0046127	9,36	15.03.2010	49,00	5,311032
978	10,932067	0,0138220	9,36	16.03.2010	50,00	5,313332
978	10,946425	0,0106521	9,36	17.03.2010	51,00	5,315632
978	10,971786	0,0060603	9,37	18.03.2010	52,00	5,317932
978	10,895216	0,0238449	9,37	19.03.2010	53,00	5,320232
978	10,784479	0,0703071	9,37	22.03.2010	54,00	5,322532
978	10,715372	0,1117309	9,37	23.03.2010	55,00	5,324832
978	10,747740	0,0911399	9,38	24.03.2010	56,00	5,327132
978	10,583703	0,2170915	9,38	25.03.2010	57,00	5,329432
978	10,592644	0,2088397	9,38	26.03.2010	58,00	5,331732
978	10,588929	0,2122489	9,38	29.03.2010	59,00	5,334032
978	10,675768	0,1397756	9,39	30.03.2010	60,00	5,336332
978	10,684485	0,1333336	9,39	31.03.2010	61,00	5,338632

Таблиця Р.4 – Розрахунок незнижуваного значення курсу гривні до євро за 1-й квартал 2010 року

Середнє значення	11,045956
Кількість днів в розрахунку	61
Середнє квадратичне	11,049634
Сигма	0,28508934
Незнижуване значення курсу	10,190688

Продовження додатку Р

Таблиця Р.5 – Оцінка волатильності курсу гривні по відношенню до російського рубля за 1-й квартал 2010 року

Код валюти	Курс	(Хі - Хсер.) ²	Функція	Дата	День	Функція
1	2	3	4	5	6	7
643	0,26402	0,00001228	0,17098437	04.01.2010	1,00	6,049268
643	0,26402	0,00001228	0,17104437	05.01.2010	2,00	6,051568
643	0,26453	0,00000897	0,17110437	06.01.2010	3,00	6,053868
643	0,26453	0,00000897	0,17116437	11.01.2010	4,00	6,056168
643	0,27152	0,00001596	0,17122437	12.01.2010	5,00	6,058468
643	0,27226	0,00002242	0,17128437	13.01.2010	6,00	6,060768
643	0,27003	0,00000628	0,17134437	14.01.2010	7,00	6,063068
643	0,27191	0,00001923	0,17140437	15.01.2010	8,00	6,065368
643	0,27067	0,00000989	0,17146437	18.01.2010	9,00	6,067668
643	0,27034	0,00000793	0,17152437	19.01.2010	10,00	6,069968
643	0,27120	0,00001351	0,17158437	20.01.2010	11,00	6,072268
643	0,26960	0,00000431	0,17164437	21.01.2010	12,00	6,074568
643	0,26926	0,00000301	0,17170437	22.01.2010	13,00	6,076868
643	0,26923	0,00000291	0,17176437	25.01.2010	14,00	6,079168
643	0,26609	0,00000206	0,17182437	26.01.2010	15,00	6,081468
643	0,26407	0,00001194	0,17188437	27.01.2010	16,00	6,083768
643	0,26417	0,00001125	0,17194437	28.01.2010	17,00	6,086068
643	0,26352	0,00001604	0,17200437	29.01.2010	18,00	6,088368
643	0,26286	0,00002176	0,17206437	01.02.2010	19,00	6,090668
643	0,26314	0,00001923	0,17212437	02.02.2010	20,00	6,092968
643	0,26506	0,00000607	0,17218437	03.02.2010	21,00	6,095268
643	0,26780	0,00000008	0,17224437	04.02.2010	22,00	6,097568
643	0,26666	0,00000075	0,17230437	05.02.2010	23,00	6,099868
643	0,26260	0,00002425	0,17236437	08.02.2010	24,00	6,102168
643	0,26240	0,00002626	0,17242437	09.02.2010	25,00	6,104468
643	0,26369	0,00001471	0,17248437	10.02.2010	26,00	6,106768
643	0,26483	0,00000726	0,17254437	11.02.2010	27,00	6,109068
643	0,26590	0,00000726	0,17260437	12.02.2010	28,00	6,111368
643	0,26534	0,00000264	0,17266437	15.02.2010	29,00	6,113668
643	0,26479	0,00000477	0,17272437	16.02.2010	30,00	6,115968
643	0,26571	0,00000748	0,17278437	17.02.2010	31,00	6,118268
643	0,26696	0,00000329	0,17284437	18.02.2010	32,00	6,120568
643	0,26565	0,00000032	0,17290437	19.02.2010	33,00	6,122868
643	0,26526	0,00000351	0,17296437	22.02.2010	34,00	6,125168
643	0,26501	0,00000513	0,17302437	23.02.2010	35,00	6,127468
643	0,26500	0,00000632	0,17308437	24.02.2010	36,00	6,129768
643	0,26606	0,00000637	0,17314437	25.02.2010	37,00	6,132068
643	0,26587	0,00000215	0,17320437	26.02.2010	38,00	6,134368

Продовження таблиці Р.5

1	2	3	4	5	6	7
643	0,26599	0,00000274	0,17326437	01.03.2010	39,00	6,136668
643	0,26696	0,00000236	0,17332437	02.03.2010	40,00	6,138968
643	0,26636	0,00000032	0,17338437	03.03.2010	41,00	6,141268
643	0,26779	0,00000136	0,17344437	04.03.2010	42,00	6,143568
643	0,26773	0,00000007	0,17350437	05.03.2010	43,00	6,145868
643	0,26758	0,00000004	0,17356437	09.03.2010	44,00	6,148168
643	0,26837	0,00000000	0,17362437	10.03.2010	45,00	6,150468
643	0,26854	0,00000071	0,17368437	11.03.2010	46,00	6,152768
643	0,27034	0,00000103	0,17374437	12.03.2010	47,00	6,155068
643	0,27146	0,00000793	0,17380437	13.03.2010	48,00	6,157368
643	0,27146	0,00001549	0,17386437	15.03.2010	49,00	6,159668
643	0,27191	0,00001549	0,17392437	16.03.2010	50,00	6,161968
643	0,27109	0,00001923	0,17398437	17.03.2010	51,00	6,164268
643	0,27322	0,00001271	0,17404437	18.03.2010	52,00	6,166568
643	0,27294	0,00003244	0,17410437	19.03.2010	53,00	6,168868
643	0,27208	0,00002933	0,17416437	22.03.2010	54,00	6,171168
643	0,27112	0,00002075	0,17422437	23.03.2010	55,00	6,173468
643	0,26976	0,00001293	0,17428437	24.03.2010	56,00	6,175768
643	0,26829	0,00000500	0,17434437	25.03.2010	57,00	6,178068
643	0,26742	0,00000059	0,17440437	26.03.2010	58,00	6,180368
643	0,26868	0,00000001	0,17446437	29.03.2010	59,00	6,182668
643	0,26746	0,00000133	0,17452437	30.03.2010	60,00	6,184968
643	0,26989	0,00000000	0,17458437	31.03.2010	61,00	6,187268

Таблиця Р.6 – Розрахунок незнижуваного значення курсу гривні до російського рубля за 1-й квартал 2010 року

Середнє значення	0,267508
Кількість днів в розрахунку	61
Середнє квадратичне	0,267525
Сигма	0,00297721
Незнижуване значення курсу	0,258577

Додаток С

Таблиця С.1 - Зміна фінансового результату ПАТ АБ «Столичний» в результаті можливих змін обмінних курсів, що встановлені на 01.04.10р., за умови, що всі інші змінні характеристики залишаються фіксованими, грн.

Валюта	Валютна позиція, грн.	Офіційний курс НБУ	Валютна позиція	плюс 5%	Валютна позиція	Результат	мінус 5%	Валютна позиція	Результат
долар	673268,63	7,9250	84955,03	8,32125	706932,06	33663,43	7,52900	639605,20	-33663,43
євро	-1488000,77	10,6845	-139267,23	11,21873	-1562400,81	-74400,04	10,15028	-1413600,73	74400,04
російський рубль	8474,55	0,2699	31398,85	0,28340	8898,28	423,73	0,25641	8050,82	-423,73
Всього	-806257,59					-40312,88			40312,88

Додаток Т

Аналіз якості кредитного портфелю банків України

Таблиця Т.1 - Динаміка окремих показників діяльності банків України з 01.01.2008 р. по 01.01.2010 р.

Дата	Курс грн. за 1 дол. США	Тпр нац. валюти до дол. США, %	Частка проблемної заборгованості в кред. портфелі банків, %			Темп приросту частки проблемної заборгованості в кредитному портфелі банків, п.п.		
			усього	дом. госп.	нефін корп.	усього	дом. госп.	нефін. корп.
01.01.2008	5,0500	-	1,64	1,60	1,67	-	-	-
01.02.2008	5,0500	0,00	1,78	1,75	1,80	8,56	9,42	8,13
01.03.2008	5,0500	0,00	1,73	1,76	1,71	-3,12	0,17	-5,13
01.04.2008	5,0500	0,00	1,67	1,79	1,60	-3,19	1,89	-6,31
01.05.2008	5,0500	0,00	1,75	1,85	1,69	4,95	3,41	5,73
01.06.2008	4,8520	-3,92	1,83	1,96	1,74	4,14	5,94	2,87
01.07.2008	4,8489	-0,06	1,87	2,03	1,77	2,32	3,39	1,63
01.08.2008	4,8451	-0,08	1,97	2,11	1,87	5,21	4,35	5,82
01.09.2008	4,8457	0,01	2,02	2,22	1,89	2,53	5,05	0,82
01.10.2008	4,8610	0,32	2,10	2,40	1,91	4,17	8,18	1,34
01.11.2008	5,7604	18,50	2,18	2,55	1,95	4,00	6,22	1,85
01.12.2008	6,7418	17,04	2,33	2,47	2,01	4,20	-3,40	2,24
01.01.2009	7,7000	14,21	2,48	2,74	2,11	4,25	-3,34	3,55
01.02.2009	7,7000	0,00	2,66	2,65	2,66	7,00	-3,27	14,67
01.03.2009	7,7000	0,00	3,20	3,20	3,21	20,52	20,46	20,55
01.04.2009	7,7000	0,00	3,97	3,87	4,03	24,02	21,24	25,71
01.05.2009	7,7000	0,00	4,65	4,26	4,88	17,08	10,06	21,11
01.06.2009	7,6188	-1,05	5,25	4,29	5,81	12,85	0,52	19,00
01.07.2009	7,6303	0,15	5,78	4,52	6,50	10,18	5,36	11,97
01.08.2009	7,6980	0,89	6,62	5,10	7,48	14,50	12,93	14,99
01.09.2009	7,9890	3,78	7,25	5,24	8,38	9,52	2,65	12,15
01.10.2009	8,0100	0,26	7,70	5,68	8,81	6,20	8,48	5,07
01.11.2009	8,0000	-0,12	8,59	5,95	10,02	11,57	4,79	13,73
01.12.2009	7,9809	-0,24	9,33	6,28	10,96	8,67	5,56	9,42
01.01.2010	7,9850	0,05	9,94	7,28	11,33	6,53	15,81	3,37

Продовження додатку Т

Таблиця Т. 2 - Динаміка показника відношення обсягу резервів до кредитного портфелю банків України, 01.01.2008 – 01.01.2010 рр.

Дата	Курс грн. за 1 дол. США	Темп приросту курсу гривні до дол. США, %	Відношення обсягу резервів до кредитного портфеля, %			Темп збільшення показника відношення обсягу резервів до кредитного портфеля, п.п.		
			усього	дом. госп.	нефін. корп.	усього	дом. госп.	нефін. корп.
01.01.2008	5,0500	-	4,01	3,99	4,01	-	-	-
01.04.2008	5,0500	0,00	3,94	3,94	3,93	-1,76	-1,19	-2,10
01.07.2008	4,8489	-3,98	4,09	3,91	4,21	4,04	-0,82	7,15
01.10.2008	4,8610	0,25	4,29	4,10	4,41	4,77	4,86	4,64
01.01.2009	7,7000	58,40	5,86	5,82	5,89	36,67	41,79	33,73
01.04.2009	7,7000	0,00	8,85	9,03	8,74	50,95	55,33	48,29
01.07.2009	7,6303	-0,91	10,93	11,51	10,60	23,52	27,39	21,32
01.10.2009	8,0100	4,98	13,06	13,25	12,95	19,47	15,14	22,18
01.01.2010	7,9850	-0,31	15,24	16,11	14,78	16,68	21,63	14,10

Продовження додатку Т

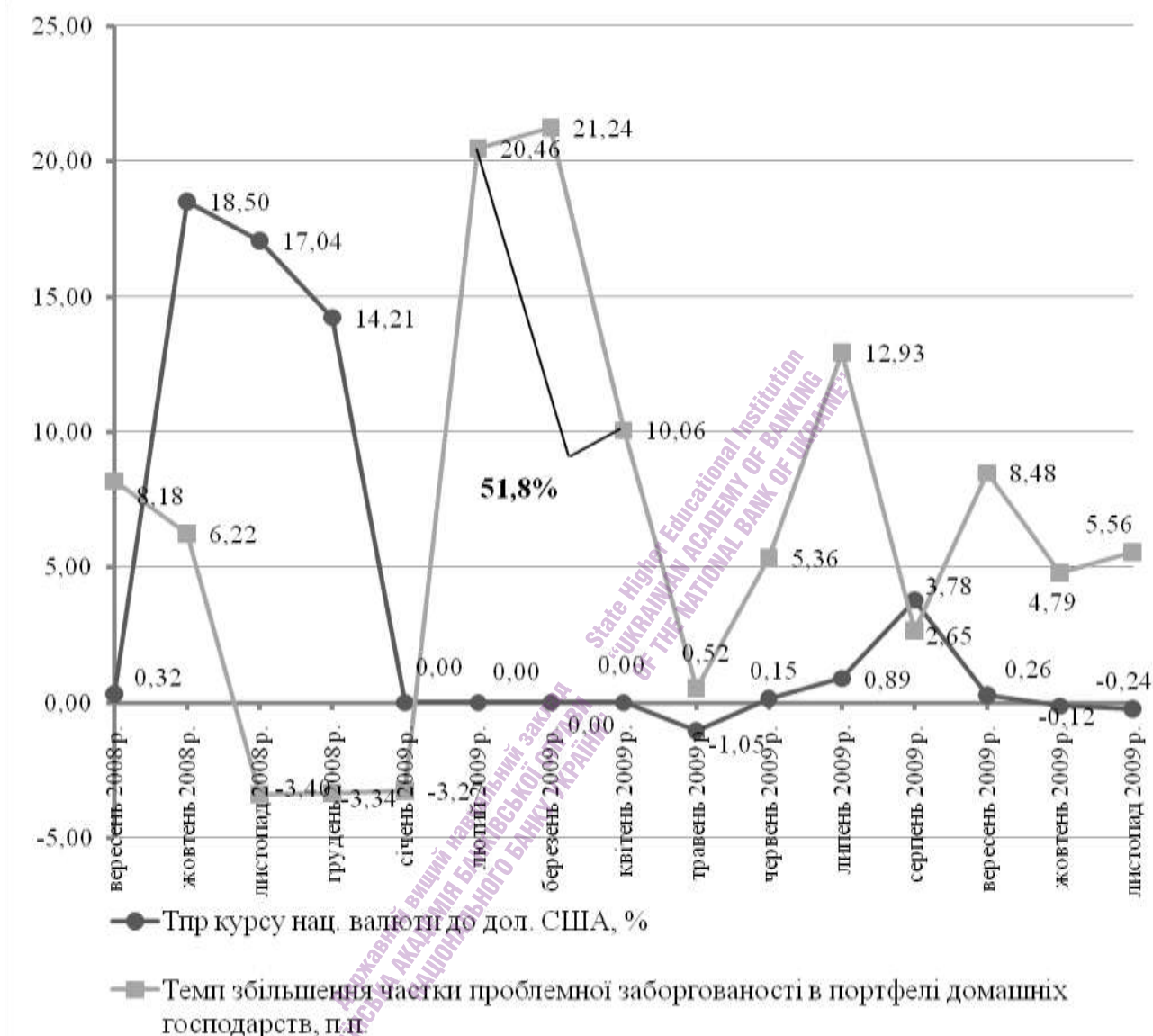

Рисунок Т.1 – Динаміка погіршення якості кредитного портфелю домашніх господарств України за період вересень 2008 р. – листопад 2009 р.

Продовження додатку Т

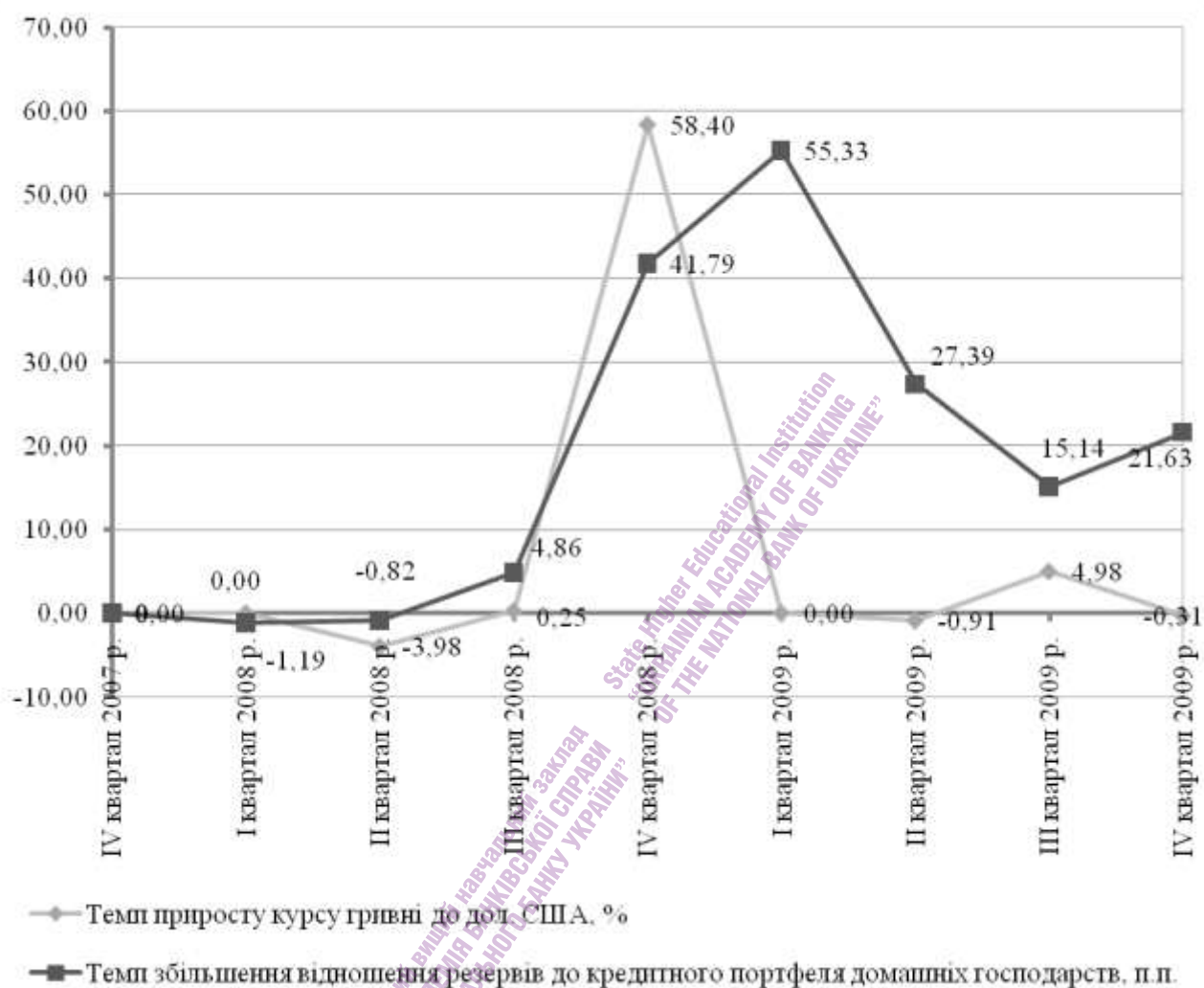

Рисунок Т.2 – Динаміка частки резервів в кредитному портфелі банків України щодо домашніх господарств за 4-й кв. 2007 р. – 4-й кв. 2009 р.

Продовження додатку Т

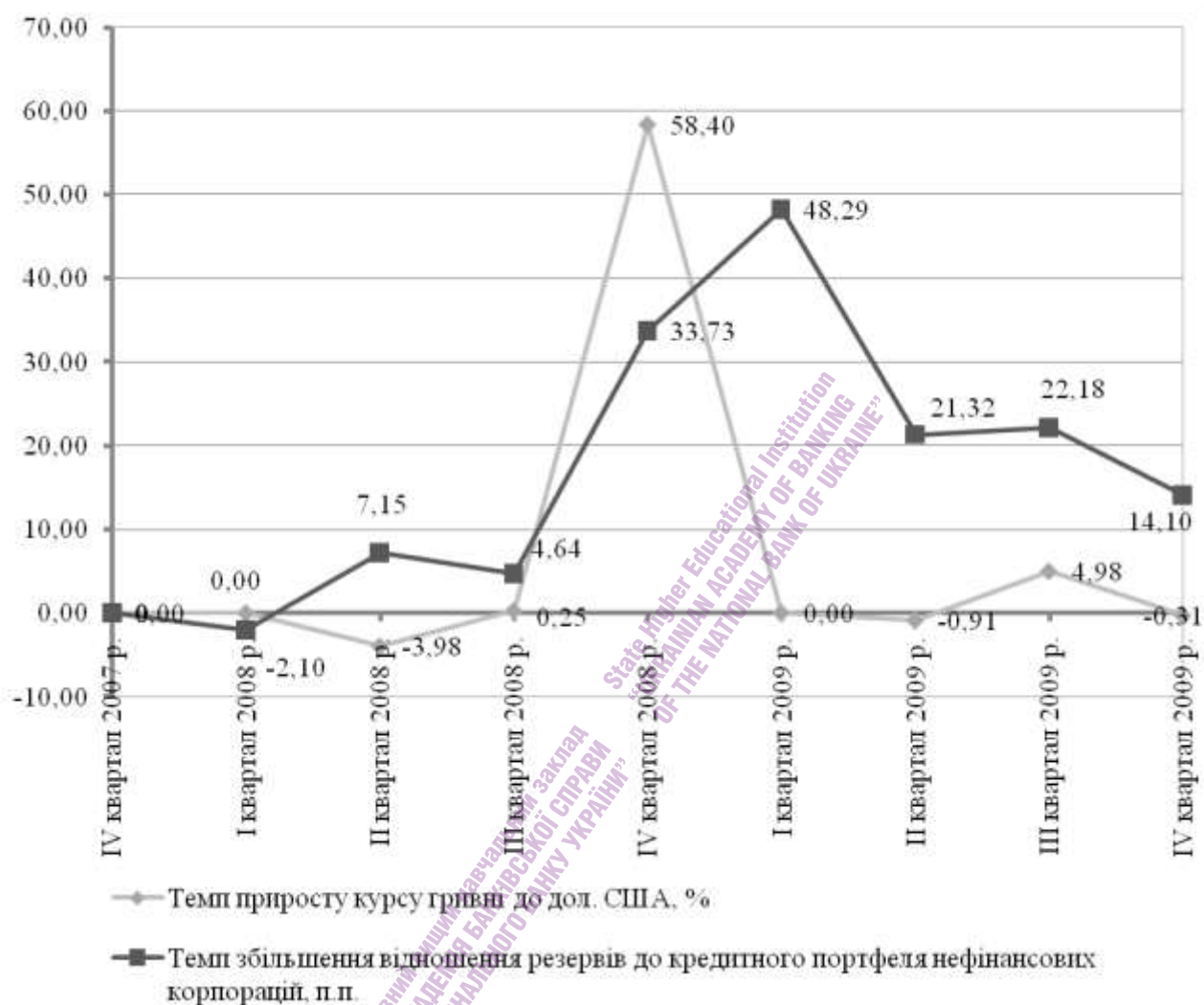

Рисунок Т.3 – Динаміка частки резервів в кредитному портфелі банків України щодо не фінансових корпорацій за 4-й кв. 2007 р. – 4-й кв. 2009 р.

Додаток У

Кореляційний аналіз якості кредитного портфелю банків України

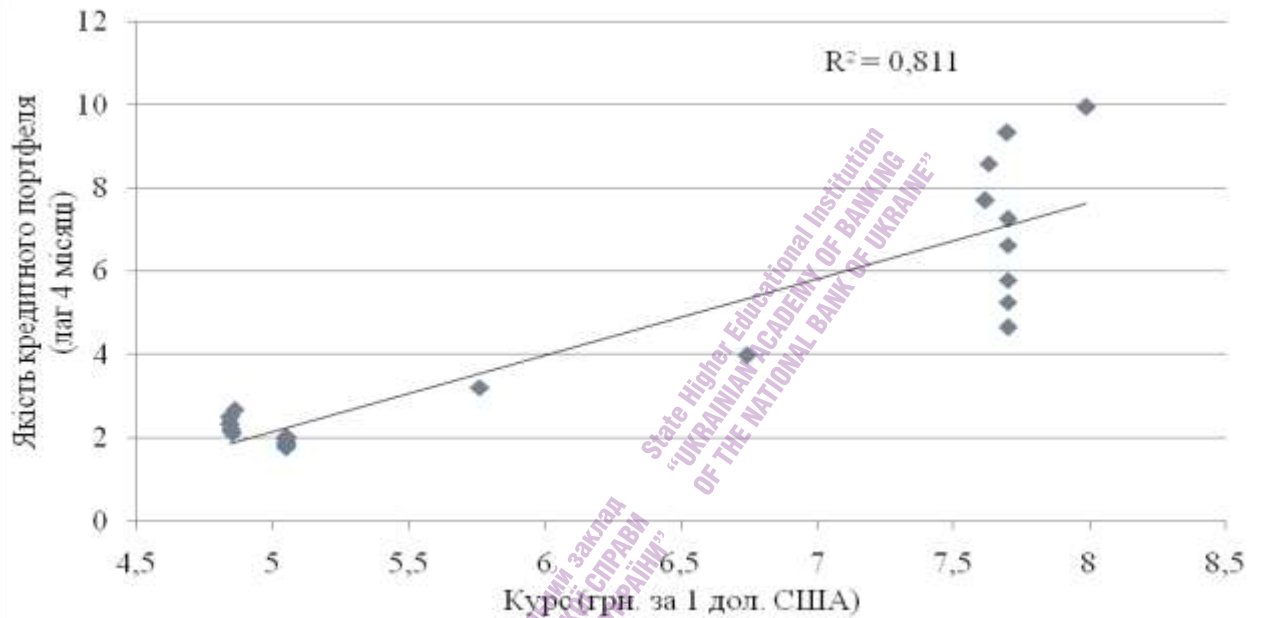

Рисунок У.1 – Поле кореляції між валютним курсом та якістю кредитного портфеля банків України з 01.01.2008 р. по 01.01.2010 р.

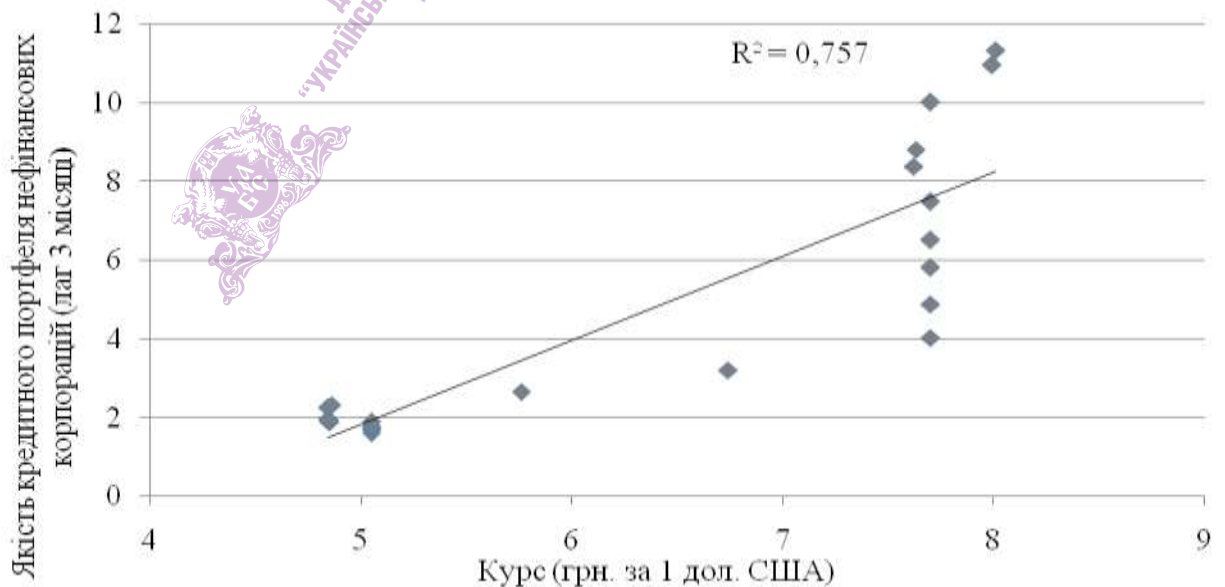

Рисунок У.2 – Поле кореляції між валютним курсом та якістю кредитного портфеля нефінансових корпорацій України з 01.01.2008 р. по 01.01.2010 р.